

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**TAZMİNAT SİGORTALARINDA
HASAR VE TAZMİNATIN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ:

Doç. Dr. Mehmet Emin BİLGE

HAZIRLAYAN

FERHAT CİMBAR

KIRIKKALE, 2009

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ferhat CİMBAR tarafından hazırlanan “ Tazminat Sigortalarında Hasar ve Tazminatın Belirlenmesi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.
...../...../200.....

Başkan

Doç. Dr.M. Emin BİLGE
(Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Yasin POYRAZ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Hayri BOZGEYİK

ÖZET

[CİMBAR, Ferhat]. [Tazminat Sigortalarında Hasar ve Tazminatın Belirlenmesi]. [Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale, [2009]

Sigorta hukuku çok geniş bir uygulama alanına sahip olmasına rağmen bu çalışmada özellikle Tazminat Sigortaları ağırlıklı irdelenmiştir.

Çalışma esas olarak beş bölümden oluşmuş olup bu bölümler de kendi içerisinde konularına ve başlıklarına göre sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu kapsamda çalışma başlangıcında öncelikli olarak savunulan tez hakkında genel açıklamalar yapılarak hem çalışmanın alanı çizilmiş hem de ortaya konulacak iddia ve konular belirlenmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde ana hatlarıyla sigorta sistemini oluşturan sigorta sözleşmesi ile sigorta hukukuna hakim olan unsurlar, ilkeler ve kavramlar kapsamında etraflıca açıklamalar yapılmış, bu sayede tezimizin alt yapısı ve fikri oluşturulmuştur. Bu bölümde ayrıca, çalışmamızın daha rahat anlaşılabilmesi amacıyla çok geniş uygulama alanı bulunan sigorta'nın farklı açılardan ayrımları kendi içlerinde izah edilmiştir.

İkinci bölümde çalışmamıza giriş yapılmış ve bu kapsamda Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarında Hasarın belirlenmesi amacıyla nasıl bir yol izleneceği, hasarın hangi kapsamda belirleneceği, ne gibi durumlarda hasarın inceleneceği gibi konular işlenmiştir. Bu bağlamda hasar incelemesi yapılırken uygulama alanından da örnekler verilerek çalışma hakkında farklı bakış açıları oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde Kasko Sigortası genel hatları ile ifade edilmiş, bu sigorta türü içerisinde hangi durumlarda hasarın ne şekilde belirleneceği ortaya konmuştur. Yine, diğer sigorta türlerinin de olduğu gibi hasar tespiti ve belirlenmesi yapılırken yasal mevzuat, faiz hesabı, zamanaşımı ve yetki konuları da ayrıca tartışılmıştır.

Dördüncü ve beşinci bölümde ise Yangın ve Deprem Sigortaları kapsamında hasar tespiti ve belirlenmesi hususları irdelenmiş, genel ilkelere değinilmek suretiyle hangi tür

hallerde risklerin meydana geldiği ve bu risklerin ne şekilde tespit edildiği gibi sorulara cevap aranmıştır.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise Sigorta hukukunun amacı, geçmişi ve günümüzdeki durumu değerlendirilerek tezimizin konusunun ne kadar önemli olduğu, geniş anlamda bir bütünlük sağlanması ve de eksikliklerin giderilmesi için neler yapılabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

1. Sigorta
2. Hasar
3. Risk
4. Zamanaşımı
5. Yetki

ABSTRACT

[CİMBAR, Ferhat]. [Detecting the damage and indemnity in Indemnity Insurances].
[Master], Kırıkkale, [2009]

Although the Insurance Law has a wide range of applications, in this study, it is aimed to discuss and probe especially Indemnity Insurances.

The study mainly consists of five chapters; each chapter is internally classified according to subjects and titles. In this scope, primarily the general information regarding the thesis to be defended is given as the introduction part so that the frame of the study is drawn as well as the claims and subjects to be proposed are defined.

In the first chapter, detailed explanations regarding the scope of insurance contract which is the basis of Insurance Law and the elements, principles and concepts dominating the insurance law have been given. By this, the basis and idea of our thesis is formed. Additionally in this chapter, the internal differences of the insurance which has broad application areas have been explained from different aspects in order to make our study clear and much understandable.

In the second chapter, a prologue has been made, and with this aspect, the subjects such as what kind of way should be followed to detect the damage in Necessary Pecuniary Liability Insurances, in what scope the damage should be assessed and in which situations the damage should be inspected, have been embroidered. With this point of view examples of the area of applications have been presented while inspecting the damage in order to create different aspects.

In the third chapter, Comprehensive Insurance (Automotive) has been expressed with the general outlines, also it has been presented in which cases and how the damage is detected. Once again like the other kinds of insurances, topics like legal regulations, interest calculations, lapse of time and authorization have been discussed while detecting and assessing the damage.

In fourth and fifth chapter, with the scope of the Fire and Earthquake Insurances, detecting and assessing damage have been studied, With the presentation of general principles, the answers of the questions like in which situations the risks arise and how can those risks be detected, are searched.

In the conclusion of our study, the aim of insurance law, its past and its status of today have been discussed so that the importance of the subject, the requirement for the provision of a broad level of integrity and the methods to make out the shortages have been suggested.

Key Words:

1. Insurance
2. Damage
3. Risk
4. Lapse of Time
5. Authorization

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Tazminat Sigortalarında Hasar ve Tazminatın Belirlenmesi” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.”.

Ferhat CİMBAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
SİGORTA KAVRAMI, ÖNEMİ, TÜRLERİ, NİTELİĞİ, İLKELERİ, UNSURLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE TAZMİN ŞEKLİ	4
I- GENEL OLARAK SİGORTA	4
II- SİGORTANIN ÖNEMİ	4
III- SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI	7
A- Sigortacı	7
B- Sigorta Ettiren	8
C- Sigorta Menfaati	8
D- Riziko	9
E- Sigorta Bedeli	10
F- Sigorta Primi	11
IV- SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ	12

A- Sigorta Poliçesi Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü	12
B- Sigortacının Tazminat Ödeme Yükümlülüğü.....	13
1- Muacceliyet	14
2- Tazminat Ödenmesinde Öncelikli Sigorta	15
3- Tazmin Şekli	15
4- Zamaşımı	16
a- Sigorta Prim Alacağı'nın Tabi Olduğu Zamaşımı	17
b- Sigorta Tazminatının Tabi Olduğu Zamaşımı	18
c- Sebepsiz Yere Veya Fazla Ödenen Sigorta Tazminatının Tabi Olduğu Zamaşımı.....	19
5- Sigortacının Halefiyeti	19
V- TEMEL İLKELER	20
A- Mal Sigortasında Menfaat Şartı İlkesi	20
B- Sigorta Değerinin Sigorta Bedeline Denkliği İlkesi.....	21
1- Aşkın Sigorta.....	22
2- Eksik Sigorta	23
3- Birden Çok Sigorta.....	24
a- Müşterek Sigorta	25
b- Kısmi Sigorta.....	25
c- Çifte Sigorta.....	26

C- Sigorta Ayrımları	27
1- Sosyal Sigorta – Özel Sigorta Ayrımı	27
2- Özel Sigortanın Kendi İçinde Ayrımı	27
a- Meblağ Sigortaları	28
b- Tazminat Sigortaları	28
İKİNCİ BÖLÜM	30
ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTALARINDA HASARIN BELİRLENMESİ	30
I- GENEL OLARAK KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU'NA GÖRE ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI	30
II- ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KAPSAMI	31
A- Karayolları Trafik Kanunu Yönünden	31
B- Kazanın Oluştığı Yer Açısından	31
C- Sorumluluğun Türü Bakımından	32
D- Tazminatın Türü Bakımından	33
III- SİGORTA KAPSAMI DIŞINDA KALAN HALLER	34
IV- GERÇEK ZARARIN ÖDENMESİ İLKESİ	35
V- ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTALARINDA HASARIN İNCELENMESİ	37
A- Eşya Taşımada Hasarın İncelenmesi	37

1- Ziya Halinde Zararın Saptanması.....	37
2- Hasar Halinde Zararın Saptanması.....	38
B- Yolcu Taşımada Hasarın İncelenmesi	39
1- Maddi Zararın Hesaplanması	39
a- Cismani Zararlar	40
b- Bagaj Eşyasındaki Zararlar	42
c- Ölüm Halindeki Zararlar	43
aa- Cenaze Giderleri:	43
bb- Destekten Yoksun Kalma Zararı	44
2- Sözleşme Hükümlerine Aykırılık.....	47
3- Vekâletsiz İş Görme	48
VI- KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU KAPSAMINDA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI	48
A- Destek Kavramı	48
B- Destek Olanın Ölmesi	50
VII- KTK KAPSAMINDA DESTEKTEN YOKSUNLUK ZARARININ BELİRLENMESİ.....	50
A- Genel Olarak	50
B- Zararın Belirlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar.....	52
1- Desteğin Geliri	52

2- Fiili Desteğin Geliri.....	53
3- Farazi Desteğin Geliri	56
C- Gelirin Arttırılması.....	57
D- Gelirin Netleştirilmesi.....	57
E- Yardım Miktarı ve Gelirin Paylaştırılması.....	58
1- Gelirin Paylaştırılması.....	59
2- Yardımın Devam Süresi	60
F- Zarardan İndirim Yapılması	61
G- Destekten Yoksun Kalma Tazminat Miktarının Tespitinde İndirim Sebepleri	66
1- Desteğin Kusuru	66
2- Desteğin Rızası.....	67
H- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Ödeme Şekli	68
1- İrat Şeklinde Tazminat	68
2- Sermaye Şeklinde Tazminat.....	69
I- Görevli ve Yetkili Mahkeme	70
1- Görevli Mahkeme.....	70
2- Yetkili Mahkeme.....	71
İ- Temerrüt ve İcra İnkâr Tazminatı.....	73
J- Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı.....	75

K- Değerlendirme.....	76
VIII- GARANTİ FONU KAPSAMINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ.....	79
A- Fon Hakkında Genel Bilgi	80
B- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun Garanti Sigortası Hesabına İlişkin Hükümleri.....	81
C- Garanti Sigortası Hesabından Karşılancak Zararlar	85
D- Risk Sonrası Mağdurların Yapması Gerekenler	86
E- Karşılancak Zararlar.....	87
F- Hasar ve Zararın Belirlenmesi ve Zararın Ödenmesi	88
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	89
KASKO SİGORTALARINDA HASARIN VE ZARARIN BELİRLENMESİ.....	89
I- NİTELİĞİ VE KAPSAMI.....	89
II- TEMİNAT DIŞINDA KALAN HUSUSLAR	93
A- Ehliyetsiz Araç Kullanma Durumunda Hasarın Belirlenmesi.....	95
B- Uyuşturucu veya Uyuşturucu Alınması Durumunda Hasarın Belirlenmesi	97
C- İstiap Haddinden Fazla Yük veya Yolcu Taşınmasında Zararın Belirlenmesi	98
D- Kasıtlı Verilen Zararlar	99
III- KASKO SİGORTA TAZMİNATININ BELİRLENMESİ.....	100
A- Genel Olarak	100

1- Eksik Sigorta Durumunda	100
2- Enflasyon Endeksli Sigorta	101
B- Aracın Hasarı veya Ziyayı Halinde Tazminatın Belirlenmesi	101
C- Aracın Çalınması Halinde Zararın Belirlenmesi	102
D- Kasko Tazminatının Ödenmesi	104
E- Kasko Sigortalarında Temerrüt Durumu ve Faiz Alacağı	106
F- Sigorta Alacağının İcra Yolu İle Takibi ve İcra İnkâr Tazminatı	108
G- Araç Malikinin veya Menfaat Sahibinin Değişmesi Durumunda Hasarın Belirlenmesi	109
H- Kasko Sigortasından Kaynaklanan Davalarda Zamanaşımı	112
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	114
YANGIN SİGORTALARINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ	114
I- TANIMI	114
II- YANGIN SİGORTASINDA RİZİKO VE KAPSAMI	116
A- Yangın Riski	117
B- Yıldırım Riski	118
C- İnfilak Riski	118
III- YANGIN SİGORTASI ÇEŞİTLERİ	119
A- Ev Eşyası Yangın Sigortası	119
B- Bina Yangın Sigortası	120

IV- YANGIN SİGORTALARINDA HASARIN TESPİTİ VE ZARARIN BELİRLENMESİ.....	121
A- Yangın Söndürme İşleminde Kaynaklanan Zararlar.....	121
B- Kurtarma Faaliyetlerinden Kaynaklanan Zararlar	122
C- Binanın Yıkılmasından Kaynaklanan Zararlar.....	122
D- Binanın Ayıbından Kaynaklanan Zararlar	122
E- Yangın Meydana Gelmemiş Olsa Dahi Diğer Zararlar.....	122
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	127
DEPREM SİGORTALARINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ.....	127
I- ZORUNLU DEPREM SİGORTASI.....	128
II- DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	130
III- İSTEĞE BAĞLI DEPREM SİGORTASI	131
IV- HASARIN BELİRLENMESİ VE ZARARIN ÖDENMESİ.....	131
V- BEDELİN BELİRLENMESİ VE ÖDENMESİ	133
SONUÇ	135
KAYNAKÇA.....	137
ÖZGEÇMİŞ	141

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
DASK	: Deprem Afet Sigortası Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: İcra İflas Kanunu
İMSS	: İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası
İMSSGŞ	: İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
KTKSGŞ	: Karayolları Trafik Kanunu Sigorta Genel Şartları
MK	: Medeni Kanun
RG	: Resmi Gazete
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi
YTL	: Yeni Türk Lirası
YSGŞ	: Yangın Sigortası Genel Şartları

GİRİŞ

Sigorta, insanların yaşamı içerisinde birtakım durumlar karşısında karşılaştıkları zarar ve bu zarar neticesinde masrafa sebep olan olayların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak isteği ile önceden tedbir alma ihtiyaçlarından doğmuştur. Geneli itibariyle sigorta kurumundan yararlanma isteği, insanların karşılaşma ihtimalleri bulunan ekonomik güçlüklerle karşı az zararla kurtulma isteğinden kaynaklanmaktadır. Hakikaten insanlar bazı tehlikelerle bazen kusurları nedeniyle bazen de kusurları bulunmaksızın karşı karşıya kalırlar. İnsanların kimi zaman evleri yanar, araçları çalınır ya da kazaya uğrar, eşyaları veya bedenleri zarar görür, kendileri bir kazaya sebep olurlar, hastalanırlar veya hayatlarında büyük masraflar yapmalarını gerektiren olaylar meydana gelebilir. İşte bu gibi durumlara karşı insanoğlu önceden tedbir alma ihtiyacı duymuştur.

Sigorta sistemi içerisinde can sigortalarında tehlikelere maruz kalan ve hasara uğrayan doğrudan kişinin kendisi olmaktadır. Mal sigortalarında ise tehlike ve hasara maruz kalan kişiler olmayıp, kişilerin sahip olduğu malvarlığıdır¹.

Sigortanın amacı tesadüflerin zararlı sonuçlarını önceden alınacak tedbirlerle ortadan kaldırmaktır. Bu noktadan hareketle sigortanın birinci yapıcı unsuru fertlerin hayatta karşılaşacakları rizikolar için kendilerini emniyette hissetmesini sağlamaktır. Bu emniyetin sağlanması, rizikolardan doğacak muhtemel zararların önceden topluluğa dağıtılması ile mümkün olmuştur. Bireysel anlamda oluşturulan birikim, burada istenen emniyeti temine yeterli olmamaktadır; Zira sigorta himayesi başladıktan sonra gerçekleşen rizikolardan doğacak zararlar sigortacı tarafından ödenir; aynı rizikoya maruz diğer sigortalılardan tahsil edilen primlerle ifade edilen zarar sigorta tarafından ödenir. Böylece zarar sigortalılar topluluğuna dağıtılmış olur. İşte bu şekilde rizikonun dağıtılması da sigortanın ikinci yapıcı unsurunu teşkil etmiştir.

---

¹ Ulaş, I, Uygulamalı Sigorta Hukuku – Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara, 2007, s. 6.

Sigorta tekniği esaslarına göre işletilen bir müessesenin varlığı sigorta kavramını tamamlamaktadır. Sigorta, hukuki bir müessese olarak ortaya çıkmıştır. Sigorta himayesi ancak hukuki yolla sağlanabilir ki bu da kanun ve kanun yollaması ile sözleşmelerle mümkün olur. Çünkü, hali hazırda özellikle kalabalık nüfusa sahip ülkelerde risk oranı çok yüksektir. Gerçekleşen her risk doğal olarak sigorta kapsamında değildir. Bu çerçeveyi çizmek, hangi riskin sigorta kapsamında olduğunu tespit etmek, bunun zamanaşımını belirlemek, hangi oranda riskin teminat altına alınacağı gibi hususlar ancak sözleşme ile belirlenir. Bu şekli ile sigorta sözleşmesinin tarafları için ileride farklı bir durum ortaya ıkaramayacakları bir alan çizilmiş olur. Bu bakımdan da değerlendirildiğinde sigorta ve bu kavramdan kaynaklanan alan henüz çok dar olarak yorumlanmaktadır. Burada yorum ve diğer bilimsel yollarla bahsi geçen alanın sınırını net olarak tespit etmek büyük oranda iyi yetişmiş ve bu alanda uzmanlaşmış hukukçulara düşmektedir.

Yukarıda izah edilen sigorta kavramı, amacına hizmet edebilmesi için bazı teknik ve bilimsel esaslara dayandırılmıştır. Sigorta kavramının izlediği yol kısaca şudur: Aynı veya benzer rizikolara maruz kalma ihtimali olan çok sayıda şahsın bir araya toplanması ve bu şahıslardan tahsil edilecek primlerin riziko gerçeklemesi halinde riziko sahibine verilmesidir. Bu işi yapabilmek için ilk şart rizikoların gerçekleşme oranının hakikate en yakın şekilde tespitidir².

Sigortacılık tekniği, yukarıda kısaca izah olunan esasları her zaman tam olarak yerine getiremez. şöyle ki: Bazı rizikolar için kesin bir istatistik yapma imkânı pek yoktur. Örneğin, deniz sigortalarında yolların ve iklimlerin farklı oluşu ve rizikoyu çok defa gemide mevcut ve çeşitli sübjektif durumların meydana getirmesi sebebiyle aynı veya benzer rizikoyu tespit çok defa mümkün olmaz. Sigortacılar da karşılaştıkları rizikoları çok kere olduğu gibi açıklamak istemezler, böylece istatistiğe esas teşkil edecek bilgi elde edilemez. Bütün bu haller akılcı bir sigorta işletmesi için zararlıdır.

---

² Ulaş, I, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Ankara, 2006, s. 4-5.

Sigorta sistemi tamamı ile taraflar arasında serbest irade ile oluşturulur şeklinde ifade edilse de uygulama içerisinde sözleşme serbestisi ilkesi tam olarak yansıtılmamaktadır. Gerçekten, sigorta şirketlerinin faaliyetleri sıkı denetim altında tutularak toplanan fonların serbest şekilde kullanılmasına engel olduğu gibi sözleşmenin içeriğini de belirlerken taraflar serbest bırakılmamıştır³.

Hazırlamış olduğumuz bu tez kapsamında, öncelikle sigorta ve sigorta hukuku konusunda genel açıklamalarda bulunup, akabinde sigorta hukukunun kaynağı olan sigorta sözleşmesi ve unsurlarını ortaya koyacağız. Bu mimvalde çerçeveyi çizdikten sonra, sigorta hukukunun ilkelerini uygulamadan da örnekler vererek ifade edeceğiz. Bahsi geçen ilkeler kapsamında, çok geniş bir yelpazeye sahip olan sigorta hukukunu farklı açılardan ayrıma tabi tutup anlatımlarımı biraz daha somutlaştırmaya, çok geniş olan sigorta hukukunu savunulan tez istikametinde ve belirlenmiş bulunan sınırlar dâhilinde aktarmaya çalışacağız. Bu aşama neticesinde de zarar sigortası türleri yukarıda açıklaması yapılan ilkeler ve ayrımlar ışığında irdelenecektir. Bu incelemelerde, genel olarak bilgiler verilir, özellikle Zarar Sigortası türleri ayrı ayrı hasar incelemesi ve hasar neticesinde ödenmesi gereken tazminatlar açısından değerlendirilecektir.

Bu tez kapsamında bilhassa teori ile pratik arasındaki uyumsuzluklar meydana çıkartılacak, hem yasa gereği olması gerekenler hem de varılan tespitler olumlu neticeler açısından ortaya konulacaktır. Çalışmamızda, bu amaçla özellikle uygulamada Sigorta Şirketleri ile sigortalı arasında meydana gelen çözümsüzlüklerin asıl nedeninin yasaların boşluğundan ve sigortacı firmaların üzerine düşen hassasiyetlere riayet etmemesinden, diğer taraftan sigortalıların bazı risklerde gerçek dışı beyanlarla sigortacıyı zarara uğratma isteğinden kaynaklandığını, bunun dışında hasar ve hasarın belirlenmesinin de bu çözümsüzlükte asıl neden olduğunu vurgulamaya, bu çözümsüzlüğe ve diğer eksikliklere yönelik bilimsel var olan çözümleri, pratikte olan uygulamaları ve olması gereken önerileri ve neticede kendi kanaat ve gözlemlerimiz de yasa ve öğreti eşliğinde ortaya konulacaktır.

---

³ Çeker, M, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, Adana, 2003, s. 39.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI, ÖNEMİ, TÜRLERİ, NİTELİĞİ, İLKELERİ, UNSURLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE TAZMİN ŞEKLİ

I- GENEL OLARAK SİGORTA

Doktrinde sigorta sözleşmesinin çeşitli tanımları yapılmıştır⁴. Bu tanımlar içerisinde, TTK. nun 1263 ncü maddesinde ifade edilen tanım kabul görmektedir. Bu maddeye göre “ Sigorta bir akittir ki, bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir menfaatlerini halele uğratan bir tehlikenin (bir rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım sebepler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır”⁵. Ekonomi biliminde sigorta kavramı, ana düşünce olarak kendi kendine yardım düşüncesine dayanıyorsa da, bu yardımın, belli tehlikeler karşısında toplumun bir araya gelerek bu tehlikelerin meydana getirebileceği hasar ve zararlara karşı birlikte parasal önlem alma şeklinde olduğunun anlaşılması gerekir⁶.

II- SİGORTANIN ÖNEMİ

Sigortanın ekonomik ve sosyal hayatta çok büyük önemi vardır. Fertler, sigorta sayesinde geleceklerini emniyet altına alırlar ve böylece istenmeyen tesadüflerle karşılaştıklarında sefaletе düşerek hem bireysel anlamda kendilerine hem de topluma

---

⁴ Bkz. Bozer, A, Sigorta Hukuku, Ankara, 1981, s. 11 vd; Arseven, H, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1987, s. 8–14; Atabek, R, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950, s. 1–4.

⁵ Yapılan bu tanıma karşı eleştiriler için bkz. Kender, R, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1995, s. 103 vd.

⁶ Ulaş, Sigorta, s. 3–4.

yük olmazlar. Sigortayı önemseme, sigortanın ne işe yaradığını bilme ve bu anlayışla hareket etme ilerde karşılaşılması muhtemel sıkıntılara karşı adeta bir ödüldür. Bugünkü kazancından bir kısmını ayırıp sigorta yaptıran kimse ilerde uğrayacağı her zararını sigortadan karşılayabilir. Sigorta ancak böyle bir kültür seviyesi ve bilincine sahip toplumlarda gelişebilir. Sigortanın yerleşebilmesi için fertlerin günlük ihtiyaçlarından arttırılabilecek bir ödeme gücüne erişmiş olmaları da şarttır. Sigorta fertlere sağladığı emniyet ile milli ekonomiyi de kuvvetlendirir. Diğer taraftan insanın geleceğe de psikolojik olarak güvenle bakmasını sağlar; Zira insanın kendi azmi, yetisi veyahutta gücü ilerde muhtemel bir riski önlemeye yetmez. Bu nedenle insanoğlu kendisinden kaynaklanmayan ve kendisince de önüne geçemediği riskler için sigorta yaptırmak suretiyle bu sıkıntıları izale edebilir.

Sanayi ve teknolojinin gelişmesi, hayat standartlarının yükselmesi gibi nedenler sigortanın konusunu oluşturan etkenleri hayatın ayrılmaz parçaları haline getirmiştir. Gün geçtikçe bilhassa araç sayısının artması, şehircilik, yol yapım gibi etkenlerin araç satışı oranında gelişmemesi nedeniyle trafik kazaları gün geçtikçe giderek artmakta ve ölümlü yaralamalı kazalar meydana gelmektedir⁷.

Günümüzde, insanoğlu ne kadar zengin olursa ne kadar güçlü olursa olsun birgün gücünün ya da zenginliğinin tükeneceği ya da ilerde karşılaacağı bir rizikoya yetmeyeceği korkusu içerisinde. Bu korku ya da endişe ise o insanın sigorta kurumuna müracaat etmesine neden olmaktadır.

Birçok ekonomik faaliyet sigorta vasıtasıyla gelişebilir. Sigorta edilmemiş değerler üzerinde meydana gelen bir hasar bir işletmeyi tamamen yok edebilir. Bugün sigortasız nakliyat yapılamayacağı gibi, yangına karşı sigortalanmamış bir fabrika düşünülemez. Bu sebeple sigortayı ekonomik hayatın emniyet sübabıdır diye tarif edenler vardır; Hatta az önce ifade edilen örnekler dışında hızla gelişen ve değişen dünyada birçok açıdan sigortalama işlemi yapılmaktadır. Bu bağlamda, bir futbolcu

---

⁷ Şahin, E, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk Sigorta Tazminat Rücu Davaları, Ankara, 2005, s. 1147 vd.

bacağını, bir ses sanatçısı sesini, bir ressam elini, bir bilim adamı projesini dahi sigortalatmaktadır. Kimbilir belki ileride sigortalanan hiçbir şey kalmayacaktır. Bu sebeple modern toplumlar sigorta sistemini kabul etmişler ve kabul isikametinde yaşamlarını şekillendirmişlerdir⁸.

Sigorta sayesinde küçük teşebbüsler cesaretle çalışma hayatına atılabilir, büyük müesseselerle rekabet edebilirler. Görülüyor ki, sigortanın birinci ve en önemli fonksiyonu fertlere ve müesseselere ekonomik ve sosyal hayatta emniyet sağlamasıdır.

Sigorta kredi teminine de geniş ölçüde yardım eder. Alacaklısına hiçbir teminat gösteremeyecek durumda olan bir şahıs sigorta vasıtası ile kredi alma imkânına sahip olur. Mesela, alacaklı hesabına kredi sigortası yaptırılır veya sırf borçlunun şahsına güvenerek alacağını taksitlere bağlayan bir alacaklıya zamansız ölümü halinde bakiye alacağını karşılayacak meblağın ödenmesini sağlayan bir sigorta yapılabilir. İpotek edilecek bir gayrimenkul veya bir geminin sigortalı olmasına alacaklının haklarını kuvvetlendirir ve böylece kredi alınmasını kolaylaştırır. Sigorta güvenlik sağlar, milli kaynakları korur, güçlendirir, kapital birikimi sağlar, tasarruf aracıdır.

Sigorta şirketlerinin tahsil ettikleri primler de çok büyük meblağlar teşkil etmektedir. Bu nedenle, sigorta fonlarının yatırımlarına da memleket ekonomisi bakımından ilgisiz kalinamaz. Sigortalıların menfaatlerinin korunması ve sigorta şirketlerinin mali bünyelerinin kuvvetlendirilmesi amacı ile devlet bu fonları kontrol etmekte hangi nevi yatırımlara tahsis edileceğini kanun ile tayin ve tespit etmektedir. Diğer açıdan da bakıldığında ülke açısından binlerce kişi için istihdam alanı da yaratan sigorta sistemi, bu önemi itibarıyla de farklı bir değere sahiptir. Aslında sigortanın bu yönü, sigortanın en önemli yapısını ihtiva etmektedir. Hukuk sistemi içerisinde de önemli bir yere sahip olan sigorta kavramı, daha önce de ifade edildiği üzere henüz tam

---

⁸ İngiltere 1930, İsviçre 1932, Almanya 1939, Japonya 1955, Fransa 1958, Tunus 1960, İspanya 1962, İtalya 1969 tarihli yasalarıyla bahsi geçen sigortacılık sistemini kabul etmişlerdir. “ Kender, Rayegan, Trafik Sigortasında Garanti Fonu, Trafik Sigortası, Ankara, 1975 s. 434’ den naklen”.

anlaşılabilmiş değildir. Birçok açıdan eksiklikler ile hukuk sistemi içerisinde yer almaktadır⁹.

Sigorta hukukunun bir başka boyutu da ülkemizin son dönemlerdeki ekonomik ve siyasi olarak Avrupa ve dünya ülkeleriyle olan bütünleşmesinde de ayrı bir öneme sahip olmasıdır. Çünkü özellikle Avrupa Birliği'ne tam üyelik ve bütünleşme sürecinde de Türk Sigorta Hukuku'nda yeni bazı değişiklikler yaşanacaktır¹⁰.

III- SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI

A- Sigortacı

Sigortacı, sigorta sözleşmesi gereğince ücret karşılığında rizikoyu yüklenen ve bu konuda ruhsata sahip olan şirkettir. 7397 Sayılı Sigorta Şirketleri Hakkında Kanununun 2. maddesinin emredici hükmüne göre, Türkiye'de sigortacılık yalnızca anonim şirketler ve kooperatif esasına göre kurulan karşılıklı mütüel sigorta şirketleri tarafından yapılabilir. Yine aynı kanunun 2 nci ve 3 ncü maddeleri uyarınca yerli ve yabancı statüdeki yabancı sigorta şirketleri yetkili bakanlıktan izin ve ruhsatname alarak bunu tescil ve ilan ettirmekle yükümlü bulunmaktadır¹¹.

Sigorta mukavelesini tatbikatta çoğu kez sigortacı adına ya şirketin temsilcisi veya akit yapan acente imzalar¹².

---

⁹ Orhunöz, E, Sorumluluk-Tazminat Sigorta, Ankara, 1998, s. 237.

¹⁰ Bkz. Kubilay, H, "Türk Özel Sigortacılığının Avrupa Birliği Sigorta Hukuku İle Bütünleşmesi isimli tebliğ, s. 6-7".

¹¹ Sigorta Şirketlerinin Sigorta Murakebe Kanunu ile ayrı bir izne tabi tutulmasının eleştirisi için bkz. Kender, 1995, s. 32 vd.

¹² Bkz. Kender, 1995, s. 55 vd.

B- Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesini yaptıran kimseye sigorta ettiren denilmektedir. Genel akit teorisi gereğince, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip ve reşit olan herkes sigorta sözleşmesi yapabilir¹³.

Genellikle sigorta ettiren kimse ile sigortalı aynı kişidir. Ancak, bazı durumlarda sigorta ettiren kendi menfaatini değilde, bir başkasının menfaatini sigorta ettirmiş ise, sigorta ettiren bu durumda sigortalı sıfatını taşımaz. Sigorta bedelini alma, zararı tazmin ettirme hakkı lehine sözleşme yapılan kimseye aittir ki, bu kişiye sigortalı denir¹⁴. Bu şekilde yapılan sözleşmelerde, sigorta akdinden doğan borç ve yükümlülükler sigorta ettirene aittir. Sigorta lehtarını ise sadece sigortalı sıfatını taşır¹⁵.

C- Sigorta Menfaati

Sigortacılık uygulamasında başlarda sigorta konusu sadece mal olarak kabul edildiği halde günümüzde modern sigorta hukukunda baskın olan görüş, zarar sigortalarında sigorta konusunun mal yani eşya olmayıp, eşya üzerindeki menfaattir¹⁶. Bu menfaatin sigorta edilebilmesi için para ile ifade edilebilen ekonomik bir değeri olması gerekir. Keza; TTK. nun 1269 ve 1231 nci maddelerinde sigorta konusunun mal veya can değil bunlar üzerindeki menfaat olduğu açık bir şekilde hükme bağlanmış

---

¹³ Ulaş, Sigorta, s. 28–29.

¹⁴ TTK 1269 “ Bir malı muayyen rizikolara karşı temin etmekte para ile ölçülebilecek bir menfaati olan malik, malikin adi veya rehinli alacaklısı, malın muhafazasından dolayı malikine karşı mesul olan acente, kiracı, komisyoncu ve diğer kimseler, malın muhafazasında hakikaten menfaati olan kimseler yahut bunların kanuni temsilcileri de bu menfaati sigorta ettirebilirler.”

¹⁵ Karşılaştırma; İsviçre Sigorta Mukavelesi Kanunu m. 48; Alman Sigorta Mukavelesi Kanunu m.51; Fransız Sigortası Mukavelesi Kanunu m.32.

¹⁶ Y.11. HD.15.12.1983 Tarih, 1983/5111 E, 1983/5709 K.

bulunmaktadır. Dolayısıyla, bir sigorta ilişkisinin ana konusunu menfaat oluşturmaktadır¹⁷.

D- Riziko

Riziko, genellikle zarar verici özellikleri olan olayların gerçekleşmesi ihtimali olarak tanımlanır. Riziko, fiziki olaylarından yani doğa koşullarından kaynaklanabileceği gibi, sosyal ve ekonomik olaylardan da kaynaklanabilir. Bununla birlikte, doğa yasalarına göre meydana gelmesi imkânsız olaylar tehlike olarak kabul edilmezler¹⁸.

TTK. nun 1277 – 1282 nci maddeleri arasında düzenlenmiş olan rizikonun, öncelikle aynı yasanın 1277 ve 1278 nci maddeleri uyarınca meşru bir fiile dayanması ve bu fiilin gerçekleşmesinde sigorta ettiren veya sigortalının kasdının veya hilesinin bulunmaması gerekir. Uygulamada sigorta şirketlerince bir kısım poliçelerde sadece bir tür riziko teminat altına alındığı halde, bazılarında birçok tehlikeyi teminat altına alacak şekilde sigorta poliçeleri düzenlenmektedir¹⁹.

TTK. nun 1279 ncu maddesi hükmüne göre riziko, kural olarak sigorta sözleşmesinin gerçekleşmesi ve yine aynı yasanın 1295/3 maddesi hükmü uyarınca sigortacının sorumluluğunun başlamasından sonra oluşması halinde sigorta teminatı içerisinde kabul edilir. Aksi halde sigorta hükümsüz kabul edilir²⁰.

---

¹⁷ Bkz. Kender, 1995, s. 130–131; Sayhan, İ, Sigorta Konusu Menfaat, Ankara, 1999.

¹⁸ Ulaş, Sigorta, s. 32–33.

¹⁹ Arseven, Sigorta, s. 40–42.

²⁰ Bkz. 11.HD. 23.01.1995 gün ve 1994/6335 Esas ve 1995/336 Karar sayılı ilamı.

E- Sigorta Bedeli

Poliçede gösterilen sigorta bedeli, istisnai haller dışında sözleşmenin yanlarında kararlaştırılan ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödemesi gereken azami meblağdır²¹. Sigorta bedeli aynı zamanda, prim borcunun hesaplanmasında da esas teşkil eder.

Buna mükabil, mal sigortalarında sigorta bedeli, riziko gerçekleşmesi halinde sigortacı tarafından ödenmesi gereken meblağı ifade etmez; Zira TTK. nun 1299/2 nci maddesi hükmüne göre, sigortacı sigorta bedeli daha yüksek olsa bile sigortacı ancak sigortalıya uğradığı gerçek zararı ödemekle yükümlüdür ve mal sigortalarında, sigorta bedeli gösterilmemişse, sigorta ettiren kimse, bu malın rizikonun gerçekleştiği andaki değerini ispata mecburdur²².

Hayat sigortalarında ise, bu sigortanın bir meblağ sigortası olması itibariyle rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı poliçede gösterilen sigorta bedelini aynen ödemek zorundadır²³.

TTK. nun 1300 ncü maddesi hükmü uyarınca sigorta edilen emtianın değeri poliçede gösterilmemişse, sigorta ettiren bunun riziko anındaki değerini ispatlamakla yükümlüdür. Aksi durumda, yani poliçede değer gösterilmişse, sigortacı poliçedeki değer in fazla gösterildiğini iddia ettiği takdirde, bu hususun ispat külfeti sigortacıya düşmektedir²⁴.

---

²¹ Örneğin, Karayolu Mali Sorumluluk Sigortasında sigorta bedeli taraflarca değil, 7397 sayılı SMK. Gereğince yetkili kılınan bakanlıkça tarife ile limit şeklinde tespit edilir.

²² Kender, R, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 2001, s. 251.

²³ Ulaş, I, Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, Ankara, 2002, s. 125.

²⁴ Fransız İkinci Yüksek Mahkemesi, 27.01.1981 Tarih, RGAT, 1981, s.506 “ Yeni alınan bir otomobil hırsızlığa karşı sigorta edilmiş ve sigortalının saat 06’da bahsi geçen otosu çalınmış olduğunu tespit ederek sigortacıya başvurmuş mahkeme de çalınmanın 12’den sonra olduğunu aracı çalınan kişi tarafından ispat edilmesini istemiştir”.

F- Sigorta Primi

Sigorta, karşılıklı yükümlülükleri içeren sözleşmelerden olduğu için sigorta ettiren, sigortacıya belli bir bedel ödemek zorundadır ki, buna sigortacılıkta prim adı verilmektedir. Prim, sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığıdır²⁵.

TTK. nun 1294/2 nci maddesi uyarınca para olarak ödenmesi gereken prim aynı maddenin son fıkrası uyarınca aradaki anlaşmaya göre, defaten ödenebileceği gibi, taksitler halinde de ödenmesi mümkündür²⁶. Hayat sigortaları ve süresi bir yılı aşan sağlık sigortaları ile zorunlu sigortalar dışında kalan sigortalarda uygulanacak tarifeler sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenebilir. Yaptırılması zorunlu kılınan sigortaların primleri ile bunların tarife ve talimatları bakanlıkça saptanır. Yine, aynı düzenlemeye göre, hayat sigortası ile süresi bir yılı aşan sağlık sigortasının, tarifeleri ile prim formül ve cetvellerinin uygulamaya konulabilmesi Müsteşarlığın onayına tabi tutulmuştur. Prim borcu, sözleşmede aksi bulunmadıkça Türk parası üzerinden ödenecektir. Ödeme için çek veya senet verilmesi halinde bunlarının bedelinin tahsil edildiği tarihte ödeme yapılmış sayılır²⁷.

Sigorta primi iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar safi prim ve sigorta yüküdür. Teorik olarak safi prim, sigortalıya verilecek olan sigorta bedeli veya tazminatının karşılığını oluşturur. Sigorta yükü ise, sigortacı tarafından yapılan giderleri karşılamak üzere safi prime ek olarak sigorta ettirenden alınan para olmaktadır.

Genel olarak sigorta poliçesinin düzenlenerek sigorta ettirene verilmesi, sigorta priminin tamamının veyahut taksitle ödeme kararlaştırılmış ilk taksidinin sigortacı tarafından peşin olarak tahsil edildiği karinesini ortaya çıkarır. Ancak, bu hususun aksinin de sözleşme ile kararlaştırılması mümkün olduğundan sözleşmede bu yolda bir

---

²⁵ Bkz. Korkmaz, S, Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları, İzmir, 2004, s. 35.

²⁶ Sigorta Murakebe Kanunu'nun 26. maddesinin prim ödeme ve taksitlendirme esaslarına ilişkin son fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 7.5.1997 gün ve 1997/ 40 -47 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bkz. 20.10.1997 gün ve 23146 sayılı R.G.

²⁷ Korkmaz, s. 34-35.

hüküm bulunması halinde anılan karineden sigorta ettiren yararlanamaz. Türk Ticaret Kanununun 1264 ncü maddesinin 4 ncü fıkrası gereği, sigortacının sorumluluğunun başlangıç anı ileri bir tarihe götürülemez ise de, sigorta ettiren lehine ilk primin ödenmesinden önceki bir tarihe de çekilebilir²⁸.

IV- SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A- Sigorta Poliçesi Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesi gereği sigorta tarafından ifa yerine getirilmezse tazminat talep edilebilir²⁹. Sigortacı, aralarında sigorta ettiren ile yapmış oldukları sözleşme gereği, istediği belgelerin ifade edilen kişi tarafından eksiksiz olarak, şirketin merkez veya kuruluşlarına ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde, poliçedeki teminat tutarları dâhilinde ödemek zorundadır. Tazminatın bu süre içinde haklı neden olmaksızın ödenmemesi halinde, sigortacı temerrüde düşmüş olur ve ödenmemiş tazminat tutarına yasal temerrüt faizi uygulanır. Temerrüt faizi teminat limiti içinde yapılmış ödeme sayılmaz. Bu sigorta ile ilgili olarak dava açılması halinde, sigorta poliçesinde yazılı limitlere kadar davanın takip ve idaresi sigortacıya ait olup, sigortalı sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır. Sigortacı dava masrafları ile avukatlık ücretlerini öder³⁰.

Aslında, sigortacının ödeme yükümlülüğünü irdelerken, kloz denilen ve şart anlamına gelen sözleşme asıl unsurlarını çok iyi bir şekilde tespit etmek gerekir; Zira daha önce de ifade edildiği üzere, sigorta sözleşmesi herhangi bir şekilde bağlı olmaksızın, tarafların serbest iradeleriyle ortaya koymuş olduğu bir anlaşma türüdür. Bu sebeple, tarafların sorumlulukları ve bu bağlamda sigortacının nasıl ve ne şekilde tazminat ödeyeceği bu şekilde kararlaştırılabilir. İfade edilen sigorta, klozlar,

---

²⁸ Korkmaz, s. 35.

²⁹ Kubilay, H, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, 1999, s. 67.

³⁰ Bu konu hakkında bkz. Omağ, M.K. Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003, s. 25-41.

sözleşmenin aslını oluşturur ve hangi tür riskin ödeme kapsamında olduğu da bu şekilde belirlenir. Örneğin, bir aracın çalınmasını konu edinen Kasko Sigorta anlaşmasında, genelde aracın çalınmasının derhal sigortacıya bildirilmesi, daha sonra resmi makamlara yapılan başvuru için 30 gün beklenilmesi hala araç bulunamamış ise aracın kasko değeri, sözleşme kapsamında sigorta ettirene ödenmesi gerekmektedir²⁷.

B- Sigortacının Tazminat Ödeme Yükümlülüğü

Sigortacı, sigorta ettiren ile yapmış oldukları sözleşme gereği, istediği belgelerin eksiksiz olarak, şirketin merkez veya kuruluşlarına ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde, poliçedeki teminat tutarları dâhilinde ödeme yapmak zorundadır. Tazminatın bu süre içinde haklı neden olmaksızın ödenmemesi halinde, sigortacı temerrüde düşmüş olur ve ödenmemiş tazminat tutarına yasal temerrüt faizi uygulanır. Temerrüt faizi teminat limiti içinde yapılmış ödeme sayılmaz. Bu sigorta ile ilgili olarak dava açılması halinde, sigorta poliçesinde yazılı limitlere kadar davanın takip ve idaresi sigortacıya ait olup, sigortalı sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır. Sigortacı dava masrafları ile avukatlık ücretlerini öder³¹.

Aslında, sigortacının ödeme yükümlülüğünü irdelerken, kloz denilen ve şart anlamına gelen sözleşme asıl unsurlarını çok iyi bir şekilde tespit etmek gerekir; Zira daha önce de ifade edildiği üzere, sigorta sözleşmesi herhangi bir şekle bağlı olmaksızın, tarafların serbest iradeleriyle ortaya koymuş olduğu bir anlaşma türüdür. Bu sebeple, tarafların sorumlulukları ve bu bağlamda sigortacının nasıl ve ne şekilde tazminat ödeyeceği bu şekilde kararlaştırılabilir. İfade edilen sigorta, klozlar, sözleşmenin aslını oluşturur ve hangi tür riskin ödeme kapsamında olduğu da bu şekilde belirlenir. Örneğin, bir aracın çalınmasını konu edinen Kasko Sigorta anlaşmasında, genelde aracın çalınmasının derhal sigortacıya bildirilmesi, daha sonra resmi makamlara

---

³¹ Kubilay, H, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 1999, s. 67; Bu konu hakkında bkz. Omağ, M.K. Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003, s. 25-41.

yapılan başvuru için 30 gün beklenilmesi hala araç bulunamamış ise aracın kasko değeri, sözleşme kapsamında sigorta ettirene ödenmesi gerekmektedir²⁷.

1- Muacceliyet

Sigorta ilişkisinde en önemli husus, sigorta poliçesiyle teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortacının, sigortalının rizikonun gerçekleşmesiyle uğradığı zararı poliçe şartları çerçevesinde tazmin etmektir. İfade edilen bu husus ana hatlarıyla TTK. nun 1299 ve 1300 ncü maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır³².

Sigorta ödeme borcu TTK. nun 1299/1 maddesi hükmü uyarınca bütün mal sigortalarında rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar borcunun TTK. nun 1292 nci maddesi hükmünce doğduğu tarihte muaccel olacağı hükme bağlanmıştır. Mal sigortaları poliçelerinde yer verilen hakem-bilirkişi yoluna başvurulması halinde muacceliyetin hakem-bilirkişilerce zararın saptanması anından itibaren başlayacağı konusunda sigorta mukavelesine konulan şartlar, uygulamada geçerli kabul edilmektedir³³.

Sigortacı, kanuni dairesinde kendisine rizikonun ihbar edilmesiyle tazmin etme mükellefiyetini yerine getirmek zorundadır. Sigorta bedelinin muaccel olmasına rağmen, sigortacı tarafından ödenmemesi sebebiyle sigorta ettirenin zararının, şartları oluştuğunda B.K.nun 105 nci maddesi hükmü çerçevesinde sigortacıdan talep edilebileceği artık yargılama sisteminde kabul görmüş bir uygulama biçimidir. Bu kapsamda B.K 105 “ Alacaklının duçar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette, borçlu kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini isbat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir”. Nitekim borçlu temerrüdünün sonuçlarından biri de, borçlunun alacaklıya karşı edimini onun zararına meydan vermeyecek biçimde eksiksiz ve tam olarak ifa etmesi ve bu yolda gerekli özeni göstermesidir. Her ne kadar 105 nci

---

³² Ayrıntı için bkz. Ulaş, I, Uygulamalı Sigorta Hukuku – Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara, 2007, s. 95 vd.

³³ Bkz. Arseven, s. 125–129. Konu Denizcilik Sigortası yönünden TTK. nun 1377 nci maddesinde düzenlenmiştir.

maddede, geçmiş günler faizini aşan bir zarardan söz edilerek, zararın türü, niteliği ve özellikleri konusunda bir açıklık yok ise de, buradaki zararın, sorumluluk hukukundan farklı olduğu açıktır³⁴. Bu şekliyle, bu zararın, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucu ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki fark, temerrüt faizi ile karşılanmayan, onu aşan zarar diye tanımlanabilir³⁵.

2- Tazminat Ödenmesinde Öncelikli Sigorta

Meydana gelen zarar öncelikle bu sigortadan karşılanır. Sigorta sözleşmesinin hiç yapılmamış olması, yapılmış fakat geçersiz hale gelmiş olması, süresinin bitmiş olması veya meydana gelen zararın bu sigorta teminatlarının üzerinde bulunması halinde teminatların üzerinde kalan kısım için sırasıyla mali sorumluluk sigortasına ve varsa ihtiyari mali sorumluluk sigortasına başvurularak tanzim edilir³⁶.

3- Tazmin Şekli

Sigortacı tarafından ödenecek tazmin borcu kural olarak nakit yani para olarak ödenir. Ancak, bazı kanuni hallerde (TTK md.1307) veya sigorta sözleşmesine konulacak bir hükümlerle aynen tazmin şeklinde de tazminat borcunun ifa edilebilmesi mümkündür; Zira sigorta sözleşmesi, iki taraflı, serbest iradelerle kurulan bir sözleşmedir ve taraflar riziko sonrasında tazmin şeklinin para dışında başka bir araç ile de ödenmesini de kararlaştırabilirler³⁷.

---

³⁴ “ Trafik kazaları esas niteliği itibariyle haksız eylemden sayılan hallerden olduğu halde, Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasını Yapan sigorta şirketi bakımından temerrüdün kaza tarihinde veya sigortacının sigortalısına ödeme yaptığı tarihte oluştuğunun kabulü mümkün değildir”, Çeker, s. 57.

³⁵ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi ve değerlendirme için bkz. Y.11.HD, 1.6.1995 gün ve 1995/2009 Esas 1995/4475 sayılı mahkeme ilamı.

³⁶ İşletenin sorumluluktan kurtulamadığı veya sorumluluğu azaltılmadığı sürece zararın tamamından sorumlu bulunduğu unutulmamalıdır.

³⁷ Ulaş, Sigorta, s. 148.

Diğer borç ilişkilerinde olduğu gibi sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacak borç ilişkilerinde de tarafların karşılıklı borç ve alacaklarını BK.nun 118 nci maddesi hükmü gereğince takas ve mahsup etmeyi talep hakları mevcuttur³⁸.

4- Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanunu'nda mal sigortaları için zamanaşımı yönünden ayrı bir düzenleme yapılmadığı için sigorta hukuku genel hükümleri bölümünde yer alan TTK. nun 1268 nci maddesi mal sigortalarına karşı da uygulanmaktadır. İlgili madde hükmüne göre, sebepsiz yere ödenmiş bulunan prim veya sigorta bedelinin geri alınması alacakları dâhil, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bütün talep hakları dâhil iki yılda zaman aşımına uğrar³⁹. Bu maddede zamanaşımının ne zaman başlayacağı açıkça belirtilmemiştir. Bu nedenle, B.K md.128 hükmü gereğince, zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu andan itibaren başlar ve şayet alacağın muacceliyeti bir ihbara tabi ise zamanaşımı bu tarihten itibaren başlar⁴⁰.

Türk sigorta hukukunda, sigorta poliçesinden doğan istem haklarına ilişkin, genel olarak, zamanaşımının başlangıcı, borcun muaccel olduğu tarihtir. Sigortacının giderim borcu ise, genellikle, TTK md. 1299, f.1 ve 1292, f.1’c.2’ye göre saptanır. Bu açıdan, Türk hukukunda korkulan sigorta olayının gerçekleşmesi anının, zamanaşımının başlangıcını saptama yönünden doğrudan bir etkisi yoktur⁴¹.

---

³⁸ Bkz. Y.4.HD. 30.04.1993 gün ve 1993/1692 Esas ve 1993/2970 sayılı ilamı.

³⁹ “ Taraflar arasındaki akdi ilişkinin koşullarını bekleyen sigorta genel şartlarında, sigortacı aleyhine dava açabilme zaanaşımı süresi altı ay olarak kabul edilmiştir. Sigorta hukukundan kaynaklanan her türlü uyumsuzlukta zamanaşımı süresi, TTK'nın 1268. maddesinde iki yıl olarak belirlenmiştir. Aynı yasanın 6. maddesi gereğince de bu hükmün, emredici nitelikte olup, aksine sözleşme yapılması mümkün değildir; hükümsüz olur. Bu husus mahkemece re'sen değerlendirilerek zamanaşımı def'inin reddi ile davanın esasına girilmelidir”. Y.11. HD. T. 03.04.1997, 1997/1525 Esas, 1997/2449 Karar sayılı ilam.(Yargıtay Karar Dergisi, Temmuz 1997, C.23, s.1091–1092).

⁴⁰ Ayrıntılı Bilgi için bkz. Arseven, s. 177–184.

⁴¹ Vural, G, Motorlu Taşıtlı Araçları Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Doçentlik Tezi, Ankara, 1980. s. 103 – 104.

Zamanaşımı konusu da uygulamada net olarak uygulanamayan bir yapı ihtiva etmektedir; Zira kanunda belirtilen ve rizikonun gerçekleşmesi anından başlayacak 2 yıllık sürenin tespiti her zaman kolay olamamaktadır. Özellikle, yaralamalı trafik kazaları akabinde, yaralılar tarafından açılan maddi ve manevi tazminat davalarında bilhassa maddi tazminat davalarında tedavi giderleri altında yapılan ödemelerin rücuen tazminatında ve yine malulluk olduğu ahvalde tedavilerin uzun yıllar sürmesi hasebiyle, zamanaşımı net olarak ortaya konulamamaktadır. Kalıcı sakatlık ve uzun süreli tedavilerde bahsi geçen zamanaşımı, tedavi süresince kesilmektedir. Bu şekliyle, zarar görenin mağduriyeti giderilmekte ve hakkını araması yolu açılmaktadır. Rücuen tazminat ve diğer riziko sonrasında ise iki yıllık sürenin bitmesiyle bu hak isteme süresi dolmaktadır⁴².

a- Sigorta Prim Alacağı'nın Tabi Olduğu Zamanaşımı

TTK 1268 nci maddesi uyarınca sigorta prim alacağının tabi olacağı iki yıllık zamanaşımı süresi, TTK. nun 1295/1 nci maddesi hükmü uyarınca sigorta mukavelesinin yapıldığı ve poliçenin sigorta ettirene teslim edildiği andan itibaren, yani prim alacağının muacceliyeti ile işlemeye başlar. Fakat bu kuralın istisnasını mal taşıma sigortası teşkil eder. TTK. nun 1312 nci maddesi hükmü gereği bu tür sigortalarda sigortacının sorumluluğu malın taşıyıcıya tesliminden itibaren işlemeye başlar. Bu şekliyle, prim alacağı da bu anda muaccel hale gelir. Bu tarihten itibaren iki yılın dolmasıyla birlikte de zamanaşımı süresi dolmuş olur⁴³.

---

⁴² Zamanaşımın ne zaman başlayacağı konusunda kesin bir madde bulunmamaktadır. Bu konuda TTK. 1268. madde de net bir açıklama ihiva etmemektedir. Bu konu hakkında uygulama ve mahkeme kararları ile boşluk doldurulmaya çalışılmaktadır. Bkz. Y.4. HD, 5.7.1983 gün, 1983/3357-3524 Esas- Karar sayılı ilamı ile; 17.3.1997 gün ve 1997/1246-1715 Esas - Karar sayılı ilamı.

⁴³ Kayhan, Ş, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara, 2004, s. 91-92.

b- Sigorta Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı

TTK. nun 1268 nci maddesi uyarınca, sigorta bedeli olarak adlandırılan ve rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı tarafından ödenecek sigorta tazminatı da aynı zamanaşımı süresine tabidir. Bu alacağın muacceliyet tarihi ise kural olarak TTK. nun 1292 nci maddesi gereği yapılacak ihbar ile başlayacaktır. BK.nun 128/1, TTK. nun 1299 ve 1291 nci maddeleri göz önünde tutulduğunda zamanaşımının başlangıç tarihi, rizikonun gerçekleştiğinin sigortalı tarafından haber alınmasından itibaren ihbar yapılması gereken beşinci günün sonudur. Poliçelerde sigorta tazminat alacağının muacceliyet tarihini sigortalı lehine değiştiren bir hüküm bulunmayan hallerde ise, mal sigortalarında sigortalının rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren beş gün sonra işlemeye başlar ve bu tarihten itibaren iki yıl sonra süre sona erer⁴⁴.

Sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeyeceği konusunda sigortalısında bu konuda kanı yaratmasından sonra oyalama ile zamanaşımı süresini bitimini müteakip zamanaşımı def'inde bulunması son yıllardaki yargı kararlarında kabul gören bir yaklaşım değildir. Bu husus, belki de günümüz dünyasında sigorta firmaları tarafından en fazla tercih edilen sözleşme yükümlülüklerinden kaçma yolu olarak tercih edilmektedir; Zira ifade edildiği şekliyle, sigorta şirketlerinin sözleşme kapsamındaki sorunluluğu, rizikonun sigortalı tarafından kendilerine bildirilmesiyle birlikte başlamaktadır. Sigorta şirketi yapılan bu bildirim sonrasında temerrüde düşerek ödeme zorunluluğu içine girdiğinden birtakım evrakın kendilerine eksik verildiğinden bahisle yapılan bildirim kabul etmemektedir.

Diğer taraftan zamanaşımı sistemi içerisinde bir de ceza zamanaşımı hususu da mevcuttur; Zira eğer riziko gerçekleşme birlikte ortada suç unsurunu ihtiva eden bir eylem de söz konusu ise o zaman bahsi geçen zamanaşımı ceza zamanaşımının kapsadığı süreye dâhil olmaktadır⁴⁵. Kısaca şu hususa yer vermek gerekir ki, sigorta

---

⁴⁴ YHGK, 3.11.1982 gün ve 1981/1134 E, 1982/1870 K.

⁴⁵ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.Gökcan, H.T; Kaymaz, S, Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk – Tazminat-Sigorta – Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Ankara, 2006, s. 774 vd.

zamanaşımının ceza zamanaşımı ile paralel değerlendirilmesi hususu ve alanda uygulama maddi hasarlı trafik kazalarında olmamaktadır; Zira böyle bir durumda ortada ölüm veya yaralanma söz konusu olmadığından ve dolayısı ile cezayı öngörür bir hal mevcut olmadığından burada ceza zamanaşımı işlememektedir⁴⁶.

c- Sebepsiz Yere Veya Fazla Ödenen Sigorta Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı

TTK. nun 1268 nci maddesine göre sigorta şirketince ödenmemesi gerektiği halde ödenen sigorta tazminatı ile gerektiğinden fazla ödenen sigorta tazminatının bu bölümünün geriye alınması isteminden kaynaklanan talep haklarının dahi 2 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu türden alacaklar için BK.nun 128 nci maddesindeki muacceliyet tarihi, zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olacaktır⁴⁷.

5- Sigortacının Halefiyeti

Sigortanın önemli ilkelerinden birisini sigortacının halefiyeti oluşturmaktadır. Uygulamada da mahkemeleri en fazla meşgul eden konu halefiyet konusu olmaktadır. Sigortacının halefiyeti, doktrinde “ Zarar gören sıfatı ile sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü şahsa karşı herhangi bir hukuki sebebe binaen tazminat alacağına sahip ise, bu hakkın ödenen sigorta tazminatı miktarınca kanun icabı sigortacıya geçmesi olarak ifade edilmektedir”. Doktrinde de bu ilke üzerinde oldukça geniş açıklamalar yapılmıştır⁴⁸.

---

⁴⁶ Gökcan, Kaymaz, s. 775.

⁴⁷ Ulaş, Sigorta, 2006, s. 154.

⁴⁸ Bkz. Omağ, M.K, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul, 1983, Kender, 1995, s. 235 vd, Kılıçoğlu, Ahmet. M, Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara, 1979.

Bu şekliyle, zarar gören sigortalının aynı zarar için iki defa tazminat alarak haksız zenginleşmesi önlendiği gibi, sigortalıya zarar veren kimsenin sorumluluktan kurtulması gibi haksız bir durumun ortaya çıkması da engellenmiş bulunmaktadır. Bu hususların yanı sıra, dava hakkının kendiliğinden sigortacıya geçmesi ve sigortacının sigortalısına ödediği tazminatı asıl sorumlusundan alabilmek suretiyle sigorta primlerinin ucuzlatılması gibi hukuki, teknik ve ekonomik yararları da mevcuttur. Bu şekli ile İMSS'da zarar görenlere ve diğer hak sahiplerine ayrıca doğrudan doğruya dava hakkı seçimlik bir hak olarak tanınmaktadır⁴⁹.

TTK. nun 1301 nci maddesinde mal sigortaları ile ilgili olarak düzenlenmiş bulunan halefiyetin hukuki manada gerçek bir halefiyet olup olmadığı yönünde tartışmalar bulunmaktadır. Bu manada, anılan konunun ticaret kanununda yer alması, bir ölçüde BK anlamında bilinen halefiyet ilkesi ile örtüştüğünü gözler önüne sermektedir.

Mal sigortalarında TTK. nun 1301 nci maddesinde düzenlenmiş bulunan halefiyet ilkesi deniz sigortaları ile ilgili olarak aynı yasanın 1361 nci maddesinde hükme bağlanmış bulunmaktadır. Can sigortalarında ise, halefiyet ilkesine yer verilmemiştir⁵⁰.

V- TEMEL İLKELER

A- Mal Sigortasında Menfaat Şartı İlkesi

TTK. nun 1269 ncu maddesinde ifadesini bulan bu ilke, tazminat sigortasını can sigortasından ayıran en önemli unsur olmaktadır. Bir kimsenin sigortalı mal üzerinde gerçekten bir menfaati bulunmazsa o malı fiilen sigorta ettirmiş olsa dahi riziko halinde o şeyin hasarlanmasından dolayı tazminat istemesi mümkün değildir. Çünkü sigorta

---

⁴⁹ Ulaş, Sigorta, s. 918–919. Y. 11. HD. 18.11.2002 gün, 2002/5836 Esas, 2002/10542 Karar sayılı ilamı.

⁵⁰ Bkz. Özel Daire, 29.3.1979 gün ve 1979/1051–1629 sayılı ilamı.

konusu soyut o mal değil, o mal üzerindeki menfattır. Yargıtay 4. Hukuk dairesi de bu konudaki yaklaşımını 16.10.1990 gün ve 1989/3064 Esas ve 1990/6598 Karar sayılı kararında belirtmiştir⁵¹.

Diğer taraftan bir kimsenin bir mal üzerindeki menfaatini sigorta ettirebilmesi için o mal üzerindeki hakkın tamamına sahip olması gerekmez; Zira müşterek menfaatlerin sigorta güvencesi altına alınmasını sağlayan TTK. nun 1275 nci maddesi uyarınca bir mala veya mala ilişkin hakkın yalnız bir kısmında menfaat sahibi olan bir kimse, kendisinin sahibi olduğundan fazla kısmı da sigorta ettirmişse, sigortanın fazlaya ait olan bölümü, o bölümde ilgisi ve hakkı olanlar hesabına yapılmış sayılır. İstanbul'daki Atatürk Kültür Merkezi yangını nedeniyle oluşan uyuşmazlığı çözen Yargıtay HGK. nun kararı bu açıklamamıza ışık tutar niteliktedir⁵².

B- Sigorta Değerinin Sigorta Bedeline Denkliği İlkesi

Poliçede gösterilen sigorta bedeli, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödemesi gereken azami miktar olmaktadır. Sigorta değeri ise, sigorta edilen menfaatin değerini göstermektedir. Sigorta hiçbir zaman haksız kazanç vesilesi olmamalıdır. Sigortanın ana amacı, rizikonun gerçekleşmesiyle zarara uğrayan sigorta ettirenin gerçek zararını gidermeye yöneliktir. Bu bağlamda da gerçek zararın miktarının ispat külfeti sigortalıya aittir⁵³.

---

⁵¹ “ ... Hasara uğrayan araçla ilgili sigorta poliçesinde sigortalı olarak davacı görünmekte ise de, davacı sigorta edilen aracın maliki değildir. Öncelikle sigorta ettiren davacının, TTK. nun 1269. maddesi uyarınca bir menfaati, dolayısıyla dava hakkı olup olmadığı araştırılmalıdır. Davacının, poliçe düzenlenmesi ve prim ödemesi soyut tazminata hak kazandırmasını gerektirmez. Mahkemece, davacıya araca zilyet olup olmadığı ve ne sıfatla sigorta ettirdiği hususundaki delilleri sorulmalı ve ondan sonra dava hakkı bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Bu hususta yeterli araştırma yapılmaksızın hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir...”.

⁵² Y.4.HD. 8.11.1985 tarih ve 1985/5642 – 5691 E-K sayılı karar.

⁵³ Ulaş, Mal, s. 111 vd.

Bazı hallerde eşitlik ilkesinin bozulması hallerine de rastlanmaktadır. Bu gibi durumlarda sigorta bedelinin, sigorta değerinden düşük olması halinde eksik sigorta kavramı ortaya çıkmaktadır. Sigorta hiçbir zaman haksız kazanç vesilesi olmamalıdır. Sigortanın ana amacı, rizikonun gerçekleşmesiyle zarara uğrayan sigorta ettirenin gerçek zararını gidermeye yöneliktir⁵⁴.

TTK. nun 1300 ncü maddesine göre, sigorta edilen malın değeri poliçede gösterilmemişse, sigorta ettiren, bu malın rizikonun gerçekleştiği andaki değerini ispata mecburdur. Sigorta değerinin poliçede gösterilenden az olduğunu iddia eden sigortacı, bu durumu ispat etmekte yükümlüdür⁵⁵.

1- Aşkın Sigorta

TTK. nun 1283 ncü maddesinde düzenlenmiş bulunan aşkın sigorta, sigorta bedelinin sigorta menfaat değerinden yüksek olması halidir. Bu fark sigorta ettirenin kasıtlı davranışlarından ortaya çıkabileceği gibi, sigorta ettirenin hatalı davranışından veya ekonomik değişikliklerin sonucu kendiliğinden de ortaya çıkabilir⁵⁶.

Aşkın sigortada TTK. nun 1283 ncü maddesi hükmü uyarınca, sigortacı rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigorta ettirene veya sigortalıya ancak gerçek zararı ödemekle mülkelleftir. Çünkü aşkın sigortada menfaat değerini aşan sigorta batıldır, sonuç doğurmaz. Bu sebeple rizikonun gerçekleşmesinden sonra yaptırılan expertiz incelemesi sonunda aşkın sigorta durumu ortaya çıktığı takdirde, sigorta tazminatının ödemesi sırasında sigorta bedeli indirilir ve bu indirim yapılırken buna

---

⁵⁴ Bkz. Özel Daire, 8.11.1985 gün ve 1985/5642- 5961 sayılı kararı.

⁵⁵ Çeker, s. 69.

⁵⁶ Bu konular ve müeyyide eleştirileri için bkz. Bozer, A, Sigorta Hukuku, 3. Bası, Ankara, 1996, s. 94–96.

karşılık olan sigorta primi dahi indirilerek sigorta ettirenden fazla tahsil edilmiş olan prim de geri verilir⁵⁷.

2- Eksik Sigorta

Poliçede yazılı sigorta bedelinin, sigortaya konu olan malın gerçek ve makul değerinin altında olması durumudur. Sigortalı, bilmeyerek veya daha az prim ödemek amacıyla malın gerçek değerinin altında bir beyanda bulunmaktadır. Menfaat değerinin altında sigorta adı da verilen eksik sigorta TTK. nun 1288 nci maddesinde düzenlenmiş olup, aşkın sigortanın tam tersi bir sigorta şekli olmaktadır. Eksik sigortada aşkın sigortada da olduğu gibi sigorta değeri ya bilinerek ya da hata ile düşük gösterilir⁵⁸.

Eksik sigorta halinde sigortalı, sigortanın, "uğranılan maddi kayıpların tam anlamıyla giderilmesi" prensibinden yeterince yararlanamamaktadır. Örneğin, tam ziya halinde, sigorta şirketinin ödeyeceği en fazla miktar, poliçede beyan edilmiş sigorta bedeli kadar olacaktır. Kısmi hasarlarda da aynı durum söz konusudur ve sigorta şirketinin ödeyeceği en fazla hasar miktarı, eksik sigorta bedelinin, olması gereken sigorta bedeline oranı kadardır⁵⁹.

Eksik sigortada sigorta ettiren menfaat değerinin tamamen zayı olması halinde sigorta tazminatının hesaplanmasında ve ödenmesinde hiçbir özellik ve sorun yoktur. Sigorta edilen menfaatin kısmen zayı olması halinde, sigortacı sigorta bedelinin sigorta ettirilen menfaat değerine olan oranı hesaplamak suretiyle bu oranda ödeme yaparak ödemede bulunur. Bu ödeme şekline **proporsiyon(propotion)** kuralı da denmektedir. Örneğin 90.000 YTL değerinde olan bir mal sigorta ettirilen tarafından 30.000 YTL menfaati değeri üzerinden sigorta ettirilmiş ve riskin gerçekleşmesi nedeniyle anılan malda 18.000 YTL bedelli bir eksilme meydana gelmişse araç değerinin 30.000

---

⁵⁷ Bkz. Ulaş, I, Mal, s. 112.

⁵⁸ Bkz. Ulaş, I, Mal, s. 114.

⁵⁹ Eksik sigorta ve bu konudaki görüşler için bkz. Sayhan, İ, Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Ankara, 2001, s. 167 vd.

YTL'ye 1/3 olduğuna ve sigortacı gerçek zararda da aynı oranda ödeme yapma hakkına sahip olduğuna göre maldaki zararın 1/3 oranına göre miktarı olan 6.000 YTL sigorta tazminatı sigortacı tarafından ödenecektir⁶⁰.

Sigortalı malda oluşan zarar kısmi değil de tam zayi hali mevcutsa sigortacı, menfaat değeri tamamen zayi olduğundan sigorta bedelinin tamamını ödemesi gerekecektir. İzah ettiğimiz örneğe göre sigortacı 18.000 YTL bedeli olan zararın tamamını ödeyecektir⁶¹.

TTK. nun 1288/1 nci maddesi hükmüne göre, aksine sözleşme yapılan hallerde bu sözleşme hükümleri uygulanacağından bu gibi durumlarda proporsiyon kuralı uygulanmayacak, kısmi ziyayı hallerinde ise sigorta bedelini aşmamak üzere zararın tamamı sigortacı tarafından ödenecektir. Sözleşmede böyle bir hüküm bulunmasa bile aynı maddenin ikinci fıkrasında rizikonun gerçekleşmesinden önce sigorta ettirene tek taraflı bir beyanla sözleşmeyi değiştirme ve kısmi zararda da zararın tamamını tazmini isteme hakkını kendisine tanımış bulunmaktadır⁶².

3- Birden Çok Sigorta

Sigorta konusu olan menfaatin, aynı tehlikelere karşı, aynı sigorta dönemi içerisinde birden fazla sigorta şirketi tarafından sigortalanmasıdır. Sigorta şirketleri çeşitli nedenlerden dolayı, sigorta konusu olan şeye birlikte teminat vermektedir ve bunun başlıca nedeni, sigorta bedelinin, sigorta şirketlerinin mali gücüne ve mevcut kapasitelerine göre çok yüksek olması ve tek başlarına teminat vermeye müsait

---

⁶⁰ Bkz. Ulaş, I, Mal, s. 114–115.

⁶¹ Eksik sigorta ve bu konudaki hukuki görüşler için bkz. Bozer, 1996, s. 96–98, Kender, 1995, s. 214, Arseven, s. 78–79, Sayhan, Sigorta, s. 167 vd.

⁶² Sigortacının sigorta bedelini aşmayan zararın tamamından mesul tutulacağı şeklinde sigorta mukavelesinin değiştirilmesini sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden önce istemesi halinde, bu isteğin noter protestosu ile sigortacıya bildirildiği günden sonra gelen günden itibaren sözleşme hükümleri, kendiliğinden, sigortacının sigorta bedelini aşmayan zararın tamamından mesul bulunduğu şeklinde değiştirilmiş olur. Sigortalı, tarifede belirtilen prim farkını esas primin ödenmesine ait hükümler uyarınca öder.

olmamasıdır. Doktrinde birden çok sigorta genel olarak müşterek sigorta, kısmi sigorta ve çifte sigorta olarak tasnif edilmek suretiyle incelenmektedir⁶³.

a- Müşterek Sigorta

Rizikoların sigortacılar tarafından paylaşılması amacıyla uygulanan bu tür sigorta, TTK. nun 1285 nci maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu maddeye göre, sigorta mukavelelerinde tespit edilen sigorta bedellerinin tümünün toplamı, sigorta ile teminat altına alınan menfaat değerine eşit olması gerekir. Eğer bu kurala uyulmamışsa o takdirde sigorta bedelinin menfaat değerini aşan kısmı batıl hale gelmektedir. Böyle bir durumda da sigorta bedelinin toplamına göre, kendi sigorta ettiği oranda hesaplama yapılarak sorumlu olacaktır⁶⁴.

TTK. nun 1285/2 nci maddesi hükmüne göre, müşterek sigortada sigortacıların sigortalıya karşı müteselsilen sorumlu olabilecekleri mukavele ile kararlaştırılabilir. Ancak, böyle bir durum dahi vaki olsa sigortalı sigortacılarından her birinin kendi mukavelesine göre, ödemekle yükümlü olduğu bedelden fazlasını isteyemez. Bu şekilde ödemede bulunan sigorta şirketi zararın tamamını ödemişse, diğer müşterek sigortacılara kendi sigorta limitleri dâhilinde rücu edebilir⁶⁵.

b- Kısmi Sigorta

TTK. nun 1287 nci maddesinde emredici bir şekilde düzenlenen ve doktrinde kısım kısım sigorta adı ile de adlandırılan bu sigorta da, sigortalı mal üzerindeki

---

⁶³ Bu konular için bkz. Bozer, 1996, s. 96–103, Kender, 1995, s. 220 vd, Arseven, s. 80–86.

⁶⁴ Bu konu hakkındaki Yargıtay Uygulaması hakkında, bkz. Y. 4HD. 18.11.1997 gün ve 1997/6352 Esas, 1997/8323 sayılı karar ilamı.

⁶⁵ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çeker, s. 72 vd.

menfaat, aynı riziko veya rizikolara karşı, aynı süre içinde ve fakat ayrı ayrı tarihlerde birden fazla sigortacı tarafından sigorta teminatı altına alınmaktadır⁶⁶.

Kısmi sigortada da mal sigortalarına hâkim olan sigorta bedelinin sigorta değerine eşitliği ilkesi gereğince, sigorta bedelinin sigorta değerini aşması halinde sigorta değerini aşan kısım tarih sırası dikkate alınarak, sonraki sigortacılara tarafından yapılan sigortalar geçersiz hale gelir⁶⁷.

c- Çifte Sigorta

Çifte sigorta, TTK. nun 1286 ncı maddesi gereğince değerinin tamamı sigortalanan bir menfaat aynı risklere karşı birden fazla kez sigorta edilemez. Sigortalanırsa da, sigortacılar eğer isterlerse, karşılıklı anlaşma ile sigorta değeri kadar oranı aralarında paylaşarak güvence altına alabilirler. Çifte sigortada; “ sigorta konusu çıkar, aynı tarihlerde aynı riske karşı, aynı süre için, birden çok sigorta şirketine sigorta edilmiştir”. Bu halde, her sigortacı kendi taahhüt ettiği bedele kadar sorumludur⁶⁸.

Yukarıda ifade edilen ilkeler dışında yüzlerce sigorta türünün olduğu bir sistem içerisinde tezimizin daha rahat anlaşılması için öncelikle kısaca sigorta ayrımları yapılacak ve bu ayırım sonrasında özellikle tez konumuzu oluşturan bölüm ile alakalı olarak açıklamalarda bulunulacaktır.

---

⁶⁶ Ulaş, I, Sigorta, s. 122–123.

⁶⁷ Ulaş, Mal, s. 124.

⁶⁸ Çeker, s. 73–74.

C- Sigorta Ayrımları

1- Sosyal Sigorta – Özel Sigorta Ayrımı

Sosyal sigorta, modern refah devletlerinde büyük halk kitlelerine sosyal güvenlik sağlamak için kurulmuştur. Sosyal sigortanın temin ettiği rizikolar iş kazası, meslek hastalığı, maluliyet, ihtiyarlık halleridir. Genel menfaatleri teminat altına alır, mecburidir, belli bir gruba açıktır. Sigorta ilişkisi kanundan doğar. Bu konu bizim inceleme alanımızı oluşturmamaktadır. Yine genel anlamda Sosyal Sigortalar, mesleki fizyolojik ve sosyo ekonomik risklerden dolayı, gelir ya da kazancı devamlı veya geçici olarak kesilmiş veya azaltılmış bulunan (bireylerin) sigortalıların geçimini ve yaşam ihtiyaçlarını karşılayan ve devlet güvencine dayalı bir sistem olarak tanımlayabiliriz.

Tez konumuz içerisinde yer alan özel sigorta ise, kişisel menfaatlerini teminat altına alır, herkese açıktır ve isteğe bağlıdır. Primler özellikle rizikonun gerçekleşme olasılığına ve olası zarar miktarına göre belirlenir. Sigorta ilişkisi sigorta akdinin kurulması ile doğar. Sigorta akdini sigorta poliçesi ispat eder. Poliçe, tarafların karşılıklı hak ve borçlarını gösteren ve sigortacı tarafından sigorta ettirene verilen yazılı bir belgedir. Poliçede sigorta primi ve bedeli bulunur. Sigortacıya ödenen ücret sigorta primidir. Rizikonun ortaya çıkması ile sigorta ettirene sigortacının ödediği bedel de sigorta bedelidir.

2- Özel Sigortanın Kendi İçinde Ayrımı

Özel sigorta ana hatları ile tazminat sigortası ve meblağ sigortası olarak başlıca ikiye ayrılmaktadır. İnceleme konumuz olan tazminat sigortalarında riziko para ile ölçülmesi mümkün olan menfaatlere ilişkindir. TTK 1269 ncu madde bu tür sigortaya ilişkin hükümler düzenlenmektedir. Diğer özel sigorta türü olan meblağ sigortası inceleme konumuz olmadığından burada incelenmeyecektir. Diğer taraftan zarar

sigortası aktif ve pasif sigorta olmak üzere kendi içerisinde ikiye ayrılır⁶⁹. Rayegan Kender rizikonun konusuna göre de sigortaları malvarlığı ve şahıs sigortaları olmak üzere ayrı bir tasnife tabi tutmaktadır.

Doktrinde bir üst paragrafta ifade edilen sınıflandırmaların dışında tasnifler söz konusudur. Yine bir kısım müelliflere göre sigorta sözleşmeleri rizikonun konusuna göre mal sigortası ve can sigortası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yine ihtiyacın karşılanması kıstasına göre sigorta sözleşmeleri tazminat ve meblağ sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır⁷⁰.

a- Meblağ Sigortaları

İnsan hayatı ile ilgili rizikoları teminat altına alınan sigorta türüne genel olarak meblağ sigortası adı verilmektedir. Uygulamada hayat – kişi sigortası olarak da adlandırılmaktadır. Bu riziko, kişinin ölümü olabileceği gibi, kişinin kazaya uğraması, sakatlanması, hastalanması ve ihtiyarlanması şeklinde de olabilir. Bu tür sigortalarda ana ilke para ile ölçülebilir bir menfaat değil, meblağın varlığıdır.

b- Tazminat Sigortaları

Para ile ölçülebilir somut bir menfaatin sigortalanması tazminat sigortası olarak tanımlanmaktadır. Sigortacı gerçek riskin ortaya çıkması durumunda sigortalının hasarını öder. Hak ve alacak niteliğinde olan menfaatlerin sigortaları da tazminat sigortası olarak adlandırılır.

Sigorta sözleşmesinde güvence altına alınan rizikonun meydana getirdiği zararın tazmin edileceği öngörülmüşse, bu sigortalar “tazminat sigortası” olarak adlandırılır⁷¹. Tazminat sigortalarında taşınır veya taşınmaz bir mal ile maddi olmayan

---

⁶⁹ Kender, R, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1979, s. 128–129.

⁷⁰ Korkmaz, s. 31–32.

⁷¹ Çeker, s. 13.

mallardan markalar, patent, fikri haklar gibi para ile ölçülebilen menfaatler mal sigortaları'nın konusunu teşkil eder. Kira kaybindan kaynaklanan zararlar, kar elde edilmemesinden kaynaklanan zararlar, işsizlik nedeniyle uğranılan zararların konusunu da mal varlığı sigortaları oluşturur. Yine, sorumluluk sigortası, trafik sigortası, trafik sigortaları ve ikili (reasürans) sigorta sigortaları da malvarlığı sigortaları içinde yer alır. Bu tezimizde özellikle trafik sigortası ile kasko sigortası üzerinde detaylı olarak durulacaktır.

Sorumluluk sigortasının ortaya çıkmasından sonra mal sigortası can sigortası ayrımı yeterli olmamaya başlamıştır. Mal sigortaları ile sigorta ettirenin mal varlığının aktifinde yer alan değerlerin uğrayabileceği yer alan değerlerin uğrayabileceği zararlar sigorta korumasına alınmaktadır. Ancak sigorta ettiren üçüncü kişilere karşı doğabilecek sorumluluklarına karşı da güvence altına almak isteyebilir. Sigorta ettirenin bu ihtiyacını da sorumluluk sigortaları karşılamaktadır⁷².

Tazminat sigortası, sigorta edilen rizikonun sebep olduğu gerçek ve somut zararın tazminini hedef alır. Yangın, sel, hırsızlığa karşı sigorta, taşıma sigortası, hayvan sigortası, hukuki himaye sigortası, mali mesuliyet sigortası gibi. Mali mesuliyet sigortası, sigortacının, sigorta ettirenin üçüncü bir şahsa verdiği zarar için, zarar gören şahsın tazminat talebine karşı sigorta himayesi sağladığı sigorta türüdür. Yani zarar görenin tazminat talebi sonucu sigorta ettirenin mal varlığında ortaya çıkacak borçları sigortacının üzerine almasıdır. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta meblağını aynen ödemez. Sigorta meblağı sigortacının ödeyeceği en üst sınırı gösterir. Sigortacı bu sınır içinde zararı karşıladığı için mali mesuliyet sigortası bir zarar sigortasıdır⁷³.

---

⁷² Korkmaz, s. 33.

⁷³ Vural, s. 10 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTALARINDA HASARIN BELİRLENMESİ

I- GENEL OLARAK KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU'NA GÖRE ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI

KTK. nun 91–101 nci maddelerinde zorunlu mali sorumluluk sigortası düzenlenmiştir. Bu sigortanın amacı, trafik kazaları nedeniyle üçüncü kişilerin uğrayacakları zararların kolayca temin edilebilmesi olduğu gibi, zarardan sorumlu olan işletenin kaza riskine karşı ekonomik bakımdan korunmasıdır. Fakat günümüzde, zarar göreni korumak ilk plandadır. KTK hükümlerine göre motorlu araç işleteni sayılan kişilerin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaları gerekmektedir (KTK m.91/1)⁷⁴.

Uygulamada ve halk içerisinde zorunlu mali mesuliyet sigortası trafik sigortası olarak bilinir. Bu sigortaya uygulamada “trafik sigortası” da denilmektedir. Bu sigorta bir tür kaza sigortasıdır. Sigorta, kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılır ve bu şirketler zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapmak zorundadırlar(KTK m.101/1). Bunun dışında, aracı olan herkes aracına trafik sigortası yaptırmak zorundadır⁷⁵. Uygulamada bazen karıştırılmakla beraber trafik sigortası zorunlu olmasına rağmen kasko sigortası zorunlu değildir.

Sigorta primleri araçların cinsine göre sigortanın en az tutarları üzerinden yapılır (zorunluluk, bu en az tutarlar üzerinden sigorta ettirmekle yerine getirilmiş olur). Sigortanın en az tutarları Ticaret Bakanlığı tarafından gerektiği zamanlarda belirlenerek yayınlanır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası primleri bir defada ve peşin olarak

---

⁷⁴ Çeker, s. 164.

⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Nazlı, E, Trafik Kazalarının Sebepleri ve Kaza Sigorta İşlemlerinin İncelenmesi isimli Master Tezi, Ankara, 2001, s. 35 vd.

alınmakta ve bu sigorta karşılığı olarak sigorta edilen aracın neden olacağı bir trafik kazasında üçüncü kişinin uğrayacağı (sigorta kapsamındaki) zararı sigorta limiti kapsamında temin etmektedir. Bu sigorta, işleteni değil, aracı takip eder. İşletenin değişmesi (aracın satılması) durumunda uygulamada sigorta poliçesine ek (zeyl) yapılmaktadır⁷⁶.

II- ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KAPSAMI

A- Karayolları Trafik Kanunu Yönünden

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (ZMSS) kapsamına giren araçlar, KTK 3 nci maddesinde “motorlu araç” olarak kabul edilen araçlardır. Bu durumda KTK 103 nci maddesi hükmüne ve motorlu araç tanımına göre, her türlü motorsuz taşıtlarla motorlu bisikletler ZMSS’ye tabi değildir. İnsan taşıyan römorklar bakımından ZMSS’ye römorkların da kapsama alınması gerektiği KTK 102 nci maddesinde belirtilmiştir. İnsan taşımayan römorkların verdiği zararlar nedeniyle işletenin sorumluluğunun KTK 85 nci maddesine göre olacağı düzenlenmesi nedeniyle, römorklar da aracın trafik sigortası kapsamında olacaktır⁷⁷.

B- Kazanın Oluştığı Yer Açısından

Trafik kazasına konu zararın ZMSS kapsamında görülebilmesi için, kazanın karayolunda (KTK m. 1) veya kanunda sayılan yerlerde (KTK m. 2/2) gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, karayolu dışında; kamuya açık alanlarda, park, bahçe, park yeri, garaj, garaj yolu, eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında faydalanılan yerler ile erişme kontrollü karayollarında ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan

---

⁷⁶ Çeker, s. 165 vd.

⁷⁷ Gökcan, Kaymaz, s. 308.

kısımları karayolu olarak kabul edilmiştir. Yine, tren yolu ile karayolunun kesiştiği “hemzemin geçitlerde” meydana gelen motorlu araç kazaları da ZMSS kapsamında görülmektedir. Sözelimi, İstanbul Boğazi’nda karşıdan karşıya geçen araba vapurlarının araçlara ayrılmış kısmı karayolu kabul edilirken; bir inşaat şantiyesinin içinde meydana gelebilecek bir kazada sigortacıya yapılacak başvuru, kazanın karayolu dışında meydana gelmesi nedeniyle reddedilmektedir⁷⁸.

C- Sorumluluğun Türü Bakımından

ZMSS, işletenin KTK 85/I nci maddesine göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere yapılmaktadır. Bu husus KTK 91/1 nci maddesinde açıkça belirtilmiştir. Buna göre sigortanın kapsamı, işletilme halindeki motorlu araçların neden oldukları trafik kazasından doğan zararlardır. Bu nedenle, işletilme halinde olmayan araçların neden olduğu zararlarda veya KTK 85/I nci maddesinden başka hükümlerde belirtilen sorumluluk hallerinde sigortacının sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle, KTK’da sorumluluğun genel hükümlere tabi tutulduğu KTK 85 nci maddesi dışındaki diğer tüm sorumluluk nedenlerinde gerçekleşen zararı ZMSS karşılamayacaktır. Bu nedenle motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunanların (KTK m.104/1) sorumlu olduğu durumda işletenin aracının ZMSS sorumlu değildir⁷⁹.

Çalınan veya gasp edilen araçlar nedeniyle işletenin sorumluluktan kurtulabildiği hallerde sigortacı da sorumluluktan kurtulacaktır. Yine, hatır taşıması veya aracın hatır için verilmesi nedeniyle oluşan zararlar bakımından işletenin sorumluluğu genel hükümlere göre olacağından, ZMSS bu zararları karşılamayacağı belirtilmekte ise de, 11. HD. Sigorta poliçesi genel şartlarında 1992 yılından sonra hatır taşımasının kapsam dışı olduğu yönündeki ifadenin çıkarılması nedeniyle hatır taşımasının da ZMSS kapsamında bulunduğu karar vermiştir. Diğer taraftan ileride

---

⁷⁸ Gökcan, Kaymaz, s. 308.

⁷⁹ Gökyayla, K.E, Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1999.

daha ayrıntılı olarak değerlendirilecek, ancak; bir aracın çalınması yada gasbedilmesi durumunda sigortacının sorumluluğu ancak ve ancak aracın çalındığını ve gaspedildiğini ispatlamakla ortadan kalkacaktır⁸⁰.

D- Tazminatın Türü Bakımından

ZMSS, yalnızca maddi zararları karşılamaktadır. Manevi zararlar sigorta kapsamında değildir⁸¹. Sigorta kapsamındaki maddi zararlar, kişiye ilişkin (ölüm ve yaralanma) zararlar olabileceği gibi şeye (eşyaya) ilişkin zararlar da olabilir. Sigorta ile işletenin sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır. İşleten de zarar görene karşı sigortacı ile birlikte sorumludur. Fakat limit dâhilinde zararın sigortacıdan daha kolaylıkla alınması sağlanmak istenmiştir. Diğer taraftan bu sigortanın en önemli özelliklerinden biri de anılan tazminata ilişkin sözleşmenin yapılmasının yasal olarak zorunlu hale getirilmesidir⁸².

Zarar maddi hasara ilişkin ise, onarım (yedek parça ve işçilik) giderleri tazminata dahildir. Burada şu hususu belirtmemiz gerekir ki, bu halde aracın arızalanması ve bakımı esnasında yapılacak işçilik gideri ve kdv de bu teminat içerisinde ve ödenme zorunluluğu vardır. Araçtaki kazaya bağlı değer kaybı sigorta kapsamında ise de, onarım süresince aracın çalışmamasından doğan kayıp sigorta teminatı dışındadır.

Kişiye ilişkin zarar varsa, yaralanma halinde ilk yardım, muayene ve kontrol veya yaralanma nedeniyle ayakta, klinikte, hastane veya benzeri yerlerdeki tedavi giderleri ile tedaviyle ilgili diğer giderler sigorta teminatı kapsamındadır. Çalışma gücünün tamamen veya kısmen azalması sonucu oluşan ve oluşacak zararlar da sigorta

---

⁸⁰ Gökcan, Kaymaz, s. 309.

⁸¹ Bkz. 11.HD. 21.11.1996, 7758/8145; 19.HD. 13.10.1995, 7199/9371.

⁸² Ulaş, Mal, s. 710.

teminatı içindedir. Ölümle sonuçlanan kazalarda zarar, defin giderleri ile desteğinden yoksun kalanların zararından ibarettir⁸³.

III- SİGORTA KAPSAMI DIŞINDA KALAN HALLER

Tazminat sigortasında hasarın ve hasar sonucunda oluşan zararın belirlenmesi ve doğal olarak bu tazminatın ödenmesi meydana gelen riskin oluşturduğu durumun teminat içerisine dâhil olmamasına bağlıdır⁸⁴.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 92. maddesinde, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamında olmayan hususlar belirtilmiştir. Buna göre;

- a) Yasalar uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler
- b) İşletenin; eşinin, usul ve furuunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler
- c) İşletenin; bu kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler,
- d) Bu kanunun 105 nci maddesinin 3 ncü fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerdeki kazalardan doğan talepler
- e) Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar
- f) Manevi Tazminata İlişkin talepler

---

⁸³ Bkz. 11.HD. 8.5.2003 gün ve 2003/3797-4643 Sayılı ilamı.

⁸⁴ Ulaş, Mal, s. 741 vd.

Sayılanlara göre, sigortalının kendisinin zarar görmesi, araçtaki eşyanın zarar görmesi, eşi, çocukları, ana-babasının, birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına ilişkin zararları sigorta tarafından karşılanmamaktadır. Fakat bu yakınların vücut bütünlüklerine ilişkin zararların sigorta kapsamında olması gerekir. Yargıtay da bu görüştedir⁸⁵. Ayrıca, eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı işletenin yöneltebileceği tüm zarar talepleri ZMSS talepler dışında tutulmuştur⁸⁶.

KTK 92/e maddesinde belirtilen, araçta taşınan eşyalar sigorta kapsamında değildir. Bu eşyalar işletene veya üçüncü kişiye ait olabilir. Fakat motorlu araçtaki yolcunun yanında taşıdığı eşya ve bagaj eşyasında meydana gelen zararlar bu madde kapsamına girmeyip, sigorta teminatından yararlanırlar⁸⁷.

IV- GERÇEK ZARARIN ÖDENMESİ İLKESİ

Sigorta zararı, zarar sigortalarında, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen ve sigortacı tarafından karşılanması gereken zararı ifade eder. Sigorta sözleşmelerinde sigortacı, sözleşme ile zararın meydana gelmesinden önce bu zararı yüklenmektedir. Sigortacı tarafından ödenecek tazmin borcu kural olarak para olarak ödenir⁸⁸.

Sigortacının tazminat ödeme sorumluluğu limit ile sınırlı olmakla birlikte, sigortacı her olayda limit miktarının tamamını ödemek zorunda değildir. Sigortacı limiti değil, gerçek zararı ödemekle sorumludur. Fakat gerçek zarar limitten fazla ise, en çok limiti ödeyecektir. Bunun dışında limiti aşan kısmı ödeme zorunluluğu yoktur⁸⁹.

---

⁸⁵ 11.HD. 16.2.1990 gün ve 1990/825–963 Karar sayılı ilamı ile 20.10.2003 gün ve 2003/3250–9524 sayılı ilamı.

⁸⁶ Ulaş, I, Sigorta Hukuku, Ankara, 1992, s. 119.

⁸⁷ Gökcan, Kaymaz, s. 310.

⁸⁸ Korkmaz, s. 331.

⁸⁹ “ *Davacılar miras bırakanın ölümü nedeniyle destekten yoksun kaldıklarını ileri sürerek sigorta poliçesinde yazılı sigorta bedelinin tamamını istemişlerdir. Mahkemenin destekten yoksun kalma zararı*

Gerçek zararın tespitinde bilirkişiye gitmek gerekli ise de, bazen olayın özelliği gereği zararın limit miktarını aştığı açıkça anlaşılabilirse zararın hesaplanması gerekmeyebilir⁹⁰.

Gerçek zararın araştırılması kuralı ölüm dışında, yaralanmadan dolayı veya sigorta kapsamındaki araçta ya da diğer eşyalardaki zararlar bakımından da geçerlidir. Bu zararlar konusunda sigorta eksperlerince belirlenen zarar üzerinde taraflar anlaşamazlarsa ve uyuşmazlık mahkemeye intikal ederse gerçek zarar mahkemece belirlenecektir⁹¹.

Sigortacı zarar görenlerin giderim haklarını doğrudan kendilerine ödemekle yükümlüdür. Başka zarar görenlerin olduğunu bilmeksizin, iyi niyetle, ödemede bulunan sigortacının sonradan ortaya çıkacak hak sahiplerine karşı sorumluluğu yoktur⁹².

---

saptanmadan poliçe miktarının tamamına karar vermesi doğru değildir.” 11.HD. 17.9.1988 gün ve 740/504 sayılı ilamı.

⁹⁰ Bkz. 11.HD. 26.11.1990 gün ve 6991/7350 sayılı ilamı.

⁹¹ Doğanay, İ, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.2, Feyal Matbaası, Ankara, 1990, s. 2077.

⁹² Yargıtay bir kararında, zorunlu sorumluluk sigortasında giderimin zarar görene ödenmesi gerektiğini, zarar görenin sigortasına yapılan ödemenin geçerli bir ödeme sayılmayacağını ve bu durumda TTK. md. 1301' e göre, halefiyetin de söz konusu olamayacağını içtihat etmiştir. 11.HD. 4.2.1974 gün ve 1974/290–324 sayılı ilamı.

V- ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTALARINDA HASARIN İNCELENMESİ

A- Eşya Taşımada Hasarın İncelenmesi

1- Ziya Halinde Zararın Saptanması

Ziya; eşyanın tesliminin maddi, fiili veya hukuki imkânsızlık nedeniyle mümkün olamamasıdır. Daha dar bir anlam ile eşyanın kayıp olması olarak nitelendirilebilir. Ziya, tam veya kısmen olabilir. Eşya taşımacılığında zararın saptanması, TTK 785, 786. maddelerine göre yapılır. Buna göre dört farklı durumda hesaplama biçimi farklılık arz eder.

— Taşıma senedinde değer gösterilmemiş fakat taşıyıcıya bildirilmiş ve onun tarafından da kabul edilmiş bir değer varsa, taşıyıcının ödeyeceği tazminat bu değerdir. Bu mutabakatın ispatı mutlaka yazılı delil gerektirmez, tanıkla da ispatlanabilir⁹³. Ancak akit yazılı yapılmışsa sonradan yapılan mutabakat, yazılı aktin tadili niteliğinde olmakla, bu mutabakatın yazılı delille ispatlanması gerekir.

— Eşyanın değeri taşıma senedinde gösterilmiş ise tazminatın bu meblağa göre saptanması gerekir. Çünkü taşıma senedini gönderen düzenlemiş taşıyıcı da bu değeri kabul ederek taşıma senedine geçirmiş ve kabul etmiştir.

— Malın çeşidi ve niteliği bildirilmemekle birlikte değeri bildirilmemiş ise, tazminat aynı cinse ve vasıftaki eşyanın gönderilene teslim edilecek yerdeki teslim edilmesi gereken tarihteki değerine göre belirlenir. Mal borsaya kayıtlı ise o yer borsası, orada borsa yoksa en yakın yer borsası fiyatına göre saptanır. Borsada kayıtlı değil ise, pazardaki cari fiyat esas alınır. Cari piyasa fiyatı da belli değilse o zaman bilirkişi marifetiyle fiyatı saptanır. Fakat eşyanın değeri belirlenirken sadece maliyet değeri esas

alınır. Bu eşya ticari bir eşya olsa bile, satılıp satılmayacağı belirsiz olduğundan ayrıca kar payı hesaba katılmaz. Belirlenen değerden, ziya nedeniyle ödenmemiş olan gümrük resmi, taşıma ücreti gibi giderler indirilir⁹⁴.

— Hem nevi ve niteliği ve hem de değeri gösterilmeden mal taşıyıcıya teslim edilmişse tazminat, halin icabına göre belirlenir. Davacının sosyal ve ekonomik durumu, ambalajın istiap haddi vs. hususlar gözetilir. Malın cinsi belli, ancak değeri belirtilmemiş ve mal manifatura ve emsali gibi aynı para ile yeniden alınabilen bir emtia cinsinden ise, bu malın teslim tarihindeki değerini araştırmaya gerek kalmadan o malın fatura değerinin tazminata esas alınması mümkündür⁹⁵.

Taşıyıcı, kendisine teslim edilirken beyan edilmeyen kıymetli eşya, para, kıymetli evrak ve diğer vesikaların ziya ve hasarından sorumlu tutulamaz. Fakat bunların gecikmeleri durumunda beyan edilmese dahi sorumlu olur. Taşıyıcıya beyan edilse bile kıymetli evrak niteliğindeki kâğıtların ziya halinde zarar unsurunun gerçekleşmesi bakımından bunlar hakkında TTK 575–669 ncu maddeye göre iptal davası açarak sonuç alınamazsa bedellerinin tahsiline karar verilmelidir. Zarar, taşıyıcının ağır kusurundan veya hilesinden doğmuşsa, beyanına bakılmaksızın taşıyıcı tam tazminatla sorumlu olur⁹⁶.

2- Hasar Halinde Zararın Saptanması

Hasar, eşyanın taşıyıcıya teslim edildiği andaki vasfı ile taşıyıcının bu eşyayı gönderilene teslim ettiği zamandaki vasfı arasında meydana gelecek her türlü bozulma ve değişmedir. Eşyanın hasara uğraması halinde TTK 785/son maddesi uyarınca, hasardan doğan tazminat ancak eşyanın gönderilene teslim edileceği yerdeki hasardan önceki değeri ile hasardan sonraki değer arasında mevcut farka göre saptanır. Bulunan

---

⁹⁴ Zeyneloğlu, A, Taşıma Hukuku, Ankara, 1993, s. 264.

⁹⁵ Doğanay, s. 2081.

⁹⁶ HGK 12.12.1974, 222/1065; Zeyneloğlu, s. 265.

rakamdan ayrıca taşıma ücreti, gümrük vergisi adı altında bir indirim yapılmaz. İndirim sadece ziya hali için yapılır⁹⁷.

KTK 85, 90 ncı maddeleri uyarınca tazminatın biçimi konusunda genel hükümlere atıf yapıldığından, zarar gören açısından hakların yarışması bulunduğu, zarar görenin dilerse KTK hükümlerine göre tazminatın belirlenmesini isteyebilir.

B- Yolcu Taşımada Hasarın İncelenmesi

1- Maddi Zararın Hesaplanması

TTK. nun 806 ncı maddesinde yolcunun kazaya uğraması halinde uğrayacağı zararlar ile ölümü halinde onun yardımından mahrum kalanların uğradıkları zararlardan söz edilmiştir. Bu iki halde de ortada bir hasar ve hasarın oluşturduğu bir zarar söz konusu olmaktadır. Ortadaki mağduriyetin giderilmesi için de maddi zararın özellikle net bir biçimde tespit edilmesi gerekmektedir.

Zorunlu trafik sigortasına konu araçta bulunan yolcuların uğradıkları zararlardan dolayı bu aracın sigortacısına karşı tazminat talebinde bulunabilirler. Öncelikle, araçta bulunan kişiler, bir taşıma sözleşmesine bağlı olarak seyahat ederken meydana gelmiş ve bu kişiler zarar uğramışsa, sözleşmeye aykırı davranıştan dolayı araç işletenin ve dolayısıyla zorunlu trafik sigortacısının tazminat ödeme yükümlülüğünün bulunduğu aşikârdır⁹⁸.

Yine, hatır taşınması olarak ifade edilen durumda, araçta bulunan yolcular, herhangi bir bedel ödemeksizin araca alınmış olan ve kaza nedeniyle zarar gören kişilerdir. Bu çerçevede, sigorta genel şartlarında öngörüldüğü üzere, işletenin eşi, usul ve furu ile birlikte yaşadığı kardeşlerinin uğradığı zararlar zorunlu trafik sigortası

---

⁹⁷ Zeyneloğlu, s. 265.

⁹⁸ Y. 11.H.D, 08.10.1999 T, E. 1999/6940 K. 1999/7651 sayılı kararı.

kapsamı dışındadır. Araçta bulunan diğer kişiler hakkında ise herhangi bir açık düzenleme mevcut değildir. 2918 sayılı yasanın 87 nci maddesi, motorlu araçta yaralanan veya ölen kişinin hatır için karşılıksız taşındığı hallerde, işletenin sorumluluğunu genel hükümlere tabi tutmuştur. Bugün itibariyle özellikle 1992 yılından sonra yapılan değişiklikler ile hatır için taşıma neticesinde meydana gelen zararlar teminat kapsamı içerisindedir⁹⁹.

Hatır taşınması ile alakalı olarak eskiden bu konuda zarara uğrayanlar teminat dışı bırakılıyordu. Özellikle doktrinde başlatılan tartışmalar ve hakkaniyet gereği özel daireler de gerek anılan yasa hükmü, gerekse yürürlükten 1.3.1992 tarihinde kaldırılan ZMSS poliçesi genel şartlarındaki bu gibi hallerin, bu tür sigorta güvencesi dışında kaldığına ilişkin hükme dayanarak bu şekilde oluşan rizikoların sigorta kuvertürü dışında kaldığı görüşünü benimsemiştir¹⁰⁰.

a- Cismani Zararlar

Maddi zarar, kişinin malvarlığında, isteği dışında meydana getirilen ve para ile değerlendirilebilen bir zarardır. Böyle bir zarar ise, malvarlığında ya eksilme ya da meydana gelecek bir çoğalmayı önleme yolu ile belirlenir¹⁰¹.

Kaza nedeniyle kazaya konu araç ya da araçlar içerisinde bulunan yolcunun ruhsal ve bedensel bütünlüğünün ihlaline ilişkin zararlar ile yolcunun bagajı niteliğindeki eşyalarında meydana gelen zararların saptanmasıdır. Yolcunun vücut bütünlüğüne ilişkin zararların saptanmasında TTK m. 1 ile BK 98/2 nci maddesinin yollamasıyla BK 42-44 ve 46 ncı maddeleri uygulanacaktır; Ama burada sorumluluk taşıma aktinden kaynaklandığından, zarar görenlerin taşıyıcının kusurunu ispat etmeleri gerekmemekte bu ispat kusuru olmadığı yönündeki istemle taşıyıcıya düşmektedir. Buna göre cismani zararlar; tedavi giderleri, işgücü kaybından doğan zarar ve ekonomik

---

⁹⁹ Çeker, s. 169-170.

¹⁰⁰ Yargıtay 19. HD. 21.9.1995 gün ve 1995/6607 – 7284 sayılı kararı bu yöndedir.

¹⁰¹ Karahasan, M.R, Sorumluluk Hukuku, 2003, İstanbul, s. 77.

geleceğin sarsılmasından kaynaklanan zararlardır. Uygulamada genellikle araç içerisinde bulunan yolcunun ruhsal bütünlüğün ihlali ile ilgili pek fazla talep bulunmamaktır ve bu konuda insanlar pek de bilgilendirilmemiştir.

Diğer taraftan meydana gelen riziko sonrası eğer bir yaralanma meydana gelmiş ve bu nedenle yaralı veya yaralılar hastaneye sevk edilmiş ve tedavi görmüşler ise bu giderler de tazminata dâhil edilecektir. Bu bağlamda, motorlu araçların neden oldukları kazada cismani zarara uğrayan kimse müracaat dilekçesi ile ilk yardım, muayene ve kontrol veya ayakta, kinikte hastane ve diğer yerlerdeki tedavi giderleriyle tedavinin gerektirdiği sair masrafları sorumluluk sigortası yapan sigortacıdan isteme hakkına sahiptir. Bu nedenle tedaviye ait tüm belgelerin trafik kaza raporu ile birlikte sigorta şirketine müracaat dilekçesi ile birlikte sunulması gerekir¹⁰².

Burada şu noktaya dikkat çekmek gerekir. Tedavi masrafları tarife ile sınırlı değildir. Maddede tedavinin gerektirdiği diğer giderler de tedavi kapsamına alınmıştır. Yaralanan bir şahsın durumunun kontrolü için zaman zaman hastaneye gidebilir. Henüz tıbbi şifası sona ermeyen bir kimsenin toplu taşıma araçlarına binmesi istenemeyeceğinden taksi ücretleri ve de doğrudan tedavinin yanında fizik tedavi masraflarının da tedavi masrafı olarak kabulü gerekecektir¹⁰³.

Yargıtay kararlarına göre ameliyat giderlerinin gerçekleşmiş zarar niteliğinde olduğu vurgulanmakta ise de, ameliyat yapılmasa dahi bu masrafın mümkünse de bu konu ancak bir dava sonucu yapılacak kapsamlı bir inceleme neticesinde belli olacağından KTK. 98 nci maddesine göre doğrudan sigortacıdan ameliyat masrafının istenebilmesi için sigortacının bu hususta masraf makbuzu istenecektir¹⁰⁴.

Yine ifade edilen konu ile alakalı olarak Y.4.HD 30. 3. 1985 T 1985/604 E – 1985/2504 K sayılı ilamında, “... Trafik kazası sonucu ağır yaralanmış olan ve Taksim İlk Yardım Hastanesine kaldırılan hasta, burada birgün kaldıktan sonra yakınları

---

¹⁰² Orhunöz, s. 233.

¹⁰³ Orhunöz, s. 234.

¹⁰⁴ 4.HD. 27. 3. 1978 gün ve 1978 -13013/4136 Esas – Karar sayılı ilamı.

tarafından Özel Hayat Hastanesine kaldırılmıştır. Davacı gerek ilk yardım hastanesinde, gerekse Hayat Hastanesindeki tedavi ve ameliyat masraflarını istemiştir. Mahkeme davacı tarafından yapılan tedavi harcamalarını kabul etmeyen, bunun yerine resmi hastane tarifelerini esas alan bilirkişi raporuna göre hüküm kurmuştur. BK 46 ncı maddesi cismani bütünlüğü bozularak zarar gören kişinin tedavi ile ilgili bütün masraflarını isteyebileceğini kabul etmiştir. Nevarki, tedavi harcamalarının tarifeye sınırlı olduğu hususunda bir hüküm mevcut değildir. Özellikle resmi hastanelerin ücretlerinin esas alınarak zararların belirlenmesi olanağı yoktur. Çünkü zarar mal varlığında eksilmeyi ifade eder. Bir haksız eylem sonucu yaralanan kişinin yapmak zorunda kaldığı gerekli olan her türlü tedavi giderleri kişinin malvarlığında eksilme oluşturur. Zarar olarak bunun karşılanması zorunludur”. Bu konuda başka mahkeme kararlarına da rastlamak mümkündür¹⁰⁵.

b- Bagaj Eşyasındaki Zararlar

TTK. nun 804 ncü maddesine göre, aksine sözleşme yoksa bagaj ücrete tabi değildir. Bagajın zarara uğraması halinde taşıyıcının sorumluluğu, eşya taşımaya ilişkin hükümlere göre olacaktır. Bununla birlikte, yolcunun yanındaki eşyanın zarara uğraması, taşıyıcının kusurundan meydana gelmişse, bu eşyadaki zarardan da taşıyıcı sorumludur. Taşıyıcının bagajla ilgili sorumluluğu, TTK 804 ncü maddeye göre, bagajın ilgililere teslimi anına kadar devam eder. Bu süre içinde, eşyanın muhafazası için gerekli tedbirleri de almak zorundadır¹⁰⁶.

Motorlu araçta bulunan eşyanın işletene veyahut üçüncü kişiye ait olması bakımından arada hiçbir fark yoktur. Bir başka ifadeyle her iki durumda da bu eşyaya gelen zararlar ZMSS kapsamında kabul edilemezler. Bu husus TTK'nın 768 ve 1311 nci maddelerinde de ifade edilmiştir.

---

¹⁰⁵ YKD. 1985/9, s. 1300, Orhunöz, s. 118.

¹⁰⁶ Ulaş, Sigorta, s. 743.

c- Ölüm Halindeki Zararlar

Yolcunun ölümü nedeniyle zararın saptanmasında, TTK 1 nci maddesi ile BK 98/2 nci maddesinin yollamasıyla BK 42–45 maddeleri uygulanacaktır. Fakat burada sorumluluk taşıma aktinden kaynaklandığından, zarar görenlerin taşıyıcının kusurunu ispat etmeleri gerekmeyip, taşıyıcı kusursuzluğunu ispat edemedikçe sorumlu olacaktır. Bu durumda ölüm nedeniyle oluşan zararlar; cenaze ve defin giderleri, ölüm derhal olmamışsa tedavi giderleri ile çalışmama dolayısıyla oluşan zarar ve ölenin desteğinden yoksun kalanların uğradıkları zararlardır. Fakat ölümün ya da daha sonra gerçekleşmesine göre başkaca zararlar da bulunabilir¹⁰⁷.

Kaza anında olan ölümler bakımından, doğacak zarar, ölüm nedeniyle yapılan giderler, defin giderleri ile destek zararlarıdır. Bu zararlar, ölüm nedeniyle cenazenin evine, hastaneye, memleketine taşınmasına ilişkin masraflar, definle ilgili her türlü giderler ve ölenin desteğinden yararlananların destek zararlarıdır. Defin giderleri mirasçılarının uğradığı zararlardır¹⁰⁸.

aa- Cenaze Giderleri

Borçlar Kanunu'nun 45/2 nci maddesinde sadece defin giderlerinden söz edildiği halde doktrinde bu giderlerin daha geniş kapsamlı olarak cenaze giderlerini kapsadığı belirtilmektedir. Bu görüş 4 ncü Hukuk Dairesi tarafından da belirtilmektedir¹⁰⁹.

Cenaze giderleri başlıca yıkama, mezar kazma, mezar taşı, ilan, cenaze nakil ücreti, mevlit gibi dini harcamalardır. Mezarlıkta dua okuyan din adamlarına ekonomik ve içtimai seviyeye uygun biçimde yapılan ödemelerin de cenaze gideri olarak istenmesi

---

¹⁰⁷ Gökcan, Kaymaz, s. 613.

¹⁰⁸ Gökcan, Kaymaz, s. 613.

¹⁰⁹ 4. HD. 27.5.1999, 1999 -3367/4975 Esas – Karar sayılı ilam.

mümkündür. Bu giderlerin gerçekten yapılması ve geleneklere uygun olması gerekmektedir¹¹⁰.

Cenaze giderlerinin bir kısmı belgelenebilir türden iken, bir kısmı gelenek ve teamüllere göre belgelenmesi mümkün olmayan giderlerdir. Bu giderler zarar görenin sosyal ve ekonomik durumuna göre o yöredeki adet gereği muhtemel bir miktar olarak hesaplanır. Bunun için ilgili dini kurumlardan görüş alınabilir. Cenaze giderleri şayet üçüncü kişiler tarafından yapılırsa bu giderler ölenin yakınları tarafından istenemez. Aksi durumda ölenin yakınları sebepsiz zenginleşmiş olurlar¹¹¹. Bir tazminat sigortası türü olan trafik sigortası, içeriğinde cenaze giderlerini de barındırmıştır. Zararın ve zararın bağlı olduğu hasarın belirlenmesi, ölüm anına göre değişiklik göstermektedir. Bu hali ile, ölüm anı tespit edilmeli, buna göre zarar hesaplanmalıdır. Bu hesap yapılırken de yasa, teamül, örf ve adetler düşünülerek hareket edilmelidir¹¹².

bb- Destekten Yoksun Kalma Zararı

Ölüme bağlı olarak oluşan zararlar BK 45 nci maddesinde belirtilmiştir;

“Bir adam öldüğü takdirde zarar ve ziyan bilhassa defin masraflarını da ihtiva eder. Ölüm, derhal vuku bulmamış ise zarar ve ziyan tedavi masraflarını ve çalışmağa muktedir olmamaktan mütevellit zararı ihtiva eder.

Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde onların bu zararlarını da tazmin etmek lazım gelir.”

Motorlu araçların işletilmesi sırasında, bir kimsenin hayatını kaybetmesi halinde ödenen tazminat destekten yoksun kalma tazminatıdır. Bu tazminat aktüerler tarafından

---

¹¹⁰ Karahasan, M.R, Türk Hukukunda Maddi Tazminat, İstanbul, 1989, 2. Cilt, s. 246.

¹¹¹ 4. HD. 12.04.1988, 174/3727 “ Adalet Bakanlığı Kararlar Dergisi”. 1989, s. 6 ve s. 130.

¹¹² 4.HD.01.04.2002 gün ve 2001/12989 E. 2002/3932 K “ *Dava trafik kazasında ölümden kaynaklanan destekten yoksun kalma tazminatı, manevi tazminat ve cenaze giderlerinin tahsili istemine ilişkindir. Davacılar cenaze giderleri de istemiş, mahkemece bu konuda araştırma yapılmış ve bilirkişi raporu alınmış olmasına karşın bu istemin karara bağlanmaması hukuka aykırıdır.*”.

saptanmaktadır. Aktüerya hesabının amacı; ölen kişinin geride kalan yasal mirasçısının/mirasçılarının bu ölüm sebebiyle uğradıkları maddi zararının/zararlarının tespit edilmesidir. Gerekli tüm bilgiler aktüere ulaştırılarak destekten yoksun kalma tazminatı hesaplatılır. Çıkan maddi tazminat, kusur oranında zarar gören yasal mirasçılara ödenir. Destekten yoksun kalma, bir yardımdan yoksun kalma ise de her yardımdan mahrum kalma destekten yoksun kalma değildir¹¹³.

Kazada zarar gören üçüncü şahsın malul kalması halinde, uğradığı maluliyet sebebiyle geri kalan yaşantısındaki maddi zarar aktüer tarafından saptanmaktadır. Çıkacak maddi tazminat kusur oranında ödenecektir. Bu şekilde oluşacak kazanç kaybının hesaplanmasında iyileşme süresinin esas alınarak tazminat hesabının yapılması gerekir¹¹⁴.

Destekten yoksun kalma bir manevi tazminat türü olmayıp, trafik kazasında hayatını kaybeden bir kişinin sağlayacağı maddi destekten yoksun kalan yakınlarına bu mahrumiyet nedeniyle ödenen bir tazminattır. Destekten yoksun kalma zararı, miras hakkına dayanmayıp, doğrudan yasadan kaynaklanan bir haktır. Bir miras hakkı değil, tazminat hakkıdır. Mirasçı olmayanlar da destek zararına uğrayabilecekleri gibi, destek zararına uğrayan mirasçılarını mirası reddetse dahi destek zararını talep etmek hakları devam eder. Destekten yoksun kalma hakkı üçüncü kişilere devir edilebilir. Bu hakkın rehni mümkündür. Tazminat talebi mirasçılara geçebilir. Destek zararına uğrayan kişinin bakıma muhtaç biçimde ölmesi şartıyla, bakıma muhtaç olması ile ölüm anına kadar olan süredeki devre için tazminat hakkı mirasçılara geçer¹¹⁵.

Destekten yoksun kalma zararının belirlenebilmesi ve buna göre ödenecek paranın faizinin hangi andan başlayacağı, anılan kazanın ve kaza sonrasında ilgililere ihbarların yapılması şekli ve zamanı ile doğrudan ilgilidir.

---

¹¹³ Şahin, s. 852.

¹¹⁴ 19. HD. 21.3.1996, 8808/2672; Çelik, Ç. A, Trafik Kazalarında Geçici Bedensel Zararlar ve Tedavi Giderleri, İBD, 1999, s. 351.

¹¹⁵ Gökcan, Kaymaz, s. 615.

Destekten yoksun kalma tazminatı, bu konunun uzmanları tarafından kişilerin hayatta kalma olasılıkları, eğitim durumları, evli veya bekâr olmaları, ilk defa veya tekrar evlenme ihtimallerinin bulunup bulunmadığı gibi kişilerin fiziksel ve toplumsal bir takım özelliklerine göre hesaplanır. Bu nedenle bir işsizin, bir doktorun ya da çalışmayan yaşlı bir kişinin desteğinden yoksun kalınmasına ilişkin tazminat tutarları farklılık gösterebilmektedir¹¹⁶.

B.K.nun 45 nci maddesinin birinci fıkrasında; “Bir adam öldüğü takdirde zarar ve ziyan, tedavi masraflarını ve çalışmaya muktedir olmamaktan mütevellit zararı ihtiva eder” ifadesi, mevcut ve yakın sürede olacak zararlar belirlemiş, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, “ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararını da tazmin etmek lazım gelir” denilerek istisna bir kuruma yer verilmiştir. Günümüze gelen şekliyle bu kavram, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatıdır”. Bu tazminat haksız fiilden doğan tazminattan farklıdır. B.K.nun 41 nci maddesinde düzenlenen haksız fiilden doğan tazminatta, giderim hakkı sadece eylemden doğrudan doğruya zarar görene tanındığı halde; destekten yoksun kalma tazminatında ise, desteğini yitiren üçüncü kişi, zararlarının tazminini talep edebilir. Destek kaybından doğan zarar, niteliği itibariyle hem dolaylı bir zarar, hem de maddi bir zarardır. Ancak, dolaylı bir zarar olmasına rağmen, kanun koyucu, destekten yoksun kalanlara, uğradıkları zararın tazmini hususunda özel bir hükümle talep hakkı tanımıştır. Zarar veren olay sonucu, zarar verici olaydan doğrudan doğruya etkilenen kişi öldüğü için, onun zararı değil üçüncü kişilerin zararı söz konusu olmaktadır¹¹⁷.

Bir kimsenin eylemi nitecisinde, bir başka kişi ölür ise, ölüme sebebiyet veren, ölenin desteğinden yoksun kalanlara karşı, Borçlar Kanununun haksız fiillere uygulanacak hükümleri uyarınca sorumludur. Bu nedenle, destekten yoksun kalma tazminatının düzenlendiği B.K.nun 45/2 nci maddesi, haksız fiillere uygulanacak kanun hükümleri arasında yer almaktadır. Bu zararın giderim borcu, doğrudan haksız fiili

---

¹¹⁶ Gökcan, Kaymaz, s. 624.

¹¹⁷ Eren, F, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, İstanbul 2003, s. 337–338.

işleyen kimseye ait olduğu gibi, bizzat haksız fiil işlememiş olmakla birlikte, başka bir kimsenin haksız fiilinden sorumlu olan kişiler için de mevcuttur¹¹⁸.

Haksız fiilde sorumluluğun sebep veya kusur sorumluluğu olmasının önemi yoktur. Sorumluluğu doğuran olay, B.K.nun 41 nci maddesinde hüküm altına alınan şekilde gerçekleşebileceği gibi, B.K.nun 55 nci maddesinde hüküm altına alınmış olan istihdam edenin sorumluluğu, B.K.nun 56 ncı maddesinde hüküm altına alınmış olan, hayvan tutucusunun sorumluluğu, B.K. nun 58 nci maddesinde hüküm altına alınmış bulunan bina ve yapı eseri malikinin sorumluluğu, M.K. nun 369 ncu maddesinde hüküm altına alınan ev başkanının sorumluluğu ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 85 nci maddesinde hüküm altına alınmış olan araç işletenin sorumluluğunda olduğu şekilde de gerçekleşebilir. Bu şekli ile zararın belirlenmesi bazen kusura bazen de ölümü daha doğru bir ifadeyle desteğin meydana gelen olayın kendisinden bağımsız yasalara dayanmaktadır. Kanımca, desteğin ölüme neden olay olay öncelikle yasal zemine oturtulmalı akabinde kusur tespiti ile iki kurum arasında bağlantı kurularak zarar tespiti yapılmalıdır. Tabi, hâkim karar verirken yasa ve kusurla doğrudan doğruya bağlı değildir. Kendisi tespit edeceği nedenleri de düşünerek hakkaniyete göre karar verecek, bir başka ifadeyle zararı tespit edecektir¹¹⁹.

2- Sözleşme Hükümlerine Aykırılık

Sözleşme hükümlerine aykırı hareket edildiği iddiası ile destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunulup bulunulamayacağı hususu tartışmalı ise de; TTK. nun 806/2 nci maddesi uyarınca ölümle sonuçlanan kazalar, TTK. nun 1130/1 nci maddesine göre denizde yapılan yolcu taşıması sırasında ölümle sonuçlanan kazalar, Türk Sivil Havacılık Kanununun 120 nci maddesi uyarınca ölümle sonuçlanan hava kazaları sebebiyle, taşıma sözleşmesinin tarafı olmamalarına rağmen, desteğini kaybeden kişilerin, doğan zararlarının tazminini talep etmelerini mümkündür.

---

¹¹⁸ Bu konuda bkz; Eren, s. 211.

¹¹⁹ Bkz, Eren, s. 138 –146.

İşverenin, işçisine göstermek zorunda olduğu gözetme borcuna aykırı hareketi sonucu işçinin ölümü halinde, ölen işçinin desteğinden yoksun kalanlar, B.K.nun 332/2 nci maddesi uyarınca işverenden uğradıkları zararın tazminini talep edebilirler¹²⁰. Bu halde, meydana gelen zarar hesaplanırken, işçinin çalıştığı süre, almış olduğu ücret, meydana gelen kazada kusurunun olup olmaması hususları göz önüne alınır: Hatta bu halde şayet işçinin emeklisine az bir süre kalmış ise o zaman emekli sonrasında eşe veya çocuklara bağlanacak dul veya yetim aylığı zarar hesabının belirlenmesinde indirim nedeni olabilir.

3- Vekâletsiz İş Görme

B.K.nun 410 ve devamındaki maddelerde hüküm altına alınmış bulunan vekâletsiz iş görme çerçevesinde, vekâletsiz iş görenin fiili neticesinde ölenin desteğinden yoksun kalanlar, vekâletsiz iş gören kişiden destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilirler¹²¹.

VI- KTK KAPSAMINDA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI

A- Destek Kavramı

B.K.nun 45/2 nci maddesinde, “... Müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları...” şeklinden ifade edilen bu terim, İsviçre Borçlar Hukukuna aittir. İsviçre Borçlar Kanununun 45/3 ncü maddesinde “... desteklerini kaybetmişlerse...” ifadesi mevcut olmasına rağmen, tercüme hatası nedeniyle B.K.nun 45/2 nci maddesinde, “...müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları ..” ifadesi yer almaktadır.

---

¹²⁰ Karan, H; Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği, Banka Ticaret Hukuku Dergisi, Haziran, 2004, C. XXII, s. 133.

¹²¹ Gökcan, Kaymaz, s. 39.

Destek, başkasının geçimini kısmen veya tamamen, sürekli ve düzenli olarak sağlayan veya ona ileride bakması kuvvetle muhtemel olan kişidir. Bir kimsenin, başkalarının desteği sayılabilmesi için, fiili bakım münasebetinin varlığı yeterlidir. Akrabalık, mirasçılık gibi kanuni ve akdi bir bakma mükellefiyeti aranmaz. Bir başka ifadeyle; kanunen veya sözleşmeden doğan bir ödev bulunmaksızın, bir kimsenin eylemli ve düzenli olarak ötekine yardım etmesi ve bu durumlardan, ileride yardımının sürüp gitmesinin beklenir bulunması sonucunun çıkarılması, ölenin destek sayılması için yeterlidir. Ayrıca, destek sayılabilmek için ölüm anına göre bakma ilişkisinin kurulmuş olması da aranmaz; olayların normal akışına göre, eğer ölüm meydana gelmemiş olsaydı, az çok yakın bir gelecekte bakma ilişkisinin kurulmasının beklenir olması da yeterlidir¹²².

Yargıtay bir karında destek kavramının, hukuki bir ilişkiyi değil fiili bir durumu amaçladığını, hısımlık ilişkisine ve nafaka hakkındaki hükümlere dayanmadığını belirterek, kanun gereğince bir kimseye yardım etmek zorunda bulunan kişinin değil, fiilen ve düzenli olarak, onun geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak biçimde yardım eden ve olayların normal akışına göre, eğer ölüm gerçekleşmeseydi, gelecekte de bu yardımı sağlayacak olan kimsenin destek sayılacağına hükmetmiştir. Yine bir başka kararında da; mirasçısı olsun veya olmasın, ölenin akrabası olsun veya yabancı olsun, ölüm sebebiyle ölenin yardımından mahrum kalmış olan herkesin, ölüme sebebiyet verenden B.K.nun 45 nci maddesi uyarınca tazminat isteyebileceğine hükmetmiştir¹²³.

Doktrinde ve uygulamada kabul gören destek kavramı dikkate alındığında, iki tür desteğin söz konusu olduğu görülecektir. Bunlardan ilki olan fiili destek, ölüm anında kısmen veya tamamen diğer kimselerin bakımını fiilen üzerine almış olan ve ileride de bu durumu devam ettirilecek olan destektir. Farazi destek ise, ölümü anında

---

¹²² Şahin, s. 852–853.

¹²³ Y.19.HD. 6.12.1992, 1992/2629–4737 Esas- Karar sayılı ilamı.

ve daha önce davacıların bakımını kısmen veya tamamen karşılamadığı halde ileride üzerine alması muhakkak olan kimse demektir¹²⁴.

B- Destek Olanın Ölmesi

B.K.nun 45 nci maddesinde, “Bir adam öldüğü takdirde...” ifadesi kullanıldığından, destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının doğabilmesi için, desteğin ölmesi gerekir. Bu tazminatın talep edilebilmesi için ilk şart olan desteğin ölümünün gerçekleşmiş olması şartı, destekten yoksun kalma tazminatını diğer tazminat çeşitlerinden ayıran en temel özelliştir. Bu konuda, desteğin belirleyici niteliği önem taşır. Kimin destek sayılması gerekeceğinin ortaya konulabilmesi için bu kavramın ne anlama geldiğinin ve kimlerin destek sayılabileceğinin belirlenmesi şarttır.

VII- KTK KAPSAMINDA DESTEKTEN YOKSUNLUK ZARARININ BELİRLENMESİ

A- Genel Olarak

Destekten yoksun kalma tazminatının şartları gerçekleştiği takdirde, zarar veren, zarar görenin malvarlığında meydana gelen eksilmeyi gidermek zorundadır. Maddi tazminatın amacı, zarar verici olay meydana gelmeseydi zarar gören, malvarlığı açısından hangi durumda bulunacak idiyse, o durumun yeniden kurulmasıdır. Bu zarar, eğer destek ölmeseydi, destekten yoksun kalanın gelecekte faydalanacağı yardımı tespit etmek suretiyle oluşur. Burada karşılanması gereken zarar, desteğin sağlayacağı yardımların toplamıdır ve destek hukuki zorunluluktan dolayı değil, kendi iradesi ile bakma ihtiyacı duyarak bakmaktadır¹²⁵.

---

¹²⁴ 4.HD. 11.5.2000 gün ve 2643/4613 sayılı ilamı.

¹²⁵ Gökcan, Kaymaz, s. 615.

Destekten yoksun kalma zararının tespiti gelecekte meydana gelecek bir zararın tespiti niteliğinde olduğu için, matematiksel bir kesinlikle tespit edilmesi mümkün değildir. Zararın tespitinde, fiili karinelere, hal ve şartların icabına, ölen destek ile destekten yoksun kalan arasındaki ilişkiye dayanılarak, gelecekte meydana gelecek zarar hakkında tahmin yapılacaktır. Tazminat miktarının tayinine ilişkin olarak iki yerleşmiş prensip olduğu kabul edilmektedir. Bunlar, tazminatın zarar miktarını aşmayacağı ve kural olarak zararın tamamını kapsayacağıdır¹²⁶.

Yargıtay'ın bir kararında, destekten yoksun kalma zararının belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak hususlar şu şekilde açıklanmaktadır;

“.. Ölüm nedeni ile Borçlar Kanununun 45 nci maddesine dayanan destekten yoksun kalma tazminatı, yoksun kalanlarla ölenin çalışıp kazanabileceği süredeki kazancı tutarından davacılara ayırıp, ileride yapabileceği yardım tutarının peşin ve toptan ödenmesinden ibarettir. Böylece tarafların yaşayacakları süre içerisinde her ay kazanılacak miktar, hayat denemelerine göre bu kazançtan davacılara ayrılacak miktarın tutarı ve ileride ödenecekken peşin ödenmesi yüzünden, peşin sermaye faizinin ayrı ayrı hesaplanıp, sonunda destekten yoksun kalana ödetilmesinden ibarettir. Bu yolla davacıların gerçekte uğradıkları zarar tespit edilmiş olur...”

Zararın hesaplanmasında, hâkim, hesaba ilişkin tüm verileri belirlemeli, özellikle ortalama yaşam ve çalışma süreleri hesaplanırken hangi cetveller kullanılarak hesaplama yapılması gerektiği, ölen desteğin yaşarken davacıya yaptığı yardımların miktarının davacı tarafından tam kanıtlanamaması durumunda hangi orana basvurulacağı, dul kadın evlenme şansının tazminat miktarına etkisinin hangi oranda olacağı, zarar miktarının destekten yoksun kalana sermaye olarak ödenmesinde peşin ödeme değerinin ne şekilde hesaplanacağı hususlarında talimatlar vererek, zarar ve tazminat hesabında mevcut bilirkişi insiyatifini kurmalı, bilirkişinin sadece hesap bilirkişisi olmasını sağlamalıdır. Ancak; uygulamada, bu türlü yaklaşım genellikle gösterilmemektedir. Birçok davada, bilirkişilerin hesaplamış olduğu miktarlar hâkimler

---

¹²⁶ Gökcan, Kaymaz, s. 616.

tarafından onaylanmakta ve bu karar üzerinden hüküm tesis edilmektedir. Bu problemin nedeni de iş yoğunluğunun fazla olması ve ihtisaslaşmanın olmamasıdır. Alanında uzman olmayan bir hâkim, önüne gelen dosyada çoğu zaman bilirkişinin görüşüne daha çok yer vererek hüküm kurmaktadır. Bu durum ise birçok adaletsiz ve sıkıntılı durumu ortaya çıkarmaktadır.

Destekten yoksun kalma zararı miras hakkına dayanmayıp, doğrudan BK 45/II nci maddeden kaynaklanan bir haktır. Bir miras hakkı değil, tazminat hakkıdır. Mirasçı olmayanlar da destek zararına uğrayabilecekleri gibi, destek zararına uğrayan mirasçı mirası reddetse dahi destek zararını talep hakkı devam eder. Destekten yoksun kalma zararını talep etme hakkı üçüncü kişilere devir ve temlik edilebilir. Bu hakkın rehni de mümkündür. Tazminat talebi mirasçılara geçebilir. Destek zararına uğrayan kişinin bakıma muhtaç biçimde ölmesi şartıyla, bakıma muhtaç olması ile ölüm anına kadar olan süreçteki devre için tazminat hakkı mirasçılara geçer. Zarar verenin ölmesi durumunda, destek zararını ödemediği ölmüşse, bu borcu mirasçılara intikal eder¹²⁷.

B- Zararın Belirlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar

1- Desteğin Geliri

Destekten yoksun kalma zararlarının tespiti için, öncelikle ölen desteğin gelirinin tespit edilmesi gerekir; Zira desteğin gelirinin tespiti, destekten yoksun kalma zararının doğumu için gerekli olan şartlardan birisi olan desteğin bakım gücünün tespitine yarayacaktır. Desteğin ölümünden doğan zarar hesaplanırken, desteğin gelir durumu, ekonomik imkânları esas alınır. Destek olanın gelirinin belirlenmesinde, hukuka ve ahlaka aykırı olan kazançlar hesaba katılmaz¹²⁸.

---

¹²⁷ Eren,, F, KTK'ya göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları, AÜHFİD. 1982–1987, s. 159–212.

¹²⁸ Karahasan, s. 272.

Desteğin gelirine, hayatta kalsaydı, hak sahiplerine yapacağı farz edilen bakım yardımının devam edeceği süre zarfında, elde edebileceği meslek içi ve dışı tüm gelirler ve mali imkânlar dâhildir. Bu nedenle, desteğin, yardımının devam edeceği var sayılan süredeki ekonomik kaynaklarının ve bunlardan sağlanan gelirlerin ortaya konması tazminatın hesabında büyük önem taşır¹²⁹.

2- Fiili Desteğin Geliri

Eğer ölen destek, fiili destek ise, fiili desteğin gelirinin tespiti, farazi desteğin gelirinin tespitine göre daha kolaydır. Zira fiili desteğin tüm kazançları, mali imkanları ve çeşitli kaynaklardan temin ettiği gelirlerin tespiti için somut verilere dayanma imkanı mevcuttur. Fiili desteğin geliri, sadece sağlığında sahip olduğu malvarlığına göre değil, malvarlığında veya gelirinde destek ölmeseydi meydana gelmesi kuvvetle muhtemel olan gelişmeler dikkate alınarak artan oranlı hesaplanmalıdır. Fiili desteğin geliri, ölenin meslek içi ve meslek dışı kazançlarından oluşmaktadır¹³⁰.

Destek olanın gelirinin belirlenmesinde, hukuka ve ahlaka aykırı olan kazançları hesaba katılmaz. Bu nedenle, uyuşturucu kaçakçısının elde etmiş olduğu gelir destekten yoksun kalma tazminatına konu edilemez¹³¹.

Ölen desteğin, bir kamu kurumu veya herhangi bir iş yerinde ücretli olarak çalışan memur veya işçi olması halinde, gelirinin hesabında somut verilere dayanabilme imkânı yüksektir. Bu durumda, desteğe ölümünden önceki son ayda ödenen maaş ve aylığın net miktarı ile makam ücreti, fazla çalışma ücreti, ek ders ücreti, prim, tazminat gibi adlarla yapılan net ödemeler, ölenin hangi devrelerde terfi edeceği ve her üst derecede maaş ve ücretlerinde meydana gelecek artışların net miktarı, ölenin zarar devresi içindeki gelirlerinin toplamıdır¹³². Ücret ile çalışan desteğin gelirinin tespiti,

---

¹²⁹ Bkz. 19.HD. 6.12.1992 gün ve 1992.2629.4737 Karar sayılı ilamı.

¹³⁰ Gökcan, Kaymaz, s. 617.

¹³¹ Karahasan, s. 272.

¹³² Gökcan, Kaymaz, s. 617.

kural olarak, iş yerinden celp edilecek ücret bordroları vb. kayıtlar ile mümkündür. Ancak, ülkemizde, kamu kurumları dışındaki işyerlerinde çalışanların ücretlerinin düşük göstermesi eğilimi mevcut olduğundan, destekten yoksun kalan, desteğin gerçek ücretini her türlü delille ispat edebilir¹³³.

Yargıtay da bir kararında bu hususa işaret ederek; desteğin olay tarihindeki yaşı, mesleği, kıdemi ve özellikle yaptığı işi dikkate alarak, bordrodaki ücretinin gerçek ücreti yansıtamayacağından bahisle, desteğin gerçek ücretinin, ticaret odası tarafından bildirilen emsal ücrete göre hesaplanması gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar hem hakkaniyete hem de hukuka uygun bir karardır. Çünkü; kayıt dışı ekonomisi hat safhalarda olan ülkemizde, şayet resmi rakamlara göre tazminat hesabı yapılırsa bir başka ifade ile zarar resmi rakamlara göre tespit edilirse o zaman hiç kimse zararı doğru olarak tespit edemez; Zira onbeş yıllık bir tecrübeye sahip motor ustasının asgari ücretli olarak gösterilmesi durumunda bu kişinin ölmesi durumunda destekçilerinin zararı asgari ücrete göre tespit edilecektir. Bu durum da hakkaniyete aykırılık oluşturacaktır. Yine, asgari ücret üzerinden çalışan bir kişinin tazminatı da yıllara göre belirli bir oranda artış yapılmak suretiyle hesap edilmelidir¹³⁴.

Fiili destek, avukat, mühendis, esnaf gibi serbest meslek mensubu ise, gelirinin tespitinde vergi beyannameleri veya ticari defterlerinden yararlanılır. Ayrıca, serbest meslek mensubu desteğin gelirini belirlemede de, tanık beyanlarından veya zabıta araştırılmasından istifade edilebilir;

Yargıtay'da bir kararında; *"...müteveffanın İstanbul'da serbest pazarcılık yapan bir kimse olduğu ifade edildiğine göre, taraflardan murisin işinin niteliği hakkında delilleri sorulup, tümünün usulünce toplanması, bu meyanda vergiye kayıtlı ise kaydın bulunduğu yerlerden murisin verdiği beyannamelerin getirtilip incelenmesi, bunun*

---

¹³³ Gökcan, Kaymaz, s. 617.

¹³⁴ 4. HD. 11.5.2000, 2643/4613 *"Davacılar, yolu karşıdan karşıya geçerken 1993 doğumlu desteklerinin öldüğünü belirterek destekten yoksun kalma tazminatı istemişlerdir. Destekten yoksunluk zararının hesaplanmasında desteğin ölüm tarihinde yürürlükte bulunan asgari ücret her yıl %10 oranında artırılarak desteğin gelir elde etmeye başlayacağı tarihteki asgari ücret belirlenmeli ve bu miktar ölçü alınarak tazminat hesaplanmalıdır."*

dışında herhangi bir meslek kuruluşunda kaydı varsa bu kayıtların getirilmesi, işin niteliğinin açıkça belirlenmesini takiben ilgili resmi merciler ve dernekler gibi kuruluşlardan bu alandaki emsal kazanç ortalamalarının sorulması, müteveffanın sabit ve sürekli bir gelire sahip olmadığı anlaşıldığında asgari ücret miktarının ilgili kuruluşlardan sorulması gibi araştırma işleminin ikmalinden sonra müteveffanın belirlenecek gerçek gelirine göre destekten yoksunluk zararı miktarının bilirkişiye yeniden hesaplandırılması gerekir...” demek suretiyle aynı yönde içtihat tesis etmiştir.

Yargıtay’a göre; ölen desteğin, mesleği ve gelirinin belli olmaması halinde, çalışabilecek yaşa gelmişse, yaşadığı yerde yapabileceği işler, yetenekleri, sağlık durumu, enerjisi, yasayış tarzı gibi ölçütler dikkate alınarak geliri hesaplanmalıdır. Fiili desteğin ölüm anında işi veya gelirinin bulunmaması halinde, kazancı, asgari ücretin altında olamaz;

“ Davacı emekli öğretmen, trafik kazasında ölen annesi ise olay tarihinde 60 yaşında olup dul maaşıyla geçimini sağlayan bir kimsedir. Yerel mahkemece hükme esas alınan ve ölen annenin davacıya destek olmayacağına ilişkin bilirkişi raporu gerçeğe uygun bulunmamaktadır. Desteğin yaşı itibariyle bir ev kadını olarak elde edebileceği geliri belirlenmeli, bunun mümkün olmaması halinde ise, desteğin asgari ücret düzeyinde geliri olabileceği benimsenerek, bu miktar üzerinden destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanmalı, varılacak sonuca göre karar verilmelidir.”¹³⁵.

Bu ifade edilenlerden anlaşılabilceği gibi, bir kimsenin ölmesi durumunda, geride kalan destekçilerinin maddi zararlarının tespiti, ölenin hayatta iken gelirinin ne kadar olduğuna ve geride kalanlara hayatta iken elde etmiş olduğu gelirden ne kadar pay ayırdığına bağlıdır. Uygulamada, maddi zararın belirlenmesinde birkaç matematiksel yöntem kullanılmakta olup, bu yöntemler her zaman aynı sonucu vermemektedir. Bu tenakuz sadece hesaplama ile ilgili bir ihtilaftır; ancak zararın belirlenmesi açısından yapılacak incelemeler ifade edilen hususlar istimatinde olacaktır.

---

¹³⁵ 4. HD, 6.4.2000, 1095/3151 Esas – Karar sayılı ilam.

3- Farazi Desteğin Geliri

Farazi destegin gelirinin tespitinde hatasız bir tahmin yapmak mümkün olmaz. Bu durumda, farazi desteğin, örneğin ölüm anına kadar çalışma hayatına atılmamış çocuğun yahut gencin, hayatta kalsaydı nasıl bir işte çalışabileceği ve ileride elde etmesi kuvvetle muhtemel olan geliri, ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, öğrenim olanakları, kabiliyetleri, zekâ derecesi göz önünde tutularak tahmin edilir¹³⁶.

Tahminler neticesinde, ölen farazi desteğin mesleği tespit edilemiyorsa, asgari ücret üzerinden hesaplama yapılmalıdır. Farazi desteğin, henüz gelir elde etmeye başlamamış olmakla birlikte, ileride hangi mesleğe sahip olacağı önceden tespit edilebiliyorsa, bu meslek mensuplarının ortalama kazancı, desteğin gelirinin hesaplanmasında esas alınmalıdır. Misalen, ölenin tıp öğrencisi olması halinde doktorların ortalama kazancı esas alınacaktır. Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir¹³⁷.

Gerçekten de farazi tahminlere dayanan zarar hesaplamalarında tam anlamıyla hakkaniyete uygun hesaplamalar yapılamaz. Özellikle ülkemizde mevcut bulunan ekonomik ve sosyal sistem bozuklukları buna neden olmaktadır. Bir üst paragrafta ifade edilen örnekte, eğer ölen bir tıp öğrencisi ise ortalama bir doktorun elde ettiği gelire göre geride kalanların zararı hesaplanmalıdır şeklinde bir ifade yer aldı. Elbette bu yaklaşım doğru ama eksik; çünkü bir tıp öğrencisi tıp dışında bir meslekle de işgal edebilir yahutta özel bir hastanede daha yüksek gelire iş bulabilir. Yahutta bu öğrenci eğitim hayatını daha uzun da sürdürebilir, bu halde daha geç hayata atılacağından daha geç gelir elde etmeye başlayacaktır.

---

¹³⁶ Gökcan, Kaymaz, s. 618–619.

¹³⁷ 4. HD. 11.5.2000, 2643/4613 Esas – Karar sayılı ilam.

C- Gelirin Arttırılması

Gerek fiili desteğin gerekse farazi desteğin, zaman içerisinde mesleğinde ustalaşacağı, yükseleceği ve bu durumda gelirinde artış olacağı kaçınılmaz bir gerçektir. Desteğin geliri, sadece onun sağlığındaki gelir durumuna göre değil, gelecekte kaydetmesi muhtemel gelişmeler sonucu meydana gelebilecek değişiklikler dikkate alınarak tespit edilmelidir¹³⁸.

Yargıtay, uzun bir süre, desteğin gelecekteki gelirinin yıllık %5 oranında artacağı kuralını benimsemiştir. Ancak, daha sonraki yıllarda bu miktarın az olduğu ve hakkaniyete aykırı bir durum oluşturduğu kanaatiyle bu oranı % 10 olarak uygulamaya başlamıştır. Belirlenen %10'luk gelir artış oranı, enflasyon oranından bağımsız olarak desteğin gelirindeki reel artışı göstermektedir. Dolayısıyla, ücret artış hızı, ölen desteğin gelirinde enflasyon oranında arındırılmış olarak, mesleğindeki terfileri veya uzmanlaşmış olması nedeniyle meydana gelecek olan artışları ifade eder. Şayet, enflasyon oranları da farklılık oluşturmuşsa bu hesaba %10' luk tarifenin üstüne bu yeni enflasyon farkı da eklenir¹³⁹.

D- Gelirin Netleştirilmesi

Destekten yoksun kalma tazminatının hesabında desteğin, desteğinden yoksun kalana yapacağı yardım tutarının belirlenmesi büyük önem arz eder; Zira bu şekilde kişinin ölümünden kaynaklanan maddi zarar belirlenebilecektir. Zarar miktarının belirlenebilmesi için de, tespit edilmiş olan gelirin netleştirilmesi gerekir. Net gelirin tespitinde matematiksel bir ölçü mevcut değildir. Bu nedenle, net geliri, her somut

---

¹³⁸ Gökcan, Kaymaz, s. 617.

¹³⁹ Y.9.HD. 13.10.1994 gün ve 1994/9313 Esas, 1994/683 Karar nolu ilamı.

olayın özelliğine göre tespit etmek gerekir. Tatbikatta mahkemeler bu hesabı tayin ettikleri bilirkişilere yaptırmaktadırlar¹⁴⁰.

Genel olarak, net gelirin tespit edilmesinde, desteğin brüt gelirinden, gelir elde etmek için yapması gereken harcamalar, yaşasaydı ölen desteğin ödemekle yükümlü olacağı her türlü vergi, resim ve harçlar, desteğin ölümünden önce ödediği ve ödemek zorunda olduğu nafaka ve yardım miktarı indirilmelidir¹⁴¹.

E- Yardım Miktarı ve Gelirin Paylaştırılması

Desteğin net geliri tespit edildikten sonra, destek olan yaşasaydı gelirinden kimlere ne miktarda yardım yapacağını ortaya konulması gerekir. Maddi zararın belirlenebilmesi açısından son derece önem arz etmesine rağmen, yardım miktarının tespiti oldukça zor bir konudur. Bu durumlarda mahkemece; desteğin mali gücü, davacının, yani tazminat talebinde bulunan kişinin hayat seviyesi, desteğe olan yakınlığı, desteğin bakmakla yükümlü olduğu başka kişiler olup olmadığı hususların nazara alınarak tazminat miktarı belirlenir. Yardım miktarının belirlenmesinde hâkimin geniş takdir yetkisi vardır¹⁴².

Yardım miktarının ispatı için her türlü delile başvurulabilir. Ölüm anına kadar destek yardımında bulunulmuş ve bu yardımın miktarı belli ise, bu miktardan hareket edilir. Böyle bir belirginlik yoksa destek olan yaşasaydı, zaman içerisinde ihtiyaçlarının ve masraflarının artacağı, dolayısıyla gelirin kendisine ayıracağı payın yükseleceği göz önünde bulundurulmalı, bu nedenle, gelirin paylaşılmasına geçmeden önce, destek yaşasaydı gelirinden kendisine ne miktarda pay ayıracağını tespit edilmelidir. Desteğin, evli olup olmadığı, varsa çocuk sayısı gibi hususlar desteğin kendisine ayıracağı payın tespitinde önem taşır. Fiili desteğin yapacağı yardım miktarının belirlenmesinde, farazi desteğe nazaran somut veriler bulunabilir. Desteğin, desteğinden

---

¹⁴⁰ Şahin, s. 855.

¹⁴¹ 4.HD 20.3.1986, 1585/1986 Esas – Karar sayılı ilam; Gökcan, Kaymaz, s. 619.

¹⁴² Şahin, s. 856.

yoksun kalana gönderdiği yardımın miktarı, banka dekontu gibi yazılı belgelerle yahut tanıkla ispat edilebiliyorsa, yardım miktarının tespiti kolaydır. Yine, destek ile desteğinden yoksun kalan arasında bir nafaka mükellefiyeti mevcut ise, yardım miktarı için nafaka tutarı esas alınır¹⁴³.

Farazi desteğin, gelecekte yapacağı yardım miktarını net olarak ortaya koymak mümkün değildir. Bu durumda; desteğin sağlayabileceği kazancı, destekten yoksun kalan ile arasındaki yakınlık derecesi, destekteki yardım ve fedakârlık duygusunun yüksekliği destekten yoksun kalanın yaşı, cinsiyeti, ihtiyaçları ve sürdürdüğü hayat tarzı gibi hususlar dikkate alınarak maddi zarar belirlenmeye çalışılır. Elbette de bu halde meydana gelen zararın, ortaya çıkan hasarın tam olarak belirlenmesi mümkün olmayıp, en yakın ihtimaller dâhilinde bu tespit yapılmaya çalışılacaktır. Diğer taraftan destek zararının hesap ve paylaşılmasında miras payları esas alınamaz. Miras paylarının bu konuyla bir ilgisi bulunmamaktadır¹⁴⁴.

1- Gelirin Paylaştırılması

Ölen desteğin, gelirinden bir kısmını kendisi için ayıracağı ve bu miktardan vazgeçilemeyeceğinden hareketle, yardım paylarının geliri yutmaması prensibi kabul edilmiştir. Esas olan, gelirin tamamının yardıma tedarik edilemeyeceğidir. Yargıtay, ölen desteğin gelirinden yoksun kalanlara ayrılacak payın tespitinde, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanması gerektiği görüşündedir¹⁴⁵.

Esasında bu tür sosyal kurumlar içinde her biri için farklı zarar belirleme tespiti yapılmaktadır. Bir kişi öldüğünde kendisi eğer iş kazası neticesinde ölmemiş ise o zaman geride kalanlarına bağlanan dul ve yetim aylığı toplam ödenecek tutardan

---

¹⁴³ 9. HD 13.10.1972, 4680/28100; Karahasan, M.R, Tazminat Hukuk-Maddi Tazminat, İstanbul, 2001, s. 275.

¹⁴⁴ 9. HD 16.9.2005, 2365/2485.

¹⁴⁵ Şahin, s. 856.

düşürülmemektedir. Yani bir kişi, bir araç içerisinde yolcu iken kaza sonrası vefat ettiğinde veya hatır yolcusu olarak bulunduğu araçta kaza sonrası ölmüş ise ve bu ölüm neticesi geride kalanlarına dul ve yetim aylığı bağlanmışsa o zaman bu tutarlar zararın belirlenmesinde nazara alınmaz. Ancak; eğer kişi emekli sandığına veya bağ-kur'a bağlı olarak çalışmakta ise o zaman ifade ettiğimiz aksine anılan yetim ve dul aylıkları toplam çıkacak tazminat tutarından indirilecektir. Görüleceği üzere, zararın belirlenmesi çoğu zaman kişinin tabi olduğu kuruma göre değişebilmektedir. Yargıtay bu konuda da herhangi bir görüş birliğine de varmış değildir; Ama hâlihazırda uygulama içerisinde bir kaza sonucunda kişinin ölümünden kaynaklanan zarar bu şekilde belirlenmektedir.

2- Yardımın Devam Süresi

Yardımanın devam süresi, ölen destek yaşasaydı, desteğin bakım gücünün, destekten yoksun kalanların bakım ihtiyacının ve fiili bakım ilişkisinin bir arada devam etmeleri muhtemel olan süredir. Desteğin yardım süresi hesaplanırken, bir yandan desteğin çalışma süresi, diğer yandan da destekten yoksun kalanın yaşama süresi dikkate alınır¹⁴⁶.

Fiili desteğin ölmesi halinde, destekten yoksun kalma zararı, desteğin öldüğü tarihten itibaren doğmaya başlar. Destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacının veya desteğin bakım gücünün sona ereceği tarihten hangisi daha önce ise o tarihte sona erer. Farazi desteğin ölmesi halinde ise, destekten yoksun kalma zararının başlangıç tarihi olarak, ölen yaşasaydı bakım gücüne sahip olabileceği tarih ile destekten yoksun kalacak olan kimsenin bakım ihtiyacının doğacağı tarihten hangisi sonra ise, o tarih esas alınır. Yardımın devam süresinin hesaplanmasında üç süre önem taşımaktadır. Bunlar, bakım gücünün devam süresi, bakım ihtiyacının devam süresi ve fiili bakım ilişkisinin devam süresidir¹⁴⁷.

---

¹⁴⁶ Şahin, E, s. 856–857.

¹⁴⁷ Şahin, E, s. 856–857.

F- Zarardan İndirim Yapılması

Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, destekten yoksun kalan kimsenin bakım ihtiyacını gidermek olduğundan, destekten yoksun kalanın, desteğin ölümü yüzünden elde ettiği veya gelecekte elde etmesi kuvvetle muhtemel olan yararlarının, zararlardan indirilmesi gereklidir. Eğer, zarardan bu indirimler yapılmazsa, destekten yoksun kalanın mal varlığında, desteğin ölümünden önceki haline göre zenginleşme meydana gelir ki, bu da destekten yoksun kalma tazminatının amacına aykırıdır. Maddi zararın belirlenebilmesi için bu kalem indirim sebeplerinin mutlaka göz önünde tutulması gerekmektedir. Aksi halde, destekten yoksun kalanların sebepsiz yere zenginleşmesi ortaya çıkacaktır. Bu noktada, Hâkim, BK. 42, 43 ncü maddeleri uyarınca indirim nedenlerini re'sen gözetmek zorundadır¹⁴⁸.

Zarardan indirim yapılacak yarar kalemleri kısaca sıralandırılsa:

1. Dul Kalan Eşin Evlenme İhtimali

Dul kalan eşin, gelecekte uğrayacağı destekten yoksun kalma zararı, hüküm tarihinde, tazminatın peşin değerinin verilmesi suretiyle giderilecektir. Dul eşin, gelecekte evlenip evlenmeyeceği ihtimallere dayalıdır. Hiç evlenmeyecekmiş gibi tazminata hükmedilmesi, dul eş lehine fazla tazminata hükmedilmesine, dul eşin sebepsiz zenginleşmesine neden olacaktır. Bu sorunu gidermek için hâkim, somut olayda dul eşin evlenme şansını, yaşını, sağlık durumunu, önceki evliliğinden olan çocuk sayısını, kültürel sosyal ve ekonomik durumunu, ölen kocasına olan bağlılığı gibi faktörlere göre belirlemelidir¹⁴⁹.

Bir kaza sonucunda ölen eşinin desteğinden yoksun kalan kadının açmış olduğu davada zarar ve hasarın belirlenmesi aşamasında eğer eş bir başka erkekle evlenirse o zaman yeni bir destek sahibi olacağından daha doğrusu destekten yoksun kalma durumu

---

¹⁴⁸ 4. HD. 9.10.1985, 6201/7968; Kaymaz, Gökcan, s. 620.

¹⁴⁹ Karahasan, Mustafa, Reşit, Tazminat ve Sorumluluk Hukuku, 1989, s. 532 ve YHGK. 28.11.1979, 1977/1110 E, 1979/1395 K.

ortadan kalkacağından bu husus göz önüne alınmalıdır. Diğer taraftan, eşi ölen her kimse tekrar evlenecek diye bir kaide yoktur; ancak destekten yoksun kalma hesabı genellikle tahminlere dayandığından, eşi ölen kimse tekrar evlenecek olsun olmasın belli bir miktar indirim nedeni kabul edilmek zorundadır.

2. Destekten Yoksun Kalanın Ölüm Dolayısıyla Elde Ettiği Menfaatler

a) Miras Geliri

Desteğin ölümü sonucu, desteğin mal varlığı aynı zamanda desteği olduğu mirasçılara intikal eder. Bu durumda, destekten yoksun kalma zararından indirim yapıp yapılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bu anlamda, mirasın indirime konu olmaması, ancak gelirin indirilmesi görüşü yanında her ikisinin de indirilmemesi yolunda görüşler bulunmaktadır¹⁵⁰.

Yargıtay'ın da kabul ettiği görüşe göre, ölen destekten intikal eden miras veya miras geliri arasında ayırım yapılmalı ve destekten yoksun kalan, kendisine destekten intikal eden miras geliri oranında, bakım ihtiyacından kurtulduğu ölçüde destekten yoksun kalma tazminatından indirime gidilmelidir. Bu halde, daha önce de ifade edildiği üzere kendisine miras intikal edenin haksız ve sebepsiz yere zenginleşmesi önlenmiş olur¹⁵¹.

b) Sigorta Tazminatları

Hayat sigortasının destekten yoksun kalma zararından indirilip indirilmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bu sigorta türü inceleme konumuz dışında kaldığı için detaylı bilgi verilmemiştir. Bu konuda Yargıtay 4. HD'i bir kararında “ Can sigortasından alınan paranın destekten yoksunluk tazminatından indirilemeyeceğini belirtmiştir ve

---

¹⁵⁰ Gökcan, Kaymaz, s. 621.

¹⁵¹ 4.HD.12.12.1960, 8485/10612 ve 15. HD, 23.1.1976, 975/248 sayılı kararları.

Sosyal Sigortalar ölüm sigortası kolundan yapılan ödemelerin destekten yoksunluk tazminatından indirim nedeni olmayacağı ifade edilmiştir¹⁵².

c) Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımlar

Ölen desteğin 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi ve destekten yoksun kalan Sosyal Sigortalar Kurumunca yapılacak yardım ve bağlanacak aylıkları almaya hak kazanmış ise, bu yardımlar ve aylıklar sebebiyle bakım ihtiyacından kurtulduğu ölçüde, yardımların ve aylığın peşin ödeme değerinin destekten yoksunluk zararından indirilmesi, tazminatın amacına uygun olacaktır. Ancak Yargıtay bu konuda ikili bir ayrıma gitmektedir. Buna göre; kurumun rücu hakkı bulunan iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından bağlanan dul ve yetim aylıklarının, destekten yoksun kalma zararından mahsubu kabul edilirken, rücu hakkı bulunmayan ölüm sigortasından bağlanan dul ve yetim aylıklarının mahsubu ise kabul edilmemektedir¹⁵³.

1479 sayılı Kanununun 63 ncü maddesi uyarınca, ölen Bağ-Kur'lu desteğin yakınlarına gerekli ödemeler yapıldıktan sonra, Bağ-Kur'un desteğin ölümüne sebep olana rücu hakkı bulunduğundan, destekten yoksun kalanın sebepsiz zenginleşmesini önlemek için, yapılan yardımlar ve bağlanan aylığın peşin ödeme değeri, zarardan indirilir¹⁵⁴.

T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nce, 5434 sayılı Kanun uyarınca hak sahiplerine yapılan yardımlar ve bağlanan aylıklar, bakım ihtiyacını gidereceğinden, bunların da destekten yoksunluk zararından indirilmesi gerekir. Yargıtay, eski tarihli kararlarında bu görüşte iken; sonraları, görüş değiştirerek, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bağlanan aylıkların destekten yoksun kalma zararından indirilmemesi

---

¹⁵² 4.HD, 30.03.1997, 2100/3691.

¹⁵³ 4.HD. 3.5.1999, 2398/3943; 4. HD. 26.4.1999, 2829/3710.

¹⁵⁴ Gökcan, Kaymaz, s. 621.

gerektiğine karar vermiştir¹⁵⁵. Yine, aynı şekilde kişi emekli sandığından emekli maaşı alsın ve fakat aynı zamanda başka bir işte çalışırsa bu halde de bahsi geçen kazanımın da hesaplanacak destek gelirine eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁵⁶.

d) Ölüm Sonucu Tasarruf Edilen Giderler

Destekten yoksun kaldığı iddiasıyla tazminat talebinde bulunanların, desteğin ölümü sebebiyle yapmaktan kurtulduğu bir kısım masrafların, destekten yoksun kalma zararlarından indirilmesi gerekir. Örneğin, çalışarak aile bütçesine katkıda bulunmayan karısının ölümü nedeniyle desteğini kaybeden kocanın zararı hesaplanırken; kocanın, gelirinden karısına ayıracağı payın indirilmesi gerekir. Yine, farazi destek olan çocukların, anne ve babalarına destek olabilecek hale gelinceye kadar yapılması gerekip de ölüm nedeniyle yapılamayan öğrenim, giyim-kuşam, harçlık, yemek gibi yetiştirme masraflarının da destekten yoksun kalma zararından indirilmesi gerekir. Yine, çocuklarını okutmakta olan bir babanın çocuğunun ölümlü neticesinde farazi de olsa kendi çocuğundan alacağı tazminat miktarından, o çocuğunun eğitim hayatı boyunca yapması gereken eğitim harcamalarının da düşmesi gerekmektedir. Yargıtay;

“ MK 152 nci madde uyarınca baba kural olarak çocuğun infak ve iâşesini sağlamakla yükümlüdür. Davacı baba tarafından ölen çocuğa onun kazanç sağlayarak

---

¹⁵⁵ 4.HD. 25.3.1989, 1308/4696 “Ölen Ali, SS Kurumundan emekli iken trafik kazasında ölmüş ve davacı olan eşine ölüm sigortası kolundan aylık bağlanmıştır. 506 sayılı SSK da ölüm sigortası kolundan yapılan yardımlardan dolayı kuruma rücu hakkı tanıyan bir hükme yer verilmemiştir. Gerçekten bu daldan sigortalının hak sahibine aylık bağlanması, sigortalının ölümüne neden olan eylemin uygun ve normal bir sonucu değildir. Böyle bir aylığın bağlanmasının nedeni, sigortalının sağlığında belli bir süre prim ödemiş olmasıdır. Bu nedenle bu sigorta dalından sigortalının hak sahiplerine bağlanan yardımlar destekten yoksun kalanların hak kazandıkları tazminattan düşülemez.”.

¹⁵⁶ YHGK. 18.10.2000, 2000/1272 Esas, 2000/1290 K “ Davacı eş için Bağ- Kur’dan maaş bağlanmış ise de, miras bırakanın emekli olmasına rağmen lokanta işlerinde çalıştığı ve bu yüden ek gelir elde ettiği tanık beyanlarından anlaşılacağına göre bu hususta gerekli inceleme ve araştırma yapılarak sonucuna göre davacı eş için maddi tazminat verilmesi gerekirken bunun reddi doğru değildir. Trafik kazasında eş ve babalarını kaybeden davacıların bu ölüm nedeniyle üzüntü duymamaları düşünülemez. Bunun için ayrıca ve özellikle bir kanıtın ibraz ve ikamesine gerek olmadan olayın oluş ve akışı ile kusur durumları ve tarafların soysa ekonomik durumlarına göre uygun bir miktar menvi tazminat da vermek gerekir.”.

destek olabilecek duruma gelinceye kadar yapılması zorunlu olan, ancak olay nedeniyle yapılamayan ve tasarruf edilen yetiştirme ve bakım giderlerinin zarardan indirilmesi gerekir»¹⁵⁷.

Görüleceği üzere destekten yoksun kalma tazminatı biraz da detaylı bir matematik hesabı gerektirmektedir. Bu bakımdan, gerçekleşen her ölümün akabinde, ölenin geride kalanlarına tazminat düşmemekte bazen geride kalan borçlu bile olmaktadır. Bu nedenle, trafik sigortası kapsamında gerçekleşen bir ölüm neticesinde, öncelikle kazanın daha doğrusu gerçekleşen riskin oluşumunda kimin kusurlu olduğunu yada kimin hangi oranda kusurlu olduğunun tespiti gerekir. Bu bakımdan önce zarardan kusura isabet eden miktar belirlenip sonra sigorta ödemesi düşülür¹⁵⁸.

Yapılan tespitten sonra ölenin geride kalan yasal mirasçılarının ortaya çıkartılması gerekir. Bu husus da yerine getirildikten sonra eğer ölen yaşasaydı geride kalanlara hayatı boyunca ne kadar ve hangi miktarda yardımda bulunacaktı sorusunun cevabını biraz da titizlikle ortaya koymak gerekir¹⁵⁹. Bu eksiklik de giderildikten sonra, daha doğrusu tahmini olarak yasal mirasçıların ne kadar alacağı ortaya konduktan sonra bu miktarın nasıl alınacağı aşamasına geçilir.

Bu aşamada, eğer kaza tek taraflı olarak gerçekleşmiş ise yani ölen kişi yaya halinde iken bir aracın çarpması neticesinde vefat etmiş ise bu halde bu tazminatlar o aracın malikinden, kazayı yapan kişi şöför ya da hatır için aracı kullanıyorsa o kişiden, aracın trafik sigorta şirketinden müştereken ve müteselsilen tahsil edilir. Burada şunu vurgulamak gerekir ki, sigorta şirketinin sorumluluğu poliçedeki yazan limitler kadardır. Bu limitler üzerinde kalan miktarı sigorta şirketinin karşılama mesuliyeti bulunmamaktadır. Yine, unutmamak gerekir ki, ifade etmiş olduğum tazminat maddi tazminata ilişkin tazminattır. Yoksa manevi tazminatları özellikle ülkemizde teminat altına alınmazlar. Borçlar kanunu kapsamında aksinin olması da tarafların serbest

---

¹⁵⁷ 4. HD, 15.2.1993, 1991/1268 ve 4.HD, 24.10.1967, 9288 K, Orhunöz, s. 105.

¹⁵⁸ 4.HD. 6.7.2000, 4096/6698 Sayılı Karar.

¹⁵⁹ Bkz. 4.HD.25.10.1968, 8279 K; Karahasan, Tazminat, s. 497.

iradeleri doğrultusunda mümkündür. Bu halde eğer manevi tazminat istemi yöneltmişse o zaman sadece kazaya sebep olan şöför ve aracın maliki vayahutta işletenine bu istem yöneltilebilir. Tezimiz kapsamı dışında olduğu için bu konuda ayrıntılı açıklamaya girilmeyecektir.

G- Destekten Yoksun Kalma Tazminat Miktarının Tespitinde

İndirim Sebepleri

Destekten yoksun kalma istemli bir davada, bilirkişi tarafından belirlenecek zararın tamamının sorumlu kimse tarafından tazmin edilmesi gerekli değildir. Bu nedenle, zarar miktarının tespitini müteakip, bu zararın nasıl ve ne oranda sorumlu kimse tarafından tazmin edileceği tespit edilmelidir.

Hâkim, zararın belirlenmesi konusundaki takdir yetkisini kullanırken imkân ölçüsünde zararlı ilgili tüm delilleri değerlendirecek, zararı gören tanıklardan da ek bilgi almaya çalışacak, bu konuda tutanak tutulmuş ise, tutanağı düzenleyenleri çağırıp bilgilerine başvuracaktır¹⁶⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatının tespitine ilişkin olarak Borçlar Kanunu'nda özel bir düzenleme yapılmadığından, anılan kanunun tazminat miktarının tespitine ilişkin 43 ncü ve tazminatın tenkisine ilişkin 44 ncü maddelerinde yer alan zarardan indirim sebepleri, destekten yoksun kalma tazminat miktarının tespitinde de uygulanacaktır¹⁶¹.

1- Desteğin Kusuru

B.K.nun 44/1 nci maddesine göre; “Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği veya zararı

---

¹⁶⁰ Eren, s. 303–304.

¹⁶¹ Gökcan, Kaymaz, s. 624.

yapan şahsın hal mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hâkim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfinazar edebilir.”.

Bu hükme göre hâkim, ölen desteğin, gerekli dikkat ve özeni göstermeyerek yahut zarara uğrayacağını bilerek ve isteyerek zararın doğmasına veya artmasına sebep olduğunu tespit ederse, desteğin eylemi ile zarar arasında uygun illiyet bağı da varsa zarardan indirim yapılabilecektir: Hatta desteğin ağır kusurunun bulunması halinde tazminata da hükmetmeyebilecektir¹⁶².

2- Desteğin Rızası

B.K.nun 44/1 nci maddesinde yer alan “Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu... Takdirde hâkim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfinazar edebilir” hükmünden hareketle, desteğin rızası, haksız fiildeki hukuka aykırılığı ortadan kaldırıyorsa, destekten yoksun kalma tazminatı talebi reddedilebilir. Desteğin rızası, haksız fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmadığı hallerde, tazminattan indirim sebebi teşkil edebileceği gibi somut olayın özelliklerine göre, tazminat talebinin tamamen reddine de yol açabilir. Kişinin, yaşama hakkı üzerinde tasarrufu bulunmadığından, ölümüne rıza göstermesi M.K. nun 23, B.K.nun 20 nci maddeleri uyarınca geçersiz olacağından, bu yöndeki bir rıza ise hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz¹⁶³.

---

¹⁶² 19.HD. 17.3.1999, 1345/1732 “ Davacı taraf aracını kullanan sürücünün olayda 6/8 oranında kusurlu bulunduğu mahkemece kabul edilmesine rağmen gerçekleşen tazminat miktarından bu kusur oranına göre indirim yapılmadan istemin aynen kabulüne karar verilmesi yasaya aykırıdır.”.

4.HD 7.6.1999, 3716/5378 “ ... Davacıların desteği Erol’un kaza yapan aracın komutanı olduğu dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Dava konusu kaza aşırı suratten meydana gelmiştir. Davacılar desteğin kazayı önlemek için bir girişimde bulunup bulunmadığı ve bu durumun hesaplanan tazminat miktarında gözetilip gözetilmeyeceği araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğinin düşünülmemesi bozmayı gerektirmiştir.”.

¹⁶³ Şahin, s.844 “ Yargıtay HGK. lunun 24.6.1964 tarih ve 508 esas 481 karar nolu ilamında; bisiklet çarpması sonucunda yaralanan, yara ve kırık sebebiyle gereken ve yapılan ameliyat sonunda kalbinde tümör bulunması sebebiyle meydana gelen kan dolaşımı yetersizliğinden ölen mağdurun olayında, BK 43/1 maddesi gereği indirim yapılamayacağı, zira anılan olayda çocuğun meydana gelen kazada rızai anlamda davranışı bulunsa dahi bu durumun 43. madde kapsamında değerlendirilmemesinin mümkün olamayacağı ifade edilmiştir.”.

2- Maddi Zarar ve Tazminata İlişkin Esaslar

KTK. nun 90 ncı maddesinde maddi tazminatın biçimi ve kapsamı konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, zararın kapsamı, hesaplama biçimi konularında BK 41 ve devamı maddeleri geçerli olacaktır¹⁶⁴.

H- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Ödeme Şekli

Destekten yoksun kalma tazminatının ödeme şekli aynı olmadığından, zararın nakden tazmini söz konusu olacaktır. Nakden tazmin, irat biçiminde olabileceği gibi sermaye biçiminde de olabilir. Bunun şeklini, B.K.nun 43 ncü maddesi uyarınca, hal ve mevkiin icaplarını göz önünde bulundurarak hâkim tayin eder. Hâkimin bu takdir hakkı, taleple bağlılık kuralının bir istisnasıdır¹⁶⁵.

1- İrat Şeklinde Tazminat

İrat şeklinde ödeme, destekten yoksun kalana belirli dönemlerde gelir bağlamak suretiyle gerçekleştirilir ve destekten yoksun kalma tazminatının amacına ve niteliğine uygundur.

Hâkim tarafından hükmedilecek irat, desteğin bakım gücü ile destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacının devam süreleri ile sınırlı olup; bu sürelerin birinin sona ermesi ile nihayete erer. Bu halde, tazminat borçlusu, desteğin belirli zamanlarda destekten yoksun kalanlara yaptığı ve yaşasaydı ileride yapacağı yardımın değerine eşit miktardaki parayı, aylık, üç aylık, yıllık gibi hâkimin takdir edeceği belirli dönemlerde destekten yoksun kalana ödeyecektir. Tazminatın irat şeklinde ödenmesinde, hak sahibi destekten yoksun kalanın hayatta olması şarttır. Ölümü halinde, ihtiyaç kriteri ortadan

---

¹⁶⁴ Gökcan, Kaymaz, s. 624.

¹⁶⁵ Şahin, s. 858.

kalkacağından, tazminat talebi mirasçılara geçmez. Destekten yoksun kalma tazminatına irat şeklinde hükmedilmesi için, B.K.nun 43 ncü maddesi uyarınca, tazminat borçlusunun teminat göstermesi şarttır. Bu tazminat, irat taksitlerinin zamanında ödenmesini sağlar. Teminat türünde taraflar anlaşamazlar ise, hâkim teminatın ne olacağını belirler. Ayrıca, ister sermaye olarak olsun ister irat şeklinde olsun, destekten yoksun kalma alacağının kısmen veya tamamen haczi mümkün değildir¹⁶⁶.

2- Sermaye Şeklinde Tazminat

Sermaye şeklinde tazminat ile amaçlanan, destekten yoksun kalana, düzenli bir gelir sağlamak yerine, yapılacak olan yardımın devam süresi dikkate alınarak, topluca bir miktar para ödenmesi suretiyle, zarar veren ile aralarındaki alacaklılık borçluluk ilişkisini sona erdirmektir¹⁶⁷. Bu şekilde ödenecek tazminatın hesabında, öncelikle destekten yoksun kalma zararının ve tazminatın kapsamının belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuş hususlar dikkate alınarak, geleceğe yönelik periyodik gelirlerin miktarı belirlenmelidir. Ardında da, desteğin bakım gücü ile destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacının devam süreleri çerçevesinde, destekten yoksun kalanın, bu geliri ne kadar süreyle alacağı tespit edilmelidir. Müteakiben de, gelir taksitleri vadesinden önce ödendiği için bir indirimle gidilerek, davalıya ödenecek elde edilen peşin değer bulunacaktır¹⁶⁸.

Tazminat miktarı belirlenirken yabancı para ile ödeme şeklinde hüküm tesis edilemez. Bu noktada, bahsi geçen tazminat türk parası üzerinden hesap edilmelidir¹⁶⁹. Yine, şu hususu da ifade etmek gerekir ki, sigortacı tarafından ödenecek tazmin borcu kural olarak nakit yani para olarak ödenir. Ancak bazen, istisnai olarak yasa hükmü icabı veya sigorta sözleşmesine konulacak bir hükümle aynen tazmin şeklinde de

---

¹⁶⁶ Şahin, s. 858.

¹⁶⁷ Şahin, s. 857.

¹⁶⁸ 4. HD. 28.12.1977 tarih, 7499 Esas ve 12808 karar nolu ilamı.

¹⁶⁹ 3.HD. 18.10.1999 gün ve 1999/7847 E. 1999/10685 K. “ ... olay tarihindeki türk parası üzerinden tazmin ve yasal faize hükmetmek gerekirken, yabancı para olarak taminata karar verilmesi doğru değildir.”.

tazminat borcunun ifa edilebilmesi mümkün olmaktadır¹⁷⁰. Bu konuda da Yargıtay aynı görüşü hükümlerine konu etmiştir¹⁷¹.

I- Görevli ve Yetkili Mahkeme

İMSS sözleşmesine sınırlı düzenleme getiren KTK. nun 100 ncü maddesinde yollama yolu ile dahi görev ve yetki konusuna değinilmemiştir. Bu nedenle görev ve yetki konusunu irdelerken bu konudaki mevcut yasal düzenleme ve sözleşme hükümlerine bakılarak değerlendirme yapılacaktır.

1- Görevli Mahkeme

İMSS sözleşmesine dayalı olarak ister sigorta ettiren, isterse zarar görenler tarafından sigortacı aleyhine açılan davalar adli yargı sistemi içerisinde çözüme kavuşturulur¹⁷².

Adli yargı sistemi içerisinde açılacak davaların asliye hukuk mu yoksa sulh hukuk mahkemesinde mi açılacağı konusunda dava değerine göre HUMK. nun 8/1 maddesindeki değerler dikkate alınmak suretiyle karar verilecektir. Bu bağlamda açılacak davalarda görevin belirlenmesinde ana alacak miktarına yürütülen temerrüt faizi veya şayet yapılmışsa delil tespiti vb giderler dikkate alınmayacaktır. Görev konusu, hukuki niteliği itibariyle bir itiraz olduğundan HUMK. nun 7 nci maddesi hükmü gereği mahkemeye re'sen gözetilir. Bu tür dava görevsiz mahkemede açıldığı

---

¹⁷⁰ Ulaş, I, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Uygulaması İle Sigorta Hukuku, Ankara, 1992, s. 119.

¹⁷¹ 11. HD, 21.3.1980 gün ve 1980/676–1449 sayılı karar düzeltmeye ilişkin karar. “ ... Sigortacının, sigorta muamelelerinden doğan sorumluluğu TTK. nun 1299/2’ de belirtildiği gibi sigorta bedeli ile sınırlıdır. Dava konusu poliçede sigorta bedeli Türk Lirası olarak belirlendiğine göre sigortacının en çok bu miktar ile sorumlu olacağına kabulü gerekir.”.

¹⁷² Yargıtay Ticaret Dairesinin 25.01.1957 gün; 8463 Esas, 397 sayılı kararı.

takdirde mahkeme davacının da istemi halinde dosyayı görevli mahkemeye gönderebilir¹⁷³.

İMSS'den kaynaklanan davalar, sigorta hukuku ile ilgili olduğundan ve de sigorta konusu ticaret hukuku sistemi içerisinde yer aldığından uygulamada mutlak ticari davalardan sayılır. Bu sebeple, bu tür davaların, davaların açıldığı yerde şayet ayrı bir ticaret mahkemesi var ise, TTK. nun 5 nci maddesine göre dava bu mahkemelerde açılır. Aksi halde, ilk itiraz olan iş bölümü itirazı karşı taraf açısından gündeme gelebilir. Uygulamada, pratik olarak eğer mahkeme kendisini önüne gelen dava bakımından görevsiz görür ve karşı taraf da kendini bir vekil marifetiyle temsil ediyorsa o zaman karşı taraf lehine vekâlet ücreti takdir olunur. Bu bakımdan, usül olarak bir dava görevsiz bir mahkemede açılırsa, bu halde hem zaman kaybı hem de vekâlet ücreti ödeme zorunluluğu doğacaktır¹⁷⁴. Uygulamada da bu durum ile sıkça karşılaşmaktayız.

2- Yetkili Mahkeme

İMSS'na sınırlı bir düzenleme getirmiş bulunan KTK. nun 100 ncü maddesine ZMSS'dan kaynaklanan davalarda yetkili mahkemeyi düzenleyen aynı yasanın 110 ncü maddesine gönderme yapılmamıştır¹⁷⁵. Bu nedenle bu tür davalarda yetkili mahkemenin saptanması konusunda HUMK. nun genel yetki kuralları ile sözleşme hükümlerine bakarak bu konuda karar verilecektir¹⁷⁶.

HUMK'da, sigorta sözleşmelerinden doğan tazminat davaları için özel yetki kuralları konulmuştur. HUMK m. 19/1' deki özel yetki hükümleri, sigortalıları, büyük bir ekonomik güce sahip olan sigorta ortaklıklarına karşı korumayı amaçlamaktadır.

---

¹⁷³ Ulaş, Sigorta, s. 920.

¹⁷⁴ Orhunöz, s. 230.

¹⁷⁵ Karahasan, M.R, Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 2003, s.1003- 1004. “ KTK. Md. 110 hükmü, “ prensip olarak motorlu araç kazalarından kaynaklanan davalara uygulanır. Dolayısıyla, işletene motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahiplerine, yarış düzenleyicilere, aracı çalan veya gaspeden kimselere, sigortacıya KTK. Md. 88 uyarınca işletenle birlikte müteselsil olarak sorumlu olan kişilere, mesela aracın sürücüsüne karşı açılacak bütün davalar bu maddenin kapsamına girer.”.

¹⁷⁶ Ulaş, Sigorta, s. 921.

Sigorta sözleşmelerine, bu özel yetki kurallarına aykırı yetki şartı konulamaz; konulmuş ise bu yetki şartı hükümsüzdür. Bir başka ifade ile sigorta sözleşmelerine konulan özel bir yetki ile, m. 19/1'deki yetkili mahkemelerin yetkileri kaldırılamayacağı gibi, başka yetkili mahkemede de kararlaştırılmaz¹⁷⁷.

Bir önceki paragrafta ifade edildiği şekli ile trafik kazası neticesinde zarar görenler ve diğer hak sahipleri tarafından doğrudan doğruya sigortacı aleyhine açılacak davalar HUMK. nun 9 ve 21 nci maddelerine tabidir. Bu bağlamda, bu nitelikte davalar davalı sigortacı veya sigorta sözleşmesini düzenleyen yetkili acentenin bulunduğu yer mahkemesinde açılabileceği gibi, zarar haksız eylemden sayılan trafik kazasından kaynaklandığından dava eylemin olduğu bu yer mahkemesinde de açılabilir¹⁷⁸.

Zarar görenler tarafından açılan davada sigortacıdan başka, zarar sorumlusu sigorta ettiren veya haksız eylemden müteselsilen sorumlu olan diğer kişiler de davalı olarak gösterildikleri takdirde, HUMK. nun 9/2 nci maddesi gereği davalılardan birinin ikametgâhi mahkemesi de yetkili olur. Eğer, davalılardan biri kendi mahkemesinden başka bir mahkemeye getirme maksadı olursa bu maksad kabul görmez. Böyle bir durumda HUMK. nun 9/2 nci maddesinin son cümlesi gereğince mahkeme yetki kuralını kabul ederek onun hakkındaki davayı ayırmak ve yetkisizlik kararı vermek zorundadır¹⁷⁹.

Sigorta ettiren tarafından, sigortacı aleyhine açılan davalarda ise, bahsetmiş olduğum hükümler dışında sigorta sözleşmesinde HUMK. nun 22 nci maddesi kapsamında bir yetki anlaşmasının mevcut olup olmadığı da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu konuda İMSSGŞ'lerinde yetkili mahkeme, sözleşmede yetki şartı olarak gösterilmiş bulunmaktadır¹⁸⁰. Bu durumda yetki şartı iki ihtimale göre konulmuştur. İlk ihtimale göre, uyuşmazlığın sigortacı ile sigorta ettiren arasında araç

---

¹⁷⁷ Kubilay, H, Uygulamalı Sigorta Hukuku, İzmir, 2003, s. 186–187.

¹⁷⁸ Ulaş, Sigorta, s. 921.

¹⁷⁹ Bu tür uyuşmazlığa örnek olarak Y.11.HD'nin 22.12.1998 gün ve 1988/2653–7831 sayılı kararı ile yine aynı dairenin 26.01.2004 gün, 2003/5750 Esas, 2004/651 Karar sayılı ilamlarına bakınız.

¹⁸⁰ Bkz. Mutlu, A, Trafik Mevzuatı, Ankara 2003, s. 530–531, Bkz. İMSSGŞ md. 6.

kazası dışında çıkabilecek uyuşmazlıklar dikkate alınarak bu tür uyuşmazlıklardan kaynaklanan davaların sigortalının ikametgâhı mahkemesi ve poliçeyi düzenleyip, imza eden acentenin bulunduğu yer mahkemesinde açılmasıdır¹⁸¹. İkinci ihtimalde ise, uyuşmazlığın motorlu araç kazalarından doğan sorumluluktan kaynaklanamsı hali için düşünülmüş olup, bu halde yetkili mahkeme, sigortacısının merkezi veya sözleşmeyi yapan acentenin bulunduğu yer mahkemeleri olabileceği gibi, buna ilaveten kazanın meydana geldiği yer mahkemesi de yetkili olmaktadır¹⁸².

Bir mahkeme, önüne gelen davada görevli olup olmadığını kendiliğinden inceleyip bu konuda olumlu olumsuz bir karar verme hakkına sahip iken aynı mahkeme aynı şekilde kendiliğinden o dava ile ilgili olarak yetkili olup olmadığını inceleyemez, mahkemenin böyle bir hakkı ve yetkisi yoktur. Bu durumda ancak, muhatap davalı ve karşı taraf mahkemenin yetkisine ilk itiraz olarak itiraz ederse mahkeme bu konuda bir inceleme yapma hakkına sahip olur. Aksi bir durumda, dava yetkisiz bir mahkemede açılmış olsa bile, bu husus yargıç tarafından kendiliğinden gözetilemeyeceğinden, davanın yetkisiz bir mahkemede görülüp sonuçlandırılması gerekecektir¹⁸³.

İ- Temerrüt ve İcra İnkâr Tazminatı

Uygulamada, anlatmaya çalışılan hususlar dışında alınacak tazminatın faizinin nasıl hesaplanacağı, dolayısı ile temerrüt hallerinin nasıl ve ne şekilde tatbik edileceği karışıklıkları beraberinde getirmektedir. Bu konuda birçok mahkeme farklı kararlar vermekte olup henüz bir birlikteliğe ulaşamamıştır.

İlk olarak bilmemiz gereken şey, sigortacı ancak ve ancak tazminatın ödenmesi istemi kendisine yapıldıktan sonra temerrüde düşer. Ödeme yükümlülüğü de kendisine yapılan ihbarın akabindeki sekiz iş günlük süresi sonrasında başlar. Riziko, tüm

---

¹⁸¹ Bu tür uyuşmazlığa hakkında Özel Daire'nin 22.12.1988 gün ve 1988/2653-7831 sayılı kararına bakınız.

¹⁸² Bkz. İMSSGŞ. Md. 16.

¹⁸³ Gökcan, Kaymaz, s. 382 ve Ulaş, Sigorta, s. 924.

istenilen belgelerle kendisine ihbar edilen sigortacı bu belgelerin kendisine ulaşmasından itibaren sekiz işgünü içerisinde ödeme yapmak zorundadır. Aksi halde temerrüde düşmüş olacak ve ödeme yaparken faiz de ödeyecektir. Eğer sigortalı ihbarda bulunmadan direk olarak dava açarsa o zaman faiz dava tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır¹⁸⁴.

Diğer tarafından yürütülecek faiz, haksız fiil niteliğinde bulunan tarafların mahiyetine göre değişiklik gösterecektir. Bu bağlamda, ZMSS'nin kapsamı işletenin KTK 85/1 nci maddedeki sorumluluğu karşılamak olduğundan, oluşan riziko sebebiyle sigorta ettiren zarar görenlere karşı hangi oranda faiz ödemesi gerekiyor ise, onun hukuksal sorumluluğunu üzerine alan sigortacı da aynı faiz oranı ile de sorumlu olacaktır.

TTK. nun 3 ve 92 nci maddeleri ile 3095 sayılı kanununun 1 ve 2/1 nci maddeleri uyarınca, sigorta ettiren kişinin kazaya neden olan motorlu aracının ticari nitelikte olması durumunda sigorta ettiren ticari temerrüt faizi ödemek zorunda olduğundan, sigortacı da aynı faizle sorumludur. Bu hallerin dışında kanuni faiz uygulanacaktır. Buna karşın, sigorta ettirenin aracı ticari araç değilse ödeyeceği faiz kanuni faiz olup sigortacı da aynı faizle sorumlu olmaktadır¹⁸⁵.

Motorlu aracın sebep olduğu ve ZMSS'yi yapan sigortacının sorumlu olduğu miktar için zarar görenin dava yolundan önce İİK hükümleri uyarınca ilamsız icra takibi yoluna başvurması mümkündür. Bu takibe sigortacı tarafından itiraz edilmesi halinde ise İİK'nın 67 nci maddesi ilk fıkrası gereği alacaklı tarafın itirazın iptali istemiyle mahkemeye dava açması ve açmış olduğu bu davada icra inkâr tazminatı istemesi mümkündür. Fakat sigortanın sorumlu olduğu miktar, sigortada yazılı limitin aynı

---

¹⁸⁴ 11. HD. 10.10.1996, 6206/6658 Esas – Karar sayılı ilamı.

¹⁸⁵ 11. HD. 23.12.1996, 8492/9039; 22.1.1991, 6521/119 sayılı kararları.

olmayıp, gerçek zarar miktarıdır. Bu nedenle gerçek zararın hesaplanması ve limit sınırı içerisinde ödemenin yapılması gerektiğinden alacak likit nitelikte sayılmamaktadır¹⁸⁶.

J- Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı

Motorlu araç kazalarından doğan zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zarar ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar. Zarar gören, kaza gününden itibaren en geç 10 yıl içinde zarar yükümlüsü ve tazminat yükümlüsünü tespit etmelidir. Aksi halde tazminat hakkı zamanaşımına uğrar, yani tazminat talebinde bulunduğu veya mahkemeye başvurulduğunda sigortacının zamanaşımı savunması nedeniyle alacak tahsil edilemez¹⁸⁷.

Dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğar ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre tazminat talepleri için de geçerlidir¹⁸⁸.

Zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilirse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Sigortacı bakımından kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsü bakımından da kesilmiş sayılır¹⁸⁹.

---

¹⁸⁶ Bkz. Y.4.HD. 18.10.2004 tarih, 2004/480 – 9885 sayılı kararı ve Y.HGK. 17.10.2001 gün, 2001/10915 Esas, 2001/739 Karar sayılı ilamı.

¹⁸⁷ . Y. 11. HD, 17.12.1998 Tarih ve 1998/7348 E- 1998/9025 karar sayılı ilamı ile 11.HD. 16.10.2000 Tarih, 2000/8086 Esas, 2000/7899 sayılı ilamı.

¹⁸⁸ “ KTK’ nunda geçen tazminat davaları109. Maddenin kapsamına girmektedir. Özellikle, işletene, sigortacıya, motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahiplerine, aracı çalan veya gasbenden kimseye ve kazaya karışan ve KTK. Md 88 uyarınca müteselsilen sorumlu olan diğer kişilere karşı ileri sürülebilecek talepler bu hükümdeki ceza zamanaşımına tabidir. Bu itibarla, KTK. Md.88 uyarınca müteselsil olarak sorumlu olan kimsenin sorumluluğu BK. Md.41’e dayansa dahi, zamanaşımı BK. Md. 60 hükmüne değil, KTK. Md. 109’a tabi olur.” Nomer, E.Y, Türk Sigortasında Garanti Fonu, İstanbul, 2000, s. 84.

¹⁸⁹ Karahasan, Tazminat, s. 1016.

Motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar¹⁹⁰.

K- Değerlendirme

Bir kimse öldüğünde, bu kişinin sağlığında destek olduğu veya ileride destek olacağı kimseleri, sosyal ve ekonomik yönden korumayı amaçlayan destekten yoksun kalma tazminatı, Borçlar Kanununun 45 nci maddesinin ikinci fıkrasında bir cümle ile düzenlenmiş; tazminatın kapsam ve miktarının belirlenmesi büyük ölçüde doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Destekten yoksun kalma tazminatı, doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmakla birlikte, kabul gören, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından yapılan tanımdır. Buna göre; “Destekten yoksun kalma tazminatı, desteğini yitiren kimse ile desteğin, yaşamaları muhtemel süre içerisinde, ölen desteğin çalışarak sağlayabileceği gelir ve kazancından ayırmak suretiyle yapabileceği yardım tutarının, peşin olarak ve toptan ödemededen ibaret olan” tazminat şeklidir.

Tazminatın talep hakkı, ölen desteğin değil desteğini yitirenin kişiliğinden doğduğundan bağımsızdır. Dolayısıyla, tazminat alacağı, mirasçılık sıfatından doğmadığı gibi ölen desteğin kişiliği ile veya desteğin mal varlığı ile de ilgili değildir. Destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı, haksız fiil sonucu, ölüme dayanabileceği gibi, denizde ve havada yapılan yolcu taşınması sonucu ölümlerde olduğu gibi sözleşme hükümlerine aykırı hareket sonucu da gerçekleşebilir. Tazminatı talep hakkının doğması için, gerek doktrinde gerekse uygulamada kabul gördüğü üzere, bazı şartların gerçekleşmesi zorunludur.

Bu şartlardan ilki, desteğin ölmesidir. Tazminatı talep hakkı için, desteğin ölümünün gerçekleşmesi gerektiğinden, bu aşamada destek kavramı ve kimlerin destek sayılacağına açıklığa kavuşturulması büyük önem taşır.

---

¹⁹⁰ Bkz. Mutlu, s. 531.

Destekten yoksun kalma tazminatı şartlarından ikincisi ise, desteğin bakım gücüne sahip olmasıdır. Dolayısıyla, ölümü öncesi veya ileride bakım gücü olmayan bir kimsenin destek olduğundan söz etmek mümkün değildir. Desteğin bakımının, belli bir ölçüsü veya şekli yoktur. Kısmen veya tamamen bir kimsenin gereksinimlerini karşılamak şeklinde olabileceği gibi, para, erzak veya elbise sağlamak, iş temin etmek, hizmet etmek suretiyle yardımda bulunmak gibi şekillerde de kendisini göstermesi mümkündür. Sürekli ve düzenli desteğin bu bakımı sağlayabilecek maddi imkânlara sahip bulunması zorunluluktur.

Destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacı içinde bulunması da, destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının üçüncü şartıdır. Buna göre, desteğin yardımı olmaksızın, mevcut sosyal ve ekonomik seviyesine uygun şekilde yaşantısını sürdüremeyecek kimse, bakım ihtiyacı içinde sayılır. Bu ihtiyaç, sefaletle düşme değil, sosyal durumuna uygun bir hayat sürebilme imkânından yoksun kalınmasını ifade eder.

Destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının son şartı ise, bir zararın doğmuş olmasıdır. Zarar ile bakım ihtiyacı arasında sıkı bir ilişki bulunduğu; zarar, destekten yoksun kalanın, desteğin ölümünden önceki sosyal ve ekonomik yaşam düzeyini, ölümden sonraki dönemde de destek olmadan aynı seviyede tutabilmesi için muhtaç olduğu miktardır. Destekten yoksun kalanın zararının tespiti, gelecekte meydana gelecek bir zararın tespiti niteliğinde olduğu için matematiksel bir kesinlik ile belirlenmesi mümkün değildir.

Zararın tespitinde, fiili karineler, hal ve şartların icabı, ölen destek ile destekten yoksun kalanın arasındaki ilişki dikkate alınarak, gelecekte meydana gelecek zarar hakkında tahmin yapılacaktır. Bu nedenle, zararın hesaplanmasında, hâkimin, hesaba ilişkin verileri, özellikle ortalama yaşam ve çalışma süreleri hesaplanırken hangi cetvellerin kullanılacağını, desteğin yardım miktarını belirleyerek, hesap bilirkişisine inisiyatif bırakılmaması, büyük önem arz etmekte ise de; ne yazık ki uygulamada bu konudaki tüm inisiyatif bilirkişilerdedir. Yine, çoğu kez, bilirkişilerin yanlış da olsa hazırlamış oldukları raporlar davalara esas dayanak teşkil etmektedir. Hasarın ve akabinde zararın belirlenmesi hâkim kararından çok bilirkişi kararına dayanır hale gelmektedir; Zira dosyalar arasında boğulan yargıçlar, hesap gerektiren işlemleri

yapmamakata, daha doğrusu yapamamaktadırlar. Diğer taraftan, bilirkişilerin seçimi ve dosyaları devralmaları da büyük eksiklikler içermektedir; Zira birçok bilirkişi tam anlamıyla o alanda yeterli donanım ve bilgiye sahip olmadan dahi görevlendirilmektedir. Bu tür sıkıntılar adi yargılamamın tamamıyla önüne set vurmaktadır.

Zarar belirlenirken araştırılacak ilk husus, desteğin geliridir. Bunun belirlenmesi, destekten yoksun kalma zararının doğumu için gerekli olan şartlardan, bakım gücünün tespitine yarayacaktır. Fiili desteğin geliri, ölenin meslek içi ve meslek dışı kazancını içerir. Kazançlara, çeşitli kaynaklardan sağlanan yardım ve yardım gücünü arttıran avantajlar da girer. Farazi desteğin gelirin hesaplanması ise oldukça zordur. Farazi desteğin, destek hayatta kalsaydı nasıl bir işte çalışabilirdi ve ileride muhtemel geliri, ailesinin ekonomik ve sosyal durumu ne olurdu, zekâ derecesi nedir şeklinde bir dizi soruya verilecek yanıtlar göz önünde bulundurularak tahmin edilir.

Desteğin geliri belirlendikten sonra, bu gelirden gelecekte kaydedilmesi muhtemel gelişmeler sonucu meydana gelebilecek değişiklikler dikkate alınarak önce gelirin artırılması yoluna gidilir. Ardından, bu gelirden yapılacak vergi, harç, nafaka gibi harcamalar düşülerek desteğin geliri netleştirilir.

Desteğin net gelirinin tespitini müteakip, bu gelirden destekten yoksun kalana yapılacak yardım miktarı ortaya konmalıdır. Yardım miktarı ise her türlü delille ispatlanabilir. Bu bağlamda, ölen desteğin, gelirinin bir kısmını kendisine ayıracağı dikkate alınarak, gelirin tamamının yardıma tahsis edilemez. Bu konuda özellikle büyük yanlışlıklar yapılmaktadır. Bu noktada sayın yargıçların yapılan hesaplamalarda çok dikkatli davranmaları gerekmektedir.

Destekten yoksun kalanın zararı belirlenirken, desteğin yardımının devam süresinin ne olduğu büyük önem arz etmektedir. Yardımın devam süresi ise, ölen destek yaşasaydı, desteğin bakım gücünün, destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacının ve fiili bakım ilişkisinin bir arada devam etmeleri muhtemel olan süredir. Bu sürenin tayininde, bakım gücü, bakım ihtiyacı veya fiili bakım ilişkisi sürelerinden hangisi erken sona erecekse o tarih esas alınır.

Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacını gidermek olduğundan, destekten yoksun kalanın, desteğin ölümü nedeniyle elde ettiği veya ileride elde etmesi kuvvetle muhtemel olan miras geliri, sigorta tazminatları, sosyal güvenlik kurumlarınca yapılan yardımlar, ölüm sonucu tasarruf edilen giderler gibi yararların da zarardan indirilmesi gerekir. Ancak; daha önceden de ifade etmiş olduğum üzere, uygulamada her türlü ölüm sonrasında yapılan yardım indirime tabi tutulmamaktadır. Bu bakımdan birlik henüz sağlanmış değildir. Özellikle, ölen desteğin adi bir kaza sonrasında ölmesi halinde eğer destek SSK işçisi ise bu manada herhangi bir indirim yapılmamaktadır.

VIII– GARANTİ FONU KAPSAMINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ

Trafik kazasında kazayı yapan motorlu aracın tespit edilememesi halinde, kazayı yapan aracın tespit edilmesine rağmen mecburi mesuliyet sigortasının bulunmaması halinde, kazayı yapan aracın mecburi mali mesuliyet sigortasını yapan sigortacının iflas etmesi hallerinde, Karayolları Trafik Kanununun 8 nci maddesinin (b) bendi ile yine aynı yasanın 107 nci maddesinin son fıkrası durumlarında, zarara uğrayanın zararının işleyen ve sigortacı tarafından karşılanmaması halinde, zarar göreni korumak amacıyla Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan bir fon oluşturulmuştur ki buna Garanti Fonu denilmektedir. Burada, devletin mağdurları korumak adına uygulamış olduğu ve mağdurların zararını her şekilde garanti altına aldığı bir sistem mevcuttur. Böyle bir durumda, devletim mağdur ya da mağdurların zararını karşılaması için işletenin sorumluluğuna ilişkin bir durum ya da şartların mevcut olmaması gerekir. Sorumluluk kapsamı ise mecburi mali mesuliyet sigortası limitiyle sınırlıdır¹⁹¹.

Gündelik yaşam içerisinde her nedendir bilinmez halkın böyle bir kurumdan dahi haberi bulunmamaktadır. Bunun da nedeni bahsi geçen fonun ne olduğunun, fonksiyonları ve faydalarının nelerden ibaret olduğunun halka tam anlamıyla

---

¹⁹¹ Ulaş, Sigorta, s. 821.

yansıtılmamasıdır. Aslında, burada bir anlamda devlet vatandaşını koruyan bir kurum kuruyor ancak bu kurumun varlığından vatandaşını haberdar etmiyor. Bu anlamda gerçekten vatandaşlar sistem içerisinde mağdur edilmektedir. Daha önce de açıklandığı üzere, birçok sigorta şirketi büyük şehirlerde trafik sigortasını yaptırmaktan dahi imtina etmektedir. Çünkü bilinçli vatandaşa poliçe kesmek, bilinçsiz ve birçok durum ve kurumdan haberdar edilmeyen vatandaşa kesilen poliçeden daha fazla sigorta şirketine zarar verecektir. Bu nedenle, devletin kurumları ile birlikte bu tür konularda vatandaşını daha fazla bilgilendirmesi ve onlara yardımcı olması gerekmektedir.

Bir üst paragrafta ifade edilen nedenler istikametinde, şu an ülkemizde mahkemelerde sigorta hukukuna ilişkin derdest davaların az bir kısmı Garanti fonu ile ilgilidir. Bu tür davalara devletin sorumluluğu işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallara göre belirleneceğinden ihtilaf halinde adli yargı bakmaktadır. İş bu davalar genel mahkemelerde alacak davası olarak açılmaktadır.

A- Fon Hakkında Genel Bilgi

Zarara uğrayanın, karşısında muhatap bulunmadığı hallerde zararını sineye çekmesi uygun görülmediğinden KTK 107 nci maddesinde Garanti Fonuna başvurulabileceği öngörülmüştür¹⁹².

Dünya’da birçok ülkede garanti fonları yasalarla oluşturulduktan sonra ülkemizde de 2918 sayılı KTK. nunda ihtiyaç duyulan bu müessese Belçika’da kabul edilen sistem esas alınmak suretiyle önce Garanti Fonu adı altında daha sonra da 4896 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile Karayolu Trafik Garanti Sigortası hesabı başlığı altında 108 nci maddede ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmuştur¹⁹³.

Hesabın düzenlenmesinde sadece KTK. nun 108 nci maddesi hükmü ile yetinilmemiş, aynı maddenin son fıkrası ile bu hesabın kuruluşuna, işleyişine, hesaptan

---

¹⁹² Bkz. Mutlu, s. 63.

¹⁹³ Yasa değişikliği için bkz. 24.06.2003 gün ve 25148 sayılı R.G.

yapılacak ödemelere ve diğer hususlara ilişkin esasların çıkarılarak bir yönetmelikte gösterilmesi gerektiği de hükme bağlanmıştır¹⁹⁴.

Trafik sigortası yaptırmakla yükümlü olmayan genel ve katma bütçeli kuruluşlarla, İl Özel İdareleri ve belediyelere KİT'lere, kamu kurum ve kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep olduğu zararları da karşılamak üzere Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur¹⁹⁵.

KTK 108 nci maddesinde 17.10.1996 tarih ve 4199 sayılı yasa ile yapılan değişiklikten önce, Garanti Fonu Ticaret Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuş ve Hazine Müsteşarlığı'na bağlı bir birim olarak görev yapmakta idi. Değişiklikten sonra Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği'ne bağlanılmıştır. Maddede üzerinde durulan en önemli hususu Garanti Fonunun kapsamına sigorta şirketinin iflası hariç mala gelen zararlar değil, kişinin uğradığı zararlar alınmıştır¹⁹⁶.

B- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun Garanti Sigortası Hesabına İlişkin Hükümleri

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına ilişkin olarak 2918 sayılı Kanunun 8 ve 108 nci maddelerinde açıklamalarda bulunulmuştur. Bu iki madde şu şekilde hükümlere yer vermiştir..

I- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun 8inci maddesinin 2, 3 ve 4 üncü Fıkraları:

“Üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşları, acil olarak kendilerine getirilen trafik kazası geçirmiş kişilere, Sağlık Bakanlığı tarifelerini uygulamak suretiyle vermiş oldukları hizmetlerin bedelinin

---

¹⁹⁴ KTK. nun 108/son fıkrası hükmü gereğince Garanti Fonuna ilişkin yönetmelik Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı yönetmeliği adı altında 3.7.2002 gün ve 24804 sayılı R.G de yayınlanmıştır.

¹⁹⁵ Nazlı, s. 38.

¹⁹⁶ Orhunöz, s. 292.

tamamını yükümlü sigorta şirketlerinden tahsil ederler. Bu bağlamda, birden çok aracın karıştığı bir trafik kazasında zarar gören kişilerin sadece sigortacılardan herhangi birine ya da kazayı yapan aracın tespit edilememesi halinde ya da sorumluluk sigortası olmaması hallerinde KTK 108 nci maddesine göre Garanti Fonuna müracaat edilebilir¹⁹⁷.

Sağlık Bakanlığı, bu görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak; verilen hizmetlerin bedellerini yükümlü sigorta şirketlerinden tahsil etmek için Maliye Bakanlığının görüşünü alarak döner sermaye saymanlığı karar. Bu amaçla döner sermaye saymanlığı tarafından tahsil edilen gelirin tamamı, bu kanun ile Sağlık Bakanlığına verilen görevlerin yerine getirilmesinde kullanılır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan harcamaların tamamı, Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesine 8 iş günü içinde yükümlü sigorta şirketince ödenir. Sağlık Bakanlığı Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletmesinin verdiği hizmetler için uygulayacağı fiyat tarifesi, Karayolu Trafik Güvenliği Kurulunun da uygun görüşü alınarak Sağlık Bakanlığınca belirlenir. Sigorta şirketleri, zorunlu mali sorumluluk sigortası geçerli teminat limitleri ve şartları dâhilinde ödemekle yükümlü buldukları tutarı aşan kısmı için Garanti Fonuna başvurur. Buna ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”.

Sigorta şirketleri; kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar; sigorta yaptırılardan tahsil edilen katılma paylarını ise ertesi ayın sonuna kadar Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına yatırırlar¹⁹⁸.

Bahsetmeye çalıştığımız fon her yıl düzenli olarak müsteşarlıkça denetlenir. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının kuruluşuna, işleyişine, Karayolu Trafik

---

¹⁹⁷ Orhunöz, s. 293.

¹⁹⁸ Ulaş, Sigorta, s. 822.

Garanti Sigortası Hesabı varlıklarının nemalandırılmasına, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabından yapılacak ödemelere ve diğer hususlara ilişkin esaslar Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin görüşü alınarak, Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir¹⁹⁹.

Görüleceği üzere bu madde geneli itibari ile acil hastanelere getirilen hasta bakım, tedavi ve bunlara ilişkin giderlerin ne şekilde karşılanacağına ilişkin hükümleri ihtiva etmektedir.

II- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun “Karayolları Trafik Garanti Sigortası Hesabı” Başlıklı 108 nci Maddesi

“Bu Kanuna göre, zorunlu mali sorumluluk sigortasına tabi motorlu araçların sebep olacakları zararların, aşağıdaki durumlarda işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallar uyarınca geçerli teminat tutarları dâhilinde karşılanması amacıyla, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde bir Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı oluşturulur.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına Şu Hallerde Müracaat Edilebilir:

- a) Kazayı yapan motorlu aracın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar
- b) Kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmamış olan işletenlerin neden olduğu bedensel zararlar
- c) Zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigortacının iflası halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar,

---

¹⁹⁹ Ulaş, Sigorta, s. 822.

d) 8 inci maddenin (b) bendi ile 107 nci maddenin son fıkrasında öngörülen durumlar için mürcaat edilebilir.

Kazaya sebep olan aracın işleteninin sonradan bulunması halinde Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı, işletene ve sigortacısına rücu edebilir; diğer hallerde de Karayolu Trafik Garanti Sigorta Hesabının sorumlulara başvurma ve sigortacının iflas masasına katılma hakları saklıdır²⁰⁰.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının gelirleri, zorunlu mali sorumluluk sigortası için tahsil edilen toplam primlerin yüzde biri oranında sigorta şirketlerinde ödenecek katılma payları ile sigorta yaptıranlardan safi primlerin yüzde ikisi oranında tahsil edilecek katılma paylarından oluşur. Bakanlar Kurulu bu oranları binde beşe kadar indirmeye veya tekrar kanuni sınırlarına kadar yükseltmeye yetkilidir²⁰¹.

Sigorta şirketleri; kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar; sigorta yaptıranlardan tahsil edilen katılma paylarını ise ertesi ayın sonuna kadar Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına yatırırlar. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının gelir ve giderleri ile işlemleri, Hazine Müsteşarlığınca her yıl denetlenir²⁰². Bu konuda hangi kurumun yetkili olduğu ve yapılan yasal değişiklikler daha önce incelendiğinden bu konuda ayrıca açıklamada bulunulmayacaktır.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının kuruluşuna, işleyişine, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı varlıklarının faydalanma şekillerine, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabından yapılacak ödemelere ve diğer hususlara ilişkin esaslar Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin görüşü alınarak, Hazine

---

²⁰⁰ Ulaş, Sigorta, s. 838.

²⁰¹ KTK. nun 108/son fıkra hükmü gereği Garanti Fonu'na ilişkin yönetmelik Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği adı altında 3.7.2002 gün ve 24804 s.lı R.G. de yayınlanmıştır.

²⁰² Gökcan, Kaymaz, s. 467.

Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir²⁰³.

C- Garanti Sigortası Hesabından Karşılancak Zararlar

a) Kazayı yapan motorlu aracın saptanamaması durumunda kazanın meydana geldiği tarihte geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortasına göre bedeni zararlar nedeniyle ödenecek tazminat zararları²⁰⁴.

Birden fazla motorlu aracın karıştığı trafik kazalarında bunlardan bir tanesinin dahi tespit edilmemesi halinde Fon'a başvurulabilir²⁰⁵.

b) Zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaksızın trafiğe çıkarılan motorlu aracın kişilere verdiği bedeni zararlar nedeniyle kazanın meydana geldiği tarihte geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortasına göre ödenecek tazminat tutarları²⁰⁶.

c) Müsteşarlıkça asgari teminat tutarlarının artış fiyatları konusunda zeyilname düzenlenmeyip eksik teminatlı kalan motorlu araçların kişilere verdiği zararlarda kazanın meydana geldiği tarihte yürürlükte olan zorunlu mali sorumluluk sigortası tarifesindeki teminatlar ile poliçede belirtilen teminatlar arasındaki farka kadar ödenecek tazminat tutarları²⁰⁷.

d) Kanunun 107 nci maddesi uyarınca işletenin sorumluluğunun olmadığı hallerde, çalınmış veya gaspedilmiş motorlu aracın kişilere verdiği zararlar için kazanın meydana geldiği tarihte geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortasına göre bedeni zararlar nedeniyle ödenecek tazminat tutarları

---

²⁰³ Gökcan, Kaymaz, s. 467.

²⁰⁴ Bkz. KTK. m.182 ve Yönetmeliğin 8/a maddesi.

²⁰⁵ Bkz. Arkan,S, Taşıyıcının Sorumluluğu,, Ankara, 1982, s. 286.

²⁰⁶ Bkz. KTK. m.108/2 ve Yönetmeliğin 8/b maddesi.

²⁰⁷ Ulaş, Sigorta, s. 825, Y.11. HD 8.4.2002 gün ve 2001/10990 Esas, 2002/3235 Sayılı İlamı.

e) Kanunun 108 inci maddesinin (c) bendine göre ödemekle yükümlü olduğu tazminat tutarları

f) Tazminat ve maddi zarar ödemelerinin gerçekleşmesiyle ilgili giderler,

g) Hesap yönetimine karşı açılan veya hesap yönetiminin açtığı davalara ilişkin giderler,

h) Hesapla ilgili olarak çalışan personele ilişkin giderler ile hesabın işlemlerinin yürütülebilmesini sağlayacak diğer giderler.

Hesaptan bu giderler dışında harcama yapılamaz. Birlik personelinin hesap işleriyle görevlendirilmeleri halinde 1475 sayılı İş Kanununun ilgili hükümleri saklıdır.

Bu maddenin (e) bendine göre yapılacak ödemelerde; mahkeme kararı ile kesinleşmiş tazminat dosyalarına ilişkin tutarlar hak sahiplerine hemen ödenir. Diğer dosyalar hesap yönetimine incelendikten veya incelettirildikten sonra ya tazminatın ödenmesine ya da reddine karar verilir.

D- Risk Sonrası Mağdurların Yapması Gerekenler

1- Başvuru Süresi: Bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirtilen hallerde doğan tazminat ve zararların hesaptan karşılanabilmesi için hak sahiplerinin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalükarda kaza gününden başlayarak 10 yıl içinde bizzat yazılı olarak veya taahhütlü mektupla hesaba başvurmaları gerekir. Görüleceği üzere burada diğer sigorta türlerinde uygulanan zamanaşımı ile ilgili olarak aynı süreler uygulanmaktadır²⁰⁸.

2- Başvuru Sırasında Gerekli Belgeler: Hesaba konu zararların tazmini için Kanunun 83 üncü maddesi uyarınca düzenlenecek trafik kaza tespit tutanağının

---

²⁰⁸ Gökcan, Kaymaz, s. 468 ve devamı.

bulunması şarttır. Bu tutanakta kazaya neden olan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortası bulunup bulunmadığına, poliçenin varlığı halinde düzenleyen şirketin adı ve poliçe numarasına yer verilmelidir²⁰⁹. Bu manada, trafik sigortasında daha önce sıralamış olduğumuz tüm evraklar da fon kurumuna verilecektir. Bu belgeler daha önce ifade edildiği için tekrar değinilmemiştir.

E- Karşılanmayacak Zaralar

a) Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmayan ve zarara sebep olan motorlu aracı işletenin veya sürücüsünün bedeni zararları²¹⁰.

b) Motorlu aracı çalan veya gasbedenlere, bunlara yardım ve yataklık edenler veya motorlu aracın çalındığını veya gasbedildiğini bilerek kendi istekleri ile araca binen sürücü veya yolcuların zararları²¹¹.

c) Manevi tazminata ilişkin taleplerle, yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (c) bendi hükmü hariç, kişiye gelen zararlar dışındaki her türlü talepler²¹².

d) Motorlu Araç Yarış Kazaları- Yönetmeliğin 14/e maddesi ile KTK. nun 105 nci maddesine göre motorlu araç yarışlarıyla ilgili olarak yarış için bulunması gereken sigorta yapılmamış ve kaza yarış sırasında meydana gelmişse kazaya neden olan motorlu aracın kişilere verdiği zararlar fon teminatı dışındadır.

e) Mesleki Faaliyette Bulunan Kimseler Motorlu Aracın Bırakılmış Olması – KTK. nun 104 ncü maddesi bu konudaki istemlerin teminat dışı olduğunu ortaya koymuştur.

---

²⁰⁹ Bu konuda gerekli tüm belgeler için bkz. Karayolları Yönetmelik m.13.

²¹⁰ Bkz. Karayolları Yönetmelik. m.14/c.

²¹¹ Bkz. Karayolları Yönetmelik. m.14/f.

²¹² Bkz. Karayolları Yönetmelik. m.14/a ve bu kapsamda Y. 4.HD 27.09.1999 gün ve 1999/5285-7163 sayılı ilamı.

F- Hasar ve Zararın Belirlenmesi ve Zararın Ödenmesi

Garanti Fonu Hesabı ifade etmiş olduğum üzere belirli şartların oluşması halinde devreye girecek bir sigorta türüdür. Bu manada, geneli itibariyle hasar durumu, zararın belirlenmesi ve meydana gelen zararın mağdur ve hak sahiplerine ödenmesi ve tüm bunların tespiti genel olarak trafik sigortasında işleyen sıralamaya göre gerçekleşecektir.

Hak sahipleri açısından risk gerçekleştiğinde, diğer şartlar tamamlandıktan sonra, zamanaşımı süresi içerisinde fon hesabına müracaat edilecektir ve hasarın meydana geldiği tarih ve miktar istenecek, bu konuda fon'a başvurma tarihi eğer belgeler tamamsa temerrüt tarihini oluşturacaktır. Burada trafik sigortasından farklı olarak temerrüt tarihi gerekli belgelerin sunulması sonrasında sekiz iş günü sonrasında değil, bizzat başvuru tarihinde temerrüt durumu oluşmuş olmaktadır²¹³.

Zararın tespiti de aynen trafik sigortasında olduğu gibi, destekten yoksun kalanların sayısına, desteğin onlara yardımında bulunduğu miktara, desteğin faal yaşına ve destekten faydalananların yaşına göre hesaplanacaktır. Bir başka ifadeyle, hak sahiplerine fondan maktu bir ödeme yapılamaz, aynen trafik sigortasındaki gibi limit sınırlarında kalmak şartı ile geride kalanların yasal almaları gereken destekten yoksun kaldıkları zarar miktarı kadar ödeme yapılır. Burada yine, destekten yoksun kalanlar ile alakalı olarak, aktüerya hesabı yapılacak ya da maluliyet söz konusu ise son sağlık durumuna dair hastane belgeleri irdelenecek ve bu değerlendirmeler sonrasında ödeme yapılacaktır. Fon hesabında da tazminat ödemeleri banka marifetiyle nakit olarak yapılmaktadır²¹⁴.

---

²¹³ Bu konu ile ilgili olarak Y.11.HD 10.06.2002 gün ve 2002/2533 – 5982 ilam sayısı ile vermiş olduğu karara bakınız.

²¹⁴ Bkz. Karayolları Yönetmelik m.11 ve 18.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO SİGORTALARINDA HASARIN VE ZARARIN BELİRLENMESİ

I- NİTELİĞİ VE KAPSAMI

Kasko sigortası, gerçekleşen riziko dolayısıyla sigorta ettirenin motorlu aracında meydana gelen zararı karşılamayı amaç edinen bir tazminat sigortası türüdür²¹⁵.

Kasko sigortası bir tazminat sigortası türüdür. Bu sigorta, TTK'da ayrıca düzenlenmemiş olmakla birlikte bir zarar(tazminat) sigorta türü olduğundan TTK.nun 1269 vd. maddelerinde düzenlenen hükümler kasko sigortalarında da uygulanmaktadır. TTK dışında Kasko sigortalarına uygulanacak hükümler, Hazine Müsteşarlığınca düzenlenen “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları” adlı düzenlemede yer almaktadır²¹⁶.

Türk Ticaret Kanununun 1299 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına göre, “Tazmini gereken sigorta bedeli, sigorta olunan menfaatin rizikonun gerçekleştiği zamandaki değerine göre tespit olunur”. Bu anlamda ortaya konulan ifade çok net olmamakla beraber, tazmini gereken değil, ödemesi gereken sigorta bedeli demek isteniyor, burada, sigorta zararının tespitinde, sigorta edilen menfaatin riziko gerçekleştiği andaki değerinin esas alınacağı öngörülüyor. İkinci olarak da 1301/1 nci maddeye göre, “Sigorta edilen malın değeri poliçede gösterilmemişse, sigorta ettiren kimse, bu malın rizikonun gerçekleştiği andaki değerini ispata mecburdur”. Bu iki maddeden de anlaşılacağı üzere esasında kanunda sigorta zararının tespiti için sadece başlangıç

---

²¹⁵ Ulaş, Sigorta Hukuku, Ankara, 1992, s. 279.

²¹⁶ Gökcan, Kaymaz, s. 394 ve 596.

noktası tespit edilmiş, rizikonun sebep olduğu zarar miktarının nasıl tayin edileceği hiçbir şekilde gösterilmemiştir²¹⁷.

Rizikonun gerçekleşmesiyle ya kısmi veya tam hasar meydana gelir. Tam hasar olduğu halde, eğer sigorta değeri poliçede baştan ve tarafların sonradan itiraz edemeyeceği şekilde gösterilmişse, bu tazminata esas olur. Aksi halde, rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta değerinin tesbiti gerekir. Bu değer, sigortalı menfaatin taalluk ettiği eşya veya malın cinsine göre değişir²¹⁸.

TTK 1278 nci maddesi uyarınca sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin yahut fiillerinden hukuken mesul buldukları kimselerin kusurlarından doğan hasarları tazmin ile mükelleftirler. Buna karşılık sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin kastından ya da aksi sözleşmede yazılı değilse sigorta edilen malın ayıbından doğan hasarları tazmin etmek zorunda değildir²¹⁹.

TTK 1278 nci maddesinde belirtilen husus nedeniyle, sigorta ettirenin rızasıyla otomobili kullanan kişinin eylemi nedeniyle oluşan zararlar da sigorta kapsamındadır. Aynı konuya kasko sigortası genel şartlarının A/1-a maddesinde, "sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında ..." meydana gelen kazalardan söz edilerek verilmiştir²²⁰.

Mal sigortalarının bir türü olan kasko sigortası; motorlu kara taşıtının sigortalının iradesi dışında hasara uğraması, yanması, çalınması v.b. durumlarda, tazminat ödenmesini sağlamak amacı ile yapılır. Kasko sigortası karşı araçtaki hasarı

---

²¹⁷ Kender, R, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, Ankara, 2001, s. 253.

²¹⁸ Tazmin değeri için şunlar esastır: a) Eşya ve malda eski ve yeni adil bir şekilde alım fiyatı. b) Satış halinde elde edilecek fiyatı ve imalatı henüz bitmemiş olanlarda tasarruf edilen masraflar bu fiyattan indirildikten sonra geri kalan kısmı aşmamak kaydı ile yeniden imal masrafları. C) Sigorta ettirenin ticaretini yaptığı emtiada satış halinde elde edilecek fiyatı.

²¹⁹ 11. HD. 3.3.1980, 1171/979.

²²⁰ 11. HD. 22.2.1982, 802/670 “... Mahkemenin meydana gelen gerçek zararı hüküm altına alması gerekirken, sigortalının şöförünün kusuru oranında indirim tabi tutularak bakiyesine hükmetmesi doğru görülmemiştir.”.

değil, sigortalıya ait araçtaki hasarı teminat altına alan bir sigorta türüdür. Bu sigortanın amacı, sigorta ettirene ait motorlu aracın uğrayacağı zararları tazmin etmektir.

Kasko sigortasının başlangıcı ve bitimi taraflar arasında aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye sınırları içinde, Türkiye saati ile 12.00’de başlar ve bitim günü aynı saatte sona erer²²¹.

Bu sigorta türünde, sigorta ettiren zarar verici olayı öğrendiği günden itibaren 5 iş günü içinde rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. (TTK.m.1292) Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre, sigorta ettirenin kastının olmaması şartı ile bu süre hak düşürücü bir süre değildir²²². Sigorta ettiren poliçe ile teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesinde zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür. Sigortalı aracın çalınması durumunda derhal yetkili makamlara bildirimde bulunmak zorundadır. Zarar miktarı ile delilleri saptamaya, rücu hakkının kullanılmasını kolaylaştıran bilgi ve belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermek zorundadır²²³.

Rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortacı hasar ile ilgili belgelerin kendisine verilmesinden itibaren en geç 15 gün içerisinde hasar ve tazminat miktarını sigortalıya bildirmek zorundadır²²⁴.

Tazminat miktarının öncelikle taraflarca uzlaşma yolu ile saptanması, bu sağlanamadığında uyuşmazlığın Hakem - Bilirkişi tarafından çözümlenmesi yoluna başvurulması genel şartlarda düzenlenmiştir. Bu prosedür izlenmeden dava açıldığı durumlarda; Mahkeme taraflara birlikte bir Hakem – Bilirkişi seçmeleri için süre

---

²²¹ Bkz. KTKSGŞ md. A. 9.

²²² Özel Daire’nin 28.3.1996 gün ve 1996/1507 – 2135 sayılı kararı “ *Sigorta poliçesi genel şartlarının B.1.1. maddesinde öngörülen 5 günlük ihbar süresi dairemizin yerleşmiş uygulaması nedeniyle hak düşürücü süre değildir. Özellikle sigorta ettirenin kastının bulunmaması halinde geç ihbar nedeniyle sigorta bedelinin tenzilini gerektirir bir durum da mevcut olmadığına göre, ihbarın süresinde yapılmadığı gerekçesiyle tazminatın tenzilini gerektiğine ilişkin mahkeme görüşünde bir isabet bulunmamaktadır.*”.

²²³ Ulaş, Mal, s. 502.

²²⁴ Bkz. KTKSGŞ. B.3,1.

vermekte, verilen süre içerisinde Hakem – Bilirkişi seçilmediğinde Mahkeme res’en bilirkişi atayarak uyuşmazlığın çözümü yoluna başvurmaktadır²²⁵.

TTK. nun 1278 nci maddesinde; “Mukavelede aksine hüküm olmadıkça sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin yahut fiillerinden hukuken mesul buldukları kimsenin kusurlarından doğan hasarları tazmin ile mükelleftir. Fakat hiçbir halde sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin kastından veya aksi mukavelede yazılı değil ise sigorta edilen aracın ayıbından doğan hasarları tazmine mecbur olamaz.” belirtildiği üzere kasko sigortasında sigortacı, sigorta ettiren, sigortadan faydalanan veya bu kişilerin hukuken sorumlu olduğu kişilerin kasti olmaksızın, kusurlu davranışları sonucu sigortalının aracında meydana gelen hasar ve zararı sigortacı tazminle yükümlüdür.

Kasko sigortasının konusu sigorta genel şartlarının A/1 nci maddesinde şu şekilde belirtilmiştir;

Bu sigorta ile sigortacı, sigortalının, karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz taşıtlardan, romörk veya karavanlar ile iş makinelerinden ve lastik tekerlekli traktörlerden doğan menfaatinin aşağıdaki tehlikeler dolayısıyla ihlali sonucu uğrayacağı maddi zararları temin eder.

- a) Aracın karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz taşıtlarla müsademesi,
- b) Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar,
- c) Üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler,
- d) Aracın yanması,

---

²²⁵ Ulaş, Sigorta Hukuku, s. 280–282.

e) Aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi.

Teminat poliçede belirtilmek şartıyla yukarıda sıralanan riziko gruplarından sadece biri veya birkaçı için verilebilir. Teminatın yukarıda yer alan tüm riziko grupları için verilmemesi halinde poliçe başlığı, en az 14 punto büyüklüğünde harflerle “Dar kapsamlı sigorta poliçesi” ibaresini taşıyacaktır.

Kasko Sigortası Genel Şartları’nın A/2 nci maddesine göre bu sigorta Türkiye sınırları içerisinde geçerlidir.

II- TEMİNAT DIŞINDA KALAN HUSUSLAR

Kasko sigortası ile sigorta etirene ait motorlu taşıtın uğrayacağı hasar miktarları teminat altına alınmıştır. Motorlu aracı hasara uğrayan sigorta ettiren aracındaki zararın ödenmesi için aracı kasko sigorta poliçesi düzenleyerek sigortalayan şirkete başvurarak zararını tazmin ettirir; Zira kasko sigortası hangi araç için yapılmışsa, ancak o aracın zararını karşılar²²⁶.

Yargıtay 11. HD., 24.5.1993 T., 3522 E., 3873 sayılı kararında; “Kasko sigortası, bir otomobil sigorta türü olmakla birlikte, amacı yönünden gerek zorunlu, gerekse ihtiyari mali sorumluluk sigortaları ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu yüzden KTK. nun hukuksal sorumluluk ve sigorta başlığını taşıyan bölüm hükümleri arasında yer almamıştır. Zorunlu ve ihtiyari mali sorumluluk sigortasıyla trafik olayında zarara uğrayan üçüncü kişilerin zararının karşılanması amacı güdülmüştür. Kasko sigortasında ise doğrudan sigortalının ya da aracı kullananın istemi dışında kalan olaylar sonucu meydana gelen zararların giderilmesi öngörülmüştür.” denmektedir²²⁷.

Kasko sigorta poliçesi genel şartlarının A/4 ncü maddesinde 10 bent halinde belirtilen hususlar kural olarak teminat dışı tutulmuştur. Fakat sözleşmede bunlardan

---

²²⁶ Şahin, s. 1154.

²²⁷ Şahin, s. 1155.

birisi, birkaçı veya hepsinin teminat kapsamı içinde olduğu belirlenebilir. Bu halde de meydana gelen riziko nedeniyle oluşan hasar ve zararın da belirlenmesi değişiklik gösterecektir. Kapsam dışı tutulan rizikolar; Türkiye sınırı dışında oluşan zararlar, grev, lokavt, kargaşalık sırasında, terörist eylemler sırasında, deprem, sel baskını nedeniyle, sigara ve benzeri maddelerin temasından kaynaklanan yangın dışındaki zararlar, aracın yetkisiz kimselere ya da kurallara uygun olmayan biçimde çekilmesinden doğan zararlar, araçta yasal olarak taşınan patlayıcı, parlayıcı, yakıcı maddeler taşınmasından doğan zararlar, aracın iddia ve yarışlara katılması nedeniyle oluşan zararlardır.

Yargıtay 11 nci hukuk dairesi, aracın buz tutan camlarının erimesini sağlamak için şöför mahallinde bulunan iki gaz tüpünden birini yakmasından sonra diğer gaz tüpünün gaz kaçırmaması sonucu çıkan yangında oluşan hasarın teminat dışında olduğuna karar vermiştir²²⁸. Yine aynı hukuk dairesi bir kararında, terörist eylemler sırasında oluşan zararların, Terörle Mücadele Kanununun ilk maddesinde belirtilen eylemler nedeniyle oluşması gerektiği, bunun dışındaki eylemlerde oluşan zararların teminat kapsamında olduğu belirtmiştir²²⁹.

Terörle Mücadele Kanununun ilk maddesine göre, “Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir”. Bu kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiştir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, özellikle son günlerde yaşanan araç kundaklama olaylarının acaba terör eylemi mi yoksa küçük çetelerin eylemi mi olarak

---

²²⁸ 11. HD. 9.2.1987, 6841/620 Esas – Karar sayılı ilam.

²²⁹ 11. HD. 9.5.1997, 2600/3390 Esas – Karar sayılı ilam.

değerlendirilmesi gerekeceği sorunu ortaya çıkacaktır. Kanaatimce, sigorta sözleşmesinin yapısı gereği ağırlıklı olarak ispat yükü sigortacıya ait olduğundan bu gibi durumlarda ispat yükü sigortacı da olmalıdır. Sırf bu gerekçe ile de anılan eylemin terör eylemi olup olmadığının tespiti beklenmemelidir; Zira bu tespiti ancak mahkemeler yapacaktır ve yargılamaların uzunluğu da göz önüne alındığında sigortalı mağdur edilmemelidir. Bu hali ile sigorta müşterisine ödeme yapmalı, ileride aksi bir durumda mümkünse zarar verenden ya da mal sahibinden rücu yolu ile ödediği parayı almalıdır.

A- Ehliyetsiz Araç Kullanma Durumunda Hasarın Belirlenmesi

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, kasko sigortalarında da rizikonun gerçekleşmesiyle ortaya çıkan hasar ve ziyadan kaynaklanan zararın giderilmesinde zarar sigortalarında uygulanan ilkeler bu sigorta türünde de uygulanır²³⁰. Bu bağlamda konu irdelenirken bu ilkeler ışığında temaslarda bululacaktır.

Aslında gündelik yaşam içerisinde en fazla karşılaşılan durum ehliyetsiz araç kullanılmasıdır. KTK madde 36 ve devamı maddeleri uyarınca gerekli ehliyetnameye sahip olmayan kişi tarafından aracın kullanılması sırasında oluşan zararlar teminat dışıdır. Sigorta ettirenin, aracı kullanan kişinin ehliyetli olmadığını bilmemesi bu gerçeği değiştirmez²³¹. Sigorta ettiren aracın ehliyetsiz kimselerce kullanılmasını önlemek adına gerekli özen ve dikkati almak zorundadır. Eğer sigorta ettiren, kırtasiyeden kitap almak için aracı yola üzerinde anahtarı duracak şekilde parkeder ve bu arada araç çalınırsa o zaman bu oluşan zarar teminat dışı kalmaktadır.

Genellikle aracın çalınması durumlarında sigorta ettiren ile sigortacı mahkemelik olmaktadır. Bunun da nedeni yasadaki boşluktan kaynaklanmaktadır. Zira; çoğunlukla sigortacı çalınan aracın emniyeti suistimal suçu ile çalındığından teminat

---

²³⁰ Bkz. Ulaş, Işıl, Mal Sigortalarında Zarar Giderim, Ankara, 1993, s. 117 vd.

²³¹ 11. HD. 24.10.1979, 4973/4927 Esas – Karar sayılı ilam.

dışı kaldığını iddia etmekte, sigortalı ise aracın kendi iradesi dışında çalındığını ifade etmektedir. Bu şekli ile bir aracın zararının hesaplanması zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Ancak, genel olarak, aracın çalınması durumunda aracın çalındığı günkü rayiç değeri ne ise o değer sigortacı tarafından ödenmektedir. Eğer bir araç çalınır, mahkeme devam ederken bulunursa bu halde aracın hasarlı değeri ile çalındığı günkü değeri arasındaki fark sigortalı tarafından sigorta firmasından alınır. Bu şekilde hasarın belirlenmesi için aracın bulunduğu andaki durumunun tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılır ve bu rapor istikametinde aradaki fark sigortalıya ödenir. Doğal olarak araç da mevcut hali ile sigortalıda kalmaya devam etmektedir. Diğer taraftan, araçta meydana gelen hasar ve ziya dışında ticari aracın kullanılmasından doğan gelir kaybı zararı meydana gelirse, şayet bu durum açık olarak poliçede yer almamışsa o zaman bu zararın teminat dışı kaldığı mahkeme kararlarıyla da ortaya konmuştur²³².

Yine, Yargıtay benzer mahiyette başka bir kararında aynı hususa işaret etmiştir²³³.

Yine aracın bulunması durumunda, şayet araç ticari faaliyet gösteren bir araç ise ve süresinde müracaata rağmen aracın bedeli ödenmemiş, bu ödeme ile aracın yerine yenisi alınıp ticari faaliyet sürdürmemiş ve bu durumdan dolayı sigortalı zarar görmüş ise kanaatimce sigortacı bu zarardan da sorumludur. Ancak; bu halde sigorta şirketinin sorumluluğu kasko poliçesinden değil genel yasalardan kaynaklanmış olacaktır. Taşıtı kullanan kişinin ehliyetinin o taşıtı kullanmaya uygun ehliyetli olması gerekir. Şayet kişi B sınıfı bir ehliyetname ile ağır vasıta kullanır ve bu sırada kaza gerçekleşirse bu hasarın ödenmesi söz konusu olmaz ve teminat dışı kalır. Bu halde kaza gerçekleşse bile herhangi bir hasar ve neticede zararın oluşması sigorta şirketi tarafından bir mana ifade etmez.

---

²³² Özel Daire, 20.04.1978 gün ve 1978/2023–2116 sayılı kararında “ ... Kasko sigorta poliçesi ile sigorta edilen araçtaki maddi hasar kavramı içinde araçta meydana gele değer kaybı dâhil değildir. Aksinin kabulü isabetsizdir.

²³³ Özel Daire, 9.5.1979 gün ve 1979/2533–2439 sayılı kararında “ Kasko sigorta poliçesi celpedilerek hasılat mahrumiyetinin sigorta teminatı kapsamı içinde kalıp kalmadığı incelenmeden bu konudaki talebin reddi doğru değildir” şeklinde karar ortaya koymuştur.

Şayet araç, kendisinin ehliyeti olan birisine verilse ama bu kişi de bir başka ehliyeti olmayan kişiye aracı verir ve bu esnada kaza meydana gelirse bu durumda da oluşan zarar teminat dışı kalır. Diğer taraftan, sürücü kurslarınca verilen sürücü sertifikaları ile taşıtın kullanılması sırasında oluşan zararlar da teminat dışıdır²³⁴.

B- Uyuşturucu veya Uyuşturucu Alınması Durumunda Hasarın

Belirlenmesi

Aracın, uyuşturucu alan veya kanunen izin verilenden fazla miktarda alkol alan kimse tarafından kullanılması ve zararın sırf bu maddelerin kullanılmış olması nedeniyle meydana gelmesi durumunda zarar teminat dışı kalmaktadır. Bu halde, araçtaki zararın belirlenmesinin esasında pek bir önemi yoktur. Yine, aynı şekilde şayet çift taraflı bir kaza ile bu zarar meydana gelmiş ise karşı tarafın aracındaki trafik sigortasından da bu zararın tazmini mümkün değildir. Öyle ise, oluşan zararın tamamı alkol alan kişi tarafından karşılanacaktır²³⁵.

Alkol alınması başlı başına zararın ödenmesini teminat dışı bırakmaz. Bir başka ifade ile çok alkol alan kişi eğer meydana gelen kazada kusurlu değilse bir başka ifade ile kazaya alınan alkol neden olmamışsa o halde zarar teminat dışı değildir. Bu arada kanuni alkol seviyesi 0.50 promildir. Böyle bir durumda da kaza ile alkol arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığı araştırılacak ve nöroloji uzmanı bir hekim ile trafik bilirkişilerinden rapor alınmak suretiyle bu durum ortaya konulacaktır. Bu halde eğer illiyet bağı bulunmaz ise o zaman kazanın olduğu günden başlayan hasar miktarı faizi ile birlikte sigortalıya ödenecektir²³⁶.

Diğer taraftan, yasada her ne kadar 0.50 promil altında seyir eden bir seviyede alkol alınrsa şeklinde bir limit konulsa da, önemli olan meydana gelen rizikoya alınan

---

²³⁴ 11. HD. 26.2.1996, 661/1144 Esas – Karar sayılı ilam.

²³⁵ Ulaş, Sigorta, s. 517.

²³⁶ Bkz. Y.19.HD 19.10.1989 gün, 1988/7931 Esas, 1989/5484 sayılı kararı ile Y.19.HD. 10.10.1995 gün, 1995/1767 Esas, 1995/8190 sayılı kararı.

alkolün etkisinin olup olmadığıdır; Zira herkesin bünyesi farklılık göstermektedir. Bu sebeple, bu sınırın altında olsa da eğer kazaya alkol neden oldu ise o zaman anılan risk teminat dışı kalacaktır²³⁷.

Alkole dayalı teminat dışı iddialarını ispat külfeti sigortacıya düşmekte ve sigortacı bu iddialarını ortaya koymak zorundadır²³⁸.

Aracın çalınması halinde, çalan kişi tarafından alkollü olarak kullanımı sırasında oluşan rizikonun sigorta teminatı içinde olduğu uygulamada mahkeme kararlarıyla da sabit hale gelmiştir²³⁹.

C- İstiap Haddinden Fazla Yük veya Yolcu Taşınmasında

Zararın Belirlenmesi

Motorlu aracın kanunen belirlenen yük veya yolcu kapasitesinin aşılma suretiyle kullanılması hallerinde oluşan zararlar teminat dışıdır. Bu halde, fazla yük ya da yolcu taşınması ile meydana gelen zarar arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir. Yargıtay, alkollü araç kullanmada olduğu gibi, bu istisna hükmünü uygularken riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun illiyet bağı aramakta ve ancak kazanın sırf bu nedenle meydana gelmesi halinde riziko ve hasarın teminat dışında olduğunu kabul etmektedir²⁴⁰.

Meydana gelen bir kazanın sebebi eğer frenin fazla ağırlıktan dolayı tutmaması ise o zaman kaza ile fazla ağırlık arasında illiyet bağı vardır. Yine, istiap haddi 5 kişi olan araçta yedi kişi var ve kaza gelmişse ve fakat bu yolculardan ikisi küçük yaşta ise o zaman illiyet bağı yoktur. Yâda aynı durumda araç kaza yapmış ise ve aracın katranı en

---

²³⁷ Bkz. Özel Daire, 16.10.1981 gün, 1981/3949 Esas, 1981/4294 kararı.

²³⁸ 11. HD. 23.6.1998, 1376/4775; 11. HD. 18.3.1997, 1285/1882.

²³⁹ Bkz. Y.4.HD, 4.2.2002 gün, 2001/8648 Esas, 2002/762 sayılı ilam.

²⁴⁰ Bkz. Y.11.HD 30.10.1996 gün ve 1996/4366–7260 sayılı kararı.

son 110 km hızı göstermekte ise o zaman bu kazanın istiap haddinden değil aşırı hızdan kaynaklandığı kabul edilmelidir²⁴¹.

Rizikonun sırf istiap haddinin aşılması nedeniyle oluştuğu iddiasını ileri sürme ve kanıtlama yükü sigortacıya aittir. Bu yükümlülük TTK madde 128/2' ye dayanmaktadır. İlliyet bağı ve teminat dışı kalan hususların hasarın oluştuğu sırada var olduğunu kanıtlayamayan sigortacı, tazminatı ödemek zorundadır²⁴². Bu halde zarar ifade edilen hususlar istikametinde tespit edilecektir. Yine birçok halde trafik sigortası ile kasko sigortası iç içe geçmektedir. Çünkü aynı kazada bazen hem araç hem de bireyle zarar görmektedir. Bu hallerde her poliçenin sağlamış olduğu teminatı ayrı ayrı işlemek durumundayız. Yine zararların tespiti de farklılık göstermektedir. Örneğin bir kazada araç hasarlanmış aynı zamanda araç içerisinde bir yolcu da yaralanmışsa, o halde aracın hasarını belirlerken kasko poliçesi şartlarına göre, kişi için ise trafik sigortası şartlarına göre tespitte bulunmak zorundayız.

D- Kasıtlı Verilen Zararlar

Sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kimselerin ya da bu kişiler tarafından aracın muhafaza edilmesi, satılması, kullanılması için kendilerine bırakıldığı kimselerin kasıtlı hareketleri ile zarar meydana gelmişse bu tür zararlar teminat dışıdır.

---

²⁴¹ Bkz. Y. 4.HD 11.4.1996 gün ve 1996/501–2586 sayılı kararı.

²⁴² 11. HD. 7.5.1996, 2454/3198 sayılı ilanı.

III- KASKO SİGORTA TAZMİNATININ BELİRLENMESİ

A- Genel Olarak

Kasko sigorta poliçesi genel şartları madde B. 3.1.2 ile zararın tespitine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Öncelikle, taraflar yani sigortacı ile sigortalı zararın miktarı konusunda anlaşabilirler. Anlaşma olmamışsa, zarar hakem bilirkişilerce hesaplanır. Bu kişilerin seçiminde de tarafların anlaşmasının var olup olmamasına göre durum değişmektedir²⁴³.

Sigorta ettiren, hakem bilirkişiye müracaat etmeden de doğrudan doğruya mahkemede dava açabilir. Bu durumda mahkeme taraflara hakem bilirkişi seçmeleri konusunda süre verir. Bu sürede seçilen bilirkişilece hazırlanan raporlara veya rapordaki itirazlara açıklık getirilmek suretiyle mahkeme kararını verir. Şayet mahkemenin vermiş olduğu sürede taraflarca bilikişi seçilmez ise o halde hâkim kendiliğinden bilirkişi seçer. Bu manada, izlenilen prosedürün mahkemelerde görülene diğer davalardan pek farkı bulunmamaktadır.

1- Eksik Sigorta Durumunda

Sigorta poliçesinde belirlenen sigortalı aracın değeri sonradan arttığı için hasar zamanında poliçedeki değerden daha fazla olabilir. Diğer bir ifade ile poliçedeki araç bedeli, hasar değerinden daha düşük olabilir. Bu eksik sigorta durumunda sigortacı, hasara uğrayan aracın sigorta bedelinin, sigorta değerine olan oranı neden ibaretse, zararın o kadarını tazminle yükümlüdür. Fakat eksik sigorta hükümlerinin sadece kısmi hasarlanma halinde uygulanacağı, tam hasarlanma halinde uygulanamayacağı kabul edilmektedir. Araç eğer tam hasarlanmış ise o zaman bu hüküm uygulanmayacaktır²⁴⁴.

---

²⁴³ Gökcan, Kaymaz, s. 402.

²⁴⁴ 11.HD. 17.11.1994, 4643/8630 Esas – Karar sayılı ilamı.

Eksik sigorta iddiasını ileri sürmek ve kanıtlamak sigortacıya ait bir yükümlülüktür. Aksi durumunda bu hükümler uygulanmadan tazminat belirlenir²⁴⁵.

2- Enflasyon Endeksli Sigorta

Enflasyon nedeniyle aracın sigorta edidiği tarihten sonraki değer artışları dolayısıyla eksik sigorta hükümlerinin sigortalı aleyhine sonuç doğurması nedeniyle sigorta poliçelerine enflasyon klozu eklenmektedir.

“ Taraflar arasında kurulan sigorta sözleşmesine göre, davacıya ait aracın %60 enflasyon üzerinden değer göz önüne alınarak sigorta poliçesi düzenlendiği hususunda bir uyuşmazlık yoktur. Davacıya ait araç 1.12.1994 tarihinde çarınmış olup, poliçe ise 5.11.1994 tarihinde tanzim edilmiştir. Enflasyon koşullu sigortada zararın hesabı şu yöntem çerçevesinde yapılmalıdır. Rizikonun oluştuğu tarihte sigortalı aracın rayiç değeri saptanmalı, ondan sonra da 155 milyon lira üzerinden sigortalı aracın bu sigortasının yapıldığı tarihten rizikonun oluştuğu tarihe kadar %60 değer artışı yapılmalı ve ortaya çıkan bu iki değerden hangisi az ise, bu değer göz önüne alınarak karar verilmelidir.”²⁴⁶.

B- Aracın Hasarı veya Ziyayı Halinde Tazminatın Belirlenmesi

Hasar durumunda tazminatın belirlenmesinde sigortalı menfaatlerin rizikonun gerçekleşmesi anındaki tazmin kıymetleri esas alınır²⁴⁷.

Aracın tam ziyayı halinde, sigortacının azami sorumluluk haddini geçmemek üzere hasar anındaki sigorta değeri ödenir. Onarım masrafları sigortalı taşıtın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşar ya da taşıt onarım kabul etmez bir hale gelirse taşıt

---

²⁴⁵ Bkz. 11.HD. 2.10.1992, 4732/9402 sayılı ilamı.

²⁴⁶ 11. HD. 21.11.1996, 4878/8128.

²⁴⁷ 11. HD. 10.2.1995, 682/1039.

tam hasara uğramış sayılır. Bu durumda değeri tam olarak ödenen aracın mülkiyeti isteği halinde sigortacıya devredilir²⁴⁸.

Kısmi hasar halinde sigorta bedeli rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta değerinden eksik ise, aksi düzenlenmedikçe tazminat, sigorta bedeli ile sigorta değeri arasındaki orana göre belirlenir. Kısmi hasar halinde onarım masrafları ile onarımın layık ile yapılabileceği en yakın yere kadar olan gerekli çekilme ve nakil masrafları da ödenir. Onarımı mümkün olmayan aksam için yenilerinin rizikonun gerçekleştiği tarihteki piyasa alım fiyatı esas tutulur. Kaza nedeniyle araçta oluşan değer kaybı poliçede açıkça aksi belirtilmedikçe sigorta teminatı dışındadır. Araçta bulunması zorunlu olan cihazlar sigorta limitine dâhildir. Açıkça bu aksamaların belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Örneğin otobüslerdeki takoğraf kâğıdı bu şekildedir²⁴⁹.

Sigortacı, kasko sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tazmin borcunu yerine getirirken gerçek zararı ödemekle yükümlü olmakla, hasar bedeli nedeniyle sigorta ettirenin ödemesi gereken KDV'yi de sigortalısına ödemek zorundadır²⁵⁰.

C- Aracın Çalınması Halinde Zararın Belirlenmesi

Aracın çalınması halinde sigortacının sigorta poliçesinde belirlenen azami sorumluluk sınırını geçmemek üzere aracın çalınma günündeki gerçek değerinin tazmin edilmesi gerekir²⁵¹.

Çalınmış aracın bulunması için ilgili makamlarca yapılacak araştırmalar 30 gün içinde sonuç vermediği takdirde ilgili belgelerle sigortacıya tazmin için başvurusu gerekir. Sigorta ettiren yada hak sahibi hakkında soruşturma açılmışsa bu soruşturmanın tamamlanmasına kadar tazminatın ödenmesi beklenebilir. Tazminatın ödenmesinden

---

²⁴⁸ Bkz, Sigortamerkezi.com, Sigorta Genel Şartları m. B.3.1.3.2.

²⁴⁹ Bkz. Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları m. B.3.3.1.3.

²⁵⁰ Ulaş, I, Sigorta Hukuku, Ankara, 1993, s. 279–280.

²⁵¹ Bkz. Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları, m. B.3.3.1.4.

önce araç bulunursa sigorta ettirenin aracı geri alması gerekir. Araçta hasar meydana gelmişse sigortacı hasar tazminatı ödemekle yükümlü olur. Eğer taşıt, ödemediği sonra bulunursa sigorta ettiren veya sigortalı durumu derhal sigortacıya bildirmek zorundadır. Bu durumda sigortalı ya aracı sigortacıya devreder ya da aracın alıp, sigortacıdan almış olduğu parayı iade eder. Çalma nedeniyle ifade etmiş olduğum üzere taşıta bir zarar gelmişse o zaman sigortacı bu zararı ödemekle yükümlüdür²⁵².

Uygulama içerisinde, genellikle sigorta şirketleri riskin gerçekleştiği araç bulduktan sonra aracın bulunduğu tarihteki rayiç değerini hesaplamakta ve aracın halk içinde pert olarak bilinen sovtaj değerini düşükten sonra sigortalıya ödeme yapmaktadır²⁵³. Bu konuda onlarca dava mahkemelerde görölmektedir. Bu noktada bu durumun yanlış olarak uygulandığı kanaatindeyim.; Zira önemli olan aracın çalınma anıdır ve araç çalıandıktan ve çok daha ileriki bir tarihte bulunduğu zaman aracın çalınma anı rayiç değeri hesaplanmalı ve aracın son durumu ile karşılaştırma yapılarak aradaki fark tespit edilmek suretiyle sigortalıya ödeme yapılmalıdır. Kaldı ki, enflasyondan kaynaklanan zararlar da bu şekilde giderilmiş olur.

Kasko sigortalı aracın çalınması halinde bu araçta bulunan emtianın sigorta güvencesi kapsamında olup olmadığının tespiti, sigorta poliçesinde bu malların da sigorta teminatına alınması hakkında özel bir hüküm olup olmadığına göre değişmektedir²⁵⁴.

Çalınan aracın sigorta bedeli sigortacıya ödendikten sonra sigortalı, aracı yada tazminatı sigortacıya verme konusundaki seçimlik hakkını kullanabilmesi için aracın ödemediği makul bir sürede bulunmuş olması gerekmektedir. Bu süre de bir yıllık süreyi geçmemelidir.

---

²⁵² Bkz, Mutlu, m. B.3.3.3.2.

²⁵³ Sovtaj “ Hasar tespiti sırasında değerlendirilebilecek hasarlı malların veya parçaların veya enkazın değerlendirilerek ödenek zarar miktarından düşülebilecek kısım veya halk dilinde pert olarak da adlandırılmaktadır”.

²⁵⁴ Bkz. Y. 4. HD 18.02.1991 gün, 1989/9230 Esas ve 1991/1030 sayılı kararı.

Yine, sigortacı ödemediği sonra bulunan aracın mülkiyetinin kendisine devredilmesi için dava açmış ise ve istek bununla sınırlı olsa bile mahkeme sigortalının seçimlik hakkının kullanılmasına izin vermek durumundadır. Şayet sigortalı tazminatı iade etmek isterse mahkemenin yapacağı iş, iade edilmesi gereken miktarı belirlemek olmalıdır. Bunun için de, sigortalıya ödenen tazminat miktarı değil, sigortalı aracın dava tarihindeki değerinin araştırılıp belirlenmesi ve bu meblağın davalıdan tahsiline karar verilmelidir²⁵⁵.

Aracın çalınması nedeniyle sigortalıya ödenen tazminat ile birlikte sigortacı, sigortalıdan ödemeyi ve araç bulunursa mülkiyetinin sigortacıya ait olacağına ilişkin ibraname alabilir. Bu durumda sigortacının açacağı dava aracın mülkiyetinin sigortacıya geçtiğinin tespiti niteliğinde olacaktır. Mülkiyetin trafik kaydına tesciline ilişkin istekte bulunulursa bu istek tespit anlamında yorumlanır. Çünkü tescil işlemi idari nitelikte bir işlemdir²⁵⁶.

Sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin yahur bunların fiillerinden hukuken sorumlu oldukları kişilerin aracın çalınmasına ilişkin kusurları bulunsada dahi, sigortacının tazminat sorumluluğu devam eder. Sigortacı ancak sigorta ettiren yada sigortadan yararlanan kimsenin kastından kaynaklanan olaylarda sorumluluktan kurtulabilir. Bu konuda Türk Ticaret Kanununun 1278 nci maddesinde açıklamada bulunulmuş ve hüküm altına alınmıştır²⁵⁷.

D- Kasko Tazminatının Ödenmesi

Meydana gelen risk sonrasında zararın belirlenmesi akabinde sigortacının bu miktarı ödeme yükümlüğü doğmaktadır. Eğer aracın sigortalısı birden fazla ise o zaman sigorta tazminatı bölünmek suretiyle sigortalılara ödenir²⁵⁸. Sigorta ettiren, sigortacıdan

---

²⁵⁵ 11. HD. 26.5.1997, 3403/3791 Esas – Karar sayılı ilamı.

²⁵⁶ Bkz. 11. HD. 23.5.1995, 1995/3124 Esas, 1995/4244 sayılı ilamı.

²⁵⁷ Gökcan, Kaymaz, s. 405.

²⁵⁸ 11. HD. 30.10.1996, 6835/7269 Esas – Karar sayılı ilamı.

bir talepte bulunabilmek için rizikonun sigorta himayesi başladıktan sonra gerçekleşmiş olduğunu ispat etmekle mükelleftir²⁵⁹.

Banka kredisi ile taşıt alımında banka araç ruhsatı üzerine rehin koymakta ve sigorta primini ödemektedir. Bu halde sigorta ettiren hem kredi veren kişi hem de aracı rehin veren sıfatıyla kredi borçlusudur. Bu durumda sigorta bedeli önce kredi alacaklısına ödenmekte, banka bunu borçlunun kredi borcuna mahsup edip artan kısmı olursa bunu araç sahibine ödemektedir²⁶⁰.

Ödeme üzerine sigortalı tarafından verilen ibranameler geçerlidir. Ancak, son dönem uygulamada verilen ibranemelerin sadece verilen miktar kadar geçerli olduğu hükmü kabul edilmiştir; Hatta verilen ibranameler bir manada makbuz hükmünde değerlendirilmektedir. Bir başka ifade ile eğer sigortalı pert olmuş bir araç için sigortacıya aracın rayiç değeri olduğundan bahisle on bin YTL bedele ilişkin bir ibraname verir ancak bu ibranamede anılan araçla ilgili hiçbir hak ve alacağım yoktur ibaresi yer alsaydı bile bu ibraname sadece on bin YTL için geçerlidir. İleride aracın ödendiği günkü değerinin daha fazla olduğu ortaya çıkarsa o halde zamanaşımı içerisinde kalmak kaydı ile sigortalı fazla kalan kısım için sigortacı firmaya dava açabilir. Yine, eğer verilen ibraname üzerine ihtirazi kayıt konularak ibraname imzalanırsa bu durumda da fazla olan kısım için dava açma yoluna gidilebilir. Bu şekli ile de aracın tam olarak zararı belirlenmiş ve fazla kısmın alınması yolu ile de tahsil edilmiş olur.

Tazminatın ne şekilde ödeneceği, taraflarca subjektif esaslı nokta haline getirilmediği sürece, sözleşmenin yan noktalarındandır. Bu bağlamda asıl olan tazminatın ödenmesidir. Fakat tazminatın nasıl ödeneceği sigorta sözleşmesinin yan

---

²⁵⁹ Bir Fransız Mahkemesi 27 Ocak 1981 tarih, RGAT, 1981, S.506 numaralı kararında “ Yeni alınan bir otomobil hırsızlığa karşı sigorta edilmiş ve sigortalının saat 6’da sigorta ettirilen otomobilin çalınmış olduğunu tespit ederek sigortacıya başvurmuş olması halinde, sigorta ettirenin, çalınmanın 12’den sonra olduğunu ispat etmesi gerektiği kabul edilmiştir.”.

²⁶⁰ Gökcan, Kaymaz, s. 406.

noktasıdır. Bu bakımdan, taraflarca, sigorta tazminatının, “nakden” ya da “aynen” ödeneceği de kararlaştırılabilir²⁶¹.

E- Kasko Sigortalarında Temerrüt Durumu ve Faiz Alacağı

Kasko sigortasından kaynaklanan bir faizden söz etmemiz için öncelikle zarara bağlı asıl alacağın ödenebilir yani muaccel olması gerekmektedir. Bu hali ile eğer her iki taraf da zarar üzerinde anlaşmışlar ise o zaman muacceliyet tarihi anlaşma yapılan tarih olur. Şayet taraflar arasında bir anlaşma olmamış ve hakem yoluna gidilmişse hakem kararının verildiği tarihte mucceliyet başlar²⁶². Buna mukabil, sigortacı zararın teminat dışı kalmasından bahisle ödeme yapmamış ve bu nedenle de dava açılması yoluna gidilmişse, o zaman TTK 1292/1 ve BK 101/2 maddeleri uyarınca sigortacıya kazanın ihbar edildiği tarihten itibaren mucceliyetin başlayacağı kabul edilir²⁶³.

Sigorta bedelinin belirlenebilmesi için gerekli olan belgelerin sigortalı tarafından sigortacıya verilmesi gereken hallerde, sigortalı bu gereği yerine getirmemişse faiz başlangıcı dava açılırsa dava tarihinden itibaren olacaktır.

“Ancak, davacı kazadan sonra kendisine kasko sigorta tazminatı ödenmesini gerektirecek belgeleri ibraz etmediği ve davalı sigortacının bu sebeple ödeme yapamadığı dosya kapsamı ile sabit bulunmaktadır. Böyle bir durumda davalı sigortacının rizikonun ihbarı tarihinden itibaren temerrüde düştüğünün kabulü mümkün değildir. Davalı sigorta vekili kendilerinden ancak ihtarnamede öngörülen sürenin bitiminden itibaren temerrüt faizi istenebileceğini kabul ettiğine göre, mahkemece bu tarihten itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi gerekirken, riziko tarihinden itibaren

---

²⁶¹ Kabukçuoğlu, F.T “ Borçlar Hukuku Yönünden Sigorta Sözleşmeleri” Master Tezi, Ankara, 1993, s. 41.

²⁶² Bkz. KTKSGŞ. Md. B. 3.2.2.

²⁶³ Ulaş, Sigorta, s. 578–579.

*temerrüt faizine hükmedilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.*²⁶⁴.

Kasko sözleşmesinden kaynaklanan davalarda taraflar arasındaki ilişki TTK'da düzenlenen sigorta sözleşmesinden kaynaklandığından ve tür sözleşmeler mutlak ticari işlerden olduğundan bu alacaklara avans faizi işletilmesi gerekir. Bugün itibari ile eğer bir kasko sözleşmesine dayalı olarak avans faizi istenecek ise o halde TC. Merkez Bankası'nın kısa süreli kredilerde uyguladığı en yüksek değişir oranlı avans faizi tabiri kullanılmalıdır. 3095 sayılı kanunda değişiklik yapan 4489 sayılı kanun ile ifade edilen faiz uygulamaya geçmiştir. Bu hali ile, eğer davacı davasında yasal faiz, reeskont faizi, avans faizi olarak ister ya da faize ilişkin herhangi bir açıklama yapılmaz ise o zaman tüm bu istemler yasal faiz olarak kabul edilir²⁶⁵.

Kasko sigortasına dayalı tazminat davaları, sözleşmeden kaynaklanan tazminat davaları niteliğinde olduğundan temerrüde ilişkin sözleşme hükümleri mevcut ise yasanın emredici nitelikteki hükümlerine aykırı olmadıkça öncelikle sözleşmede yer alan hükümleri uygulanmalıdır. Zarar miktarı konusunda taraflar anlaşılırsa alacak o tarihte muaccel hale gelir ve BK.nun 101 nci maddesi gereğince ilke olarak alacaklının ihtarı ile sigortacı temerrüt haline düşer²⁶⁶.

Taraflar arasında anlaşma olmayıp da, tazminat miktarının belirlenmesi için sözleşme hükümleri gereğince hakem-bilirkişi prosedürüne başvurulduğu takdirde yine sözleşme hükümlerine göre tazminat hakem bilirkişi kararı ile muaccel hale gelir²⁶⁷.

Genel uygulama bu şekilde olmakla birlikte, şayet sigortacı rizikonun, sigorta teminatı kapsamına girmediğini savunarak, tazminat ödemekten kaçınmış ve bu sebeple sigorta ettiren veya lehtarını dava açmak zorunda kalmış ise, böyle bir durumda Yargıtay, temerrüt başlangıcı konusunda sözleşme hükümlerini dikkate almamakta ve bu gibi

---

²⁶⁴ Y.11. HD. 3.4.1995 gün ve 1995/1586–2859 sayılı kararı.

²⁶⁵ Y. 4. HD. 20.12.1994 gün ve 1994/5747 -9828 sayılı kararı da bu istikamettedir.

²⁶⁶ Ulaş, Sigorta, s. 580 – 581.

²⁶⁷ Bkz. Mutlu, m. B. 3.2.2.

hallerde sorunun Borçlar Kanunu'nun temerrüde ilişkin hükümlerinin uygulanacağı görüşünü benimsemektedir²⁶⁸.

Kasko Sigortası tazminat davalarında istenebilecek faizin oranı konusunda, taraflar arasındaki ilişki TTK nda düzenlenen sigorta sözleşmesinden kaynaklandığına ve bu türlü sözleşmeler TTK. nun 3 ve 4 ncü maddeleri hükümleri gereğince mutlak ticari işlerden olduğu için aynı yasanın 9 ve 3095 sayılı yasanın 1 ve 2 nci maddeleri gereğince bugün için yıllık %29 oranında avans faizine hükmedilmesi gerekir. Yine, sigorta sözleşmesine dayalı tazminat davalarında yürütülen temerrüt faizinin sigortalının tazminatı geciktirmesi nedeniyle sigortalının zararını karşılamadığı hallerde sigorta ettirenin B.K.nun 105 nci maddesine dayalı munzam zararı da istemesi mümkündür²⁶⁹.

Uygulamada dava başında istenmesi gereken avans faizinin tarif edildiği şekilde istenmemesi ya da yasal faizi olarak istenmesi durumunda daha sonra bu konuda bir artırım ya da ıslah yoluna gitmek mümkün olmamaktadır. Yine, sigortalı almış olduğu bedele karşın enflasyon nedeniyle daha büyük zarara uğrımışsa bu zararını da açacağı dava ile tespit ettirebilir ve munzam zararını isteyebilir²⁷⁰.

F- Sigorta Alacağının İcra Yolu İle Takibi ve İcra İnkâr

Tazminatı

Kasko sigortasına dayalı sigorta bedelinin tahsili için sigortacı aleyhine yapılan icra takibine karşı vaki itirazın iptali davasında icra inkâr tazminatı hükmü kurulup kurulmaması sorununa gelince, sigorta tazminatının belirlenmesi konusunda da değinildiği üzere, bu tür sigortada rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta poliçesinde gösterilen sigorta bedeli değil sigorta ettirenin uğradığı gerçek zararın tazmini gerekir. Bu sebeple bu tür alacaklar yasanın aradığı likit niteliği taşımadığından mahkemece

---

²⁶⁸ Y. 19. HD. 8.4.2002 gün ve 2001/10832 Esas ve 2002/3248 sayılı kararı.

²⁶⁹ Y. 11. HD. 25.10.1999, 1999/5728–8318 sayılı kararı da bu istikamettedir.

²⁷⁰ Y. 11. HD. 4.7.1995, 3504/5725 Esas – Karar sayılı ilamı.

itirazın iptaline karar verildiği halde icra inkar tazminatına hüküm kurulmaması gerekir. Fakat riziko sonucu tam hasar veya aracın kaybı söz konusu ise ve sigorta poliçesinde bu halde ödenecek sigorta bedeli belirlenmiş ise bu durumda icra inkâr tazminatına hükmedilir²⁷¹.

Rizikonun gerçekleşmesi halinde tam hasar veya ziya meydana gelmiş ve sigorta poliçesinde de bu halde ödenecek sigorta bedeli belirli ise, ancak o takdirde icra inkâr tazminatına da hükmedilebilir²⁷².

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta şirketince makbuz düzenlenerek ödenecek sigorta bedelini belirlediği durumlarda icra inkâr tazminatına da hüküm kurulabileceği de kabul edilmiştir²⁷³.

G- Araç Malikinin veya Menfaat Sahibinin Değişmesi

Durumunda Hasarın Belirlenmesi

Kasko sigorta genel şartlarında sigortalı aracın malikinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi kendiliğinden feshedilmiş sayılır ve fesih tarihine kadar geçen sürenin primi gün hesabına göre hesap edilir ve fazlası sigorta ettirene geri verilir. Aracın mülkiyeti değişmeyip, kullanılmasının geçici bir süre için başkasına verilmesi hali sigorta sözleşmesini etkilemez. Buna karşılık işleten sıfatının değişmesi sigorta sözleşmesini etkiler ve bu halde sözleşme fesholunmuş sayılır²⁷⁴.

Genel şartlarda menfaat sahibinin değişmesi ifadesi kullanılmıştır. Mahkeme, sigorta menfaat sahibinin değişikliği iddiasını KTK 3 ve 20 nci maddesi kapsamında inceleyecektir. Yani ya mülkiyet 20 nci maddeye göre el değiştirecek ya da mülkiyet

---

²⁷¹ Y. 11. HD. 7.11.1996, 7196/7690 Esas – Karar sayılı ilamı.

²⁷² Y. 11. HD 7.11.1996 gün ve 1996/7196 – 7690 sayılı kararı.

²⁷³ Y. 4. HD.,24.6.2002 gün, ve 2002/2616 – 6486 sayılı kararı.

²⁷⁴ Gökcan, Kaymaz, s. 410.

değişmediği halde bir başka kişi uzun süreli kiralama, ariyet, rehin olarak işleten sıfatını kazanacaktır. Mülkiyetin ya da işletenin değiştiği durumlarda sözleşme değişme tarihinde fesholunmuş sayılır. Bu sebeple aracın KTK 20 nci maddesine uymayan şekilde haricen satılması ya da aracın kullanılmasının geçici bir süre ile bir başkasına verilmesi hallerinde sözleşme geçerli olacaktır²⁷⁵.

Sigortalının ölümü halinde ise sözleşmeden doğan tüm hak ve borçlar mirasçılara geçer. Sigortanın varlığını öğrenen yeni hak sahibi durumu 15 gün içerisinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacı değişikliği, yeni hak sahibi de sigortanın varlığını öğrendiği günden itibaren 8 gün içinde sözleşmeyi feshedebilir. Fesih tarihine kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesaplanıp fazlası geri verilir. Süresinde kullanılmayan fesih hakkı ise düşer²⁷⁶.

Sigortalının ölümü halinde aracın hasarı ve bu hasar ile ortaya çıkan zararın tazmini, sözleşmenin fesholunma durumuna göre değişiklik gösterecektir. Zira şayet araç maliki değişir ve yeni malik hakkında sözleşme devam etmezse, o halde yeni araç maliki yeniden kasko poliçesi düzenlemedi ise zararı sigortadan alamaz. Ters durumda ise daha önce anlattığım hususlar aynen geçerli olacaktır. Mirasçı açısından ise zararın tazmini diğer tüm belgelerle birlikte mirasçılık belgesinin verilmesi ile tamamlanmış olacaktır.

Finansal Kiralama Sözleşmesi ile aracın devralınması durumunda husumet aracın esasında mülkiyet sahibi olan finansal kiralama şirketine yöneltilemez. Bu tür sözleşme türlerinde araçlar 3226 sayılı yasa gereği uzun süreli olarak üçüncü kişilere verilir. Bu halde aracı alan kişi aracın yaralanma hakkına ve zilyetliğine sahip olur. Bu halde araç, yukarıda ifade edilen yasanın 9 ve 17 nci maddeler gereğince mülkiyeti finansal kiralama şirketine, zilyetliği ve kullanımı kiralayana ait olan bir araç durumuna dönüşür. Bu şekilde iken, araç kaza yapar ve durum mahkemeye intikal ederse o zaman finansal kiralama şirketi hasım olamaz, hasım aracı kiralayandır; Zira 2918 sayılı

---

²⁷⁵ Gökcan, Kaymaz, s. 410.

²⁷⁶ Bkz. KTKSGŞ M.C.5.

yasa'nın 3 ncü maddesi ile"... Aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı..." işleten sayılacağı ve 85 nci madde ile de işletenin ağırlaştırılmış sorumluluk kurallarına göre zarardan yükümlü olur. Bu halde, finans şirketi aracı kiralayana sui generis bir kullanımın devrini yapmış durumdadır ve aracın tüm hukuki mesuliyeti aracı kiralayan tarafa aittir²⁷⁷.

Kamu görevlilerinin içerisinde yer aldığı kaza ve bu kazadan kaynaklanan davalarda, husumet kazayı yapan şahsın direk kendisine yöneltilir; Zira Anayasa'nın 129 ncu maddesinde ifade edilen husumetin idareye yöneltilmesi ilkesi bu durumda uygulanamaz. Bu nedenle trafik kazasının memurun kendi kusurundan ileri geldiği durumlarda ve Karayolları Trafik Kanununun 85 nci maddesinde araç işleticisinin sorumluluğu bakımından gerçek, tüzel kişi ve kamu tüzel kişileri arasında herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Bu nedenle araç işleticisinin kamu kurumu olması halinde bu noktadaki sorumluluk 85 nci madde gereğince çözüme kavuşturulacaktır. Bu şekli ile eğer bir polis aracı devriye gezerken kazaya neden olursa o halde hem aracı kullanan polise hem de onun bağlı olduğu idari birime özel hukuk kuralları çerçevesinde dava açılıp, husumet yöneltilebilir. Eğer dava açılırken yanlış idari birim ya da bakanlığa dava açılırsa bu yanlışlık tıpkı idari davalarda olduğu gibi temsilcide hata olarak kabul edilip davaya devam edilir²⁷⁸. Tüm bu anlatılan hallerde tazminatın ödenme şekli öncelikle sorumluluğun tespiti ile başlar ve akabinde hasar ve oluşan zararın ödenmesi gerçekleşir²⁷⁹.

---

²⁷⁷ Y. 11. HD. 11.2.2002 gün ve 2001/8925 E, 2002/1074 Sayılı kararı ile 17.9.2001 gün ve 2001/4183 – 6835 sayılı kararı.

²⁷⁸ Y. 4.HD. 11.12.2001 gün ve 2001/6992–9703 sayılı karar.

²⁷⁹ Y. 4.HD. 15.10.2001 gün ve 2001/4923–7860 sayılı kararı da bu yöndedir.

H- Kasko Sigortasından Kaynaklanan Davalarda Zamanaşımı

Kasko sigortasından kaynaklanan davalar TTK. nun 1268 nci maddesi hükmü gereğince iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Bu konu, kasko poliçesi genel şartlarında da vurgulanmıştır²⁸⁰.

Borçlar Kanununun zamanaşımını düzenleyen 128 ve devamı maddelerindeki hükümlerin olayın özelliğine uygun düştüğü oranda bu tür uyuşmazlıklarda da uygulanır²⁸¹.

Riziko gerçekleşikten sonra şayet, sigortacı taraf sigortalıya herhangi bir ödeme yapar ve bu ödeme karşılığında sigortalıdan ibraname alırsa bu ibraname alınacak geri kalan kısım herhangi bir hüküm ifade etmez. Bir başka ifade ile iki yıllık zamanaşımı içerisinde sigortacı araç sahibi sigortalıya aracın değerinin yarısını verir ve sigortalı da bu bedel karşılığı ibraname verirse, sigortalı geri kalan kısım için yine aynı dönem içerisinde istemde bulunmak zorundadır. Aksi halde ben bir kısmını aldım diğer kısım için de yeniden iki yıl zaman kazandım diyemez. Tüm alacağın tamamı iki yıl içinde zamanaşımına uğramaktadır. Sigortacı tarafından verilecek ibranameye konulan fazlaya ilişkin hakların saklı kalması ihtirazi kaydı da bu manada herhangi bir değişiklik yaratmaz. Çünkü konulan bu şerh, sigortalı tarafından tek taraflı sadece kendi iradesini gösterir beyan olup, sigortalı bu şerh ile yasal haklarını aramak isteğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan doğan alacaklara ilişkin iki yıllık zamanaşımı süresi, sigorta ettiren bakımından, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirme borcunun doğduğu tarihten itibaren işlemeye başlar.

Sigorta şirketleri ödeme yaparken ibranameleri kendileri hazırlamakta, davacıya sadece imzalamak düşmektedir. Sigorta şirketine verilen anlaşma, diğer davacılara karşı dava hakkının mahfuz tutulduğunu belirtmese dahi sigorta şirketince ödenen miktar belli olduğuna göre hesaplanacak zarardan ancak sigorta şirketinin ödediği miktar

---

²⁸⁰ Bkz. Mutlu, s. 562.

²⁸¹ Gökcan, Kaymaz, s. 408.

kadarının düşeceği, bakiye kalan miktar için davalıların müşterek ve müteselsil sorumluluklarının devam edeceği hususunda hiç kuşku duyulmamalıdır²⁸².

Kasko alacaklarına dair şayet sigortalı mahkemeye fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak dava açar ve geri kalan kısım için de 2 yıl geçtikten sonra ıslah yoluna gider ve davalı da ıslahın süresinde olmadığından zamanaşımı def'ini ileri sürerse o zaman bu kısım için davacı sigortalının hak iddiası düşer. Bu nedenle, sigortalının dava açması durumunda dahi iki yıllık zamanaşımı süresinde davasını ıslah etmesi gerekir.

---

²⁸² Orhuzöz, s. 333.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YANGIN SİGORTALARINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ

I- TANIMI

Türk sigortacılık sistemi içerisinde ve mevzuatında yangının tanımı yer almamaktadır. Bu konuda, Türk Ticaret Kanununun 1304 ve 1310 hükümleri ile 7 maddede düzenlenmiştir. Yangın sigortaları Türk Ticaret Kanunu'nda Tazminat Sigortaları grubunda yer almaktadır. Yangın sigortası ile ilgili Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden bazıları aktif bazıları pasif sigortaya ilişkindir²⁸³.

Yangın sigortasında kendisinden korunulan risk, bu sigorta türünün adından da anlaşılacağı üzere yangındır. Yangın ateşten kaynaklanan bir risktir. Ancak, ateşten kaynaklanan her zarar, yangın sigortası ile teminat altına alınmaz. Ateşten kaynaklanan hangi zararın yangın sigortası ile sigortalanabileceği hususunun tayini için dost ateş ve düşman ateş ayırımı yapılır²⁸⁴. Dost ateş, kendisine özgü yerde; mesela, soba, şömine, fırın içinde kalan ateştir. Düşman ateş ise kendisine özgü olan yerin dışına çıkan ateştir²⁸⁵.

Adından da anlaşılacağı üzere yangın poliçesi düzenlenmesi sayesinde teminat altına alınabilmektedir. Bu bağlamda da yangın poliçesinin düzenlenmesi ile diğer poliçelerin düzenlenmesi arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.

Bir mal sigortası türü olan yangın sigortalarında da sigorta ettiren tarafından sigorta primi ödenmedikçe sigortacının sorumluluğu TTK. nun 1295/3 ncü maddesi

---

²⁸³ Kubilay, s. 83.

²⁸⁴ Atabek, s. 251; Bozer, s. 299.

²⁸⁵ Can, M, Sigorta Hukuku, Ankara, 2005, s. 158.

hükmü gereğince başlamaz. Yangın sigorta poliçesinde bir sigorta poliçesinde bulunması gereken hususların dışında TTK. nun 1306 ncı maddesi hükmüne göre, yine aynı yasanın 1266 ncı maddesindekilere ilaveten sigorta olunan bulunduğu yerin ve inşaat tarzı ile kullanma şeklinin de poliçede belirtilmesi gerekmektedir. Eğer taşınır bir eşya sigortası yapılmış ise, bu eşyanın buldukları binanın inşaat tarzının ve kullanma şeklinin de poliçede gösterilmesi gerekmektedir. Bu manada, şayet bir mobilyacı, dükkanı içerisinde bulunan çok değerli nitelikleri belirtilmiş olan on adet mobilya takımını sigorta ettirmiş ise, bu mobilyaların içinde bulunduğu taşınmazın adresini, bu taşınmazın ne olarak kullanıldığını ifade etmek zorundadır. Aksi halde sigorta sözleşmesi sigortalı açısından zararlı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu halde, risk gerçekleştiğinde mobilyaların doğru olduğu ama taşınmaz adresinin farklı olması halinde o zaman sigorta poliçesindeki risk teminat dışı kalacaktır. Yine, genel olarak kiracılar tarafından yaptırılan yangın sigortalarında o taşınmazın bulunduğu bina sigorta güvencesine açık olarak alınmadığı takdirde, yapılan sigorta sözleşmesinin sadece kiracının bulunduğu taşınmaz içerisindeki eşyaları kapsadığı kabul edilmektedir²⁸⁶.

Yangın sigorta poliçesinin düzenlenmesi sırasında sigorta ettirenin yükümlü olduğu ihbar yükümlülüğü hakkında daha önce ifade edilen zarar sigortası türlerindeki yükümlülük aynıdır. Şayet, sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü kasten yerine getirmemiş ise, TTK. nun 1290 ncı maddesi hükmü gereğince sigortacı gerçek durumu öğrendikten itibaren 1 ay içerisinde sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Sigorta sözleşme süresi içindeki değişikliklerin bildirilmesinde kasıt yoksa yangın sigortası genel şartlarına göre, alınan primle alınması gereken prim arasındaki oran kapsamında tazminattan indirim yapılır. Bildirimde bulunmama şayet kasta dayanıyorsa, ihbar süresinden sonra gerçekleşen rizikodan dolayı sigortacı tazminat ödemekten kurtulur²⁸⁷.

Sigorta ettiren, taşınmazı sigorta ettirmiş fakat sigorta ettirdiği taşınmaz hakkında eksik veya doğru olmayan bilgiler vermişse o zaman karşı taraf olan sigorta şirketi bu durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içerisinde sözleşmeyi fesh ederse o

---

²⁸⁶ Y.11. HD. 15.12.1998 gün, 1998/5223 Esas, 1998/8938 Sayılı kararı.

²⁸⁷ Ulaş, Mal, s. 214 ve devamı.

halde sorumluluktan kurtulur. Bu şekilde cayma hakkını kullanmayan sigortacı, risk gerçekleşikten sonra artık sözleşmeden cayma hakkını kullanamaz. Bu halde, sigortacı ancak ve ancak prim ödemelerinde eksik ödeme varsa ödenmeyen prim tutarı karşılığı vereceği risk bedelinden tenzilat yapabilir²⁸⁸.

Sigorta ettirenin bildirim yükümlülüğündeki yanlışlığa acentenin yol açmış olması halinde sigortacının bu yanlışlığa dayanarak sigorta tazminatının ödenmesi aşamasında indirim talebinde bulunamaz. Bu halde, sigortacı duruma göre eğer ortada acentenin bir yanlışlığı mevcutsa o halde sigortalıya ödeme yapar, acenteye iç ilişkiye istinaden rücu eder. Yangın sigortası, abonman sözleşmesi ile de yapılabilir. Bu şekilde üretilen mal stoklarının depolandıkları her yerde değişik ekonomik koşullar altında dalgalanan tutar ve bedellerini gerçek değerler üzerinden sigorta teminatı altına alınmış olur. Bu konuda Özel Daire 4.5.1995 gün ve 1995/2611 Esas -4038 sayılı kararı ile hüküm kurmuştur²⁸⁹.

II- YANGIN SİGORTASINDA RİZİKO VE KAPSAMI

Sigortacı, sigorta edilen taşınır ve taşınmaz mallara yangın sebebiyle arız olan bütün hasarları tazmin ile yükümlüdür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1304, f.2'ye göre, " Sigortacı, sigorta ettiren kimsenin kasten çıkarmış olduğu veya kasten çıkarılmasında herhangi bir suç ortaklığı etmiş bulunduğu bir yangından doğan zararları tazmin etmez hükmü, mal sigortası ile ilgili umumi hükümler arasında yer alan TTK. nun madde 1278 hükmünün yangın sigortaları bakımından özel olarak düzenlenmiş halidir²⁹⁰.

---

²⁸⁸ Ulaş, Mal, s. 218 " Özel Daire, 28.12.1990 gün ve 1989/7790 Esas ve 1990/8461 Sayılı İlam".

²⁸⁹ "... Yangın sigorta poliçesini düzenleyen yetkili acente tarafından düzenlenen belgede davacının sigortalı binanın niteliği konusunda yanlış veyahut eksik beyanda bulunulmadığı, sigortanın ecentesi tarafından beyanın yanlış değerlendirildiği anlaşılmasına göre, davalı sigortacının yanlış beyanla ilgili poliçe genel şartlarının c. 2. 3 maddesindeki tahakkuk ettirilen primle tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre tazminatın hesaplanması gerektiğine ilişkin itirazları varit görülmemiştir."

²⁹⁰ Kubilay, s. 83.

Gerek TTK. nun 1305 nci maddesinde, gerekse yangın sigorta poliçesi genel şartlarında riziko olarak yangın riski, yıldırım riski ve intifak riski ile yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararet esas alınmıştır²⁹¹.

A- Yangın Riski

Alman Yangın Genel Sigorta Şartnamesi'nin tanımına göre yangın, “ Belirli olmayan bir kaynakta oluşan veya belirli bir kaynağı dışarıdan yardım görmeden taşarak yayılan ateşin meydana getirdiği olaydır.”.

Soba, ocak ve bunlara benzer bizatihi ateş yakmağa mahsus yerlerde oluşan ateş yangın sigortası bakımından risk teşkil etmez. Bu tür ateşe doktrinde faydalı ateş adı verilmektedir. Bu şekildeki faydalı ateş kaynağını kendiliğinden terk edip, yayılmaya başlar ve çevresindeki eşyaya hasar vermeye başlarsa bu ateşe zararlı ateş ismi verilir ve ancak bu ateş yangın sigortası riski haline dönüşmektedir. Bu şekilde dönüşen ateşin çevresindeki eşyaya verdiği zarar yangın sigortası ile teminat altına alınmaktadır²⁹².

Yangın sigorta riskinin oluşmasında alevin varlığı zorunlu ise de zararın muhakkak alev sonucu oluşması şart değildir. Alevden oluşan yangının meydana getirdiği yüksek ısı, duman ve ısını çevresindeki eşyaya verdiği hasarlar yangın sigortası teminatı içindedir. TTK. nun 1304 ve 1305 nci maddeleri bu amaçla tanzim edilmiştir²⁹³.

Bu tür çıkan yangınlarda hasarın tespiti ve ortaya çıkan zararın ne miktar olduğunu ortaya koymak tamamen olayın oluş şekline göre taraflara düşecektir. Bu noktada, meydana gelen riskin neticesinde ortaya çıkan zararın miktarını ispat yükü

---

²⁹¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Memiş, T, Yangın Sigortasında Riziko, Ankara, 2001.

²⁹² Kender, Sigorta, s. 219, Atabek, Yangın Rizikosu SHD. 1985/3-4 s. 123-152. Eriş, G, Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu Deniz Ticareti ve Sigorta, Ankara 1990 Cilt, 3. s. 1326-1327, T. Başbuğoğlu, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Ankara, 1998, Cilt 2. sh. 1874 vd.

²⁹³ Ulaş, Mal, s. 221.

sigortalıya ait bulunmaktadır. Bunun mukabilinde meydana gelen riskin teminat dışında kaldığını ispat yükü ise sigortacıdadır. Öyle ise, yangın riski gerçekleşince, zarar gören sigortalı, yangın nedeniyle hangi malların zarar gördüğünü ya da taşınır – taşınmazın kendisinin ne kadar zararı olduğunu ortaya koyacak ve sigortacı da bu beyan istikametinde tespit yapıp ödeme yapacak ya da bu beyanlara itimat etmeyip meydana gelen riskin teminat dışı olduğunu ortaya koyacaktır. Yargıtay da bu görüş istikametinde karar vermektedir²⁹⁴.

B- Yıldırım Riski

TTK. nun 1305 nci maddesinin 3 numaralı bendinde ifade edilen yıldırım riski, bir doğa olayının risk şekli olup, yıldırımın neden olduğu gerek yangınlı, gerekse yangınsız hasarların tümü yangın sigortası teminatı içinde kalmaktadır. Bir başka ifade ile, yıldırım sonucu yangın oluşmasa dahi bizatihi yıldırım olayının sigortalı bina veya eşyada meydana getirdiği hasar, sigorta kapsamı içindedir²⁹⁵.

C- İnfilak Riski

Makine, boru, kazan ve benzeri kapalı kaplardaki gaz ve buharların aşırı genişmesi sonucu kabın patlaması sonucu meydana gelen infilak riski, bu oluşumu sırasında meydana getirdiği basınç çevresindeki eşyaya zarar vermekle ve bu suretle TTK. nun 1305 nci maddesinin 3 numaralı bendinde sigorta kapsamı içinde değerlendirilir.

Türk hukuk sistemi içerisinde ifade edilen maddenin ilk fıkrasındaki hükümlerle ticaret ve sanayi işletmeleri ile ilgili yangın sigorta poliçelerinde infilak riski normal sigortası teminatı dışında bırakılmıştır. Fakat taraflar aralarında yapacağı özel

---

²⁹⁴ Y. 11.HD. 27.6.2002 gün ve 2002/3965–6627 sayılı ilamı.

²⁹⁵ Ulaş, Mal, s. 222–223.

anlaşmalarla ve belki de daha yüksek prim karşılığı bu tür riskler de yangın sigortası teminatı içerisinde yer almaktadır²⁹⁶.

Bu halde, özellikle ortaya çıkan infilak durumunun yangından dolayı mı yoksa başlı başına kendiliğinden mi ortaya çıktığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu şekli ile ortaya çıkan hasarın tespiti yapılabilir. Bir başka ifade ile eğer bir yerde infilak olmuşsa ve o yer ya da eşya ile ilgili olarak taraflar sözleşmede o riskin teminat altına alındığını açık olarak vurgulamışsa o zaman sorun yoktur. Fakat taraflar, yangından kaynaklanmayan infilakların teminat dışı kaldığını sözleşmede belirtmişler ise, o zaman ortaya çıkacak risk teminat altına alınmayacak, zarar da ödenmeyecektir.

Yine, ev gereksinimlerinde kullanılan aydınlatma, ısıtma, mutfak araç ve gereçlerinin çalışmaları sırasında bunların doğuracakları infilak hasarları yangın sigorta poliçesi içerisinde kalmaktadır. Meydana gelen risk her halukarda sigortacıya beş gün içerisinde bildirilmelidir. Ancak bu süre hak düşürücü süre değildir²⁹⁷.

III- YANGIN SİGORTASI ÇEŞİTLERİ

Bu sigorta türünün konusu, taşınır ve taşınmaz mallar, maddi varlıklarda oluşan zararlar, maddi olmayan varlıklarda oluşan zararlardan oluşmaktadır. Bu manada, esasında çok geniş bir alanda yangın sigortası incelenebilir ancak bu çalışmada uygulamada en fazla karşılaşılan ev eşyası ve bina yangın sigortası incelenecektir.

A- Ev Eşyası Yangın Sigortası

Bu sigorta türünde bir evin içinde bulunan tüm eşyalar teminat altına alınır. Doğal olarak bir evde olması gereken eşyalar dışında, insanların yaşam seviyesi, kültür

---

²⁹⁶ Özel Daire, 23.11.1982 gün ve 1982/4648-4890 sayılı ilamı “ *TTK. nun 1305. maddesi hükmüne göre, infilaktan doğan hasarların yangın sigorta poliçesi teminatı dışında tutulması mukaveleye konacak bir hükümle mümkün bulunmaktadır.*”.

²⁹⁷ Ulaş, Mal, s. 224.

ve zevklerine göre evlerinde farklılık arzeden eşyalar olabilir. Örneğin, çok değerli elmaslar, çok değerli resim tabloları, madalyalar, antika eşyalar vb. Bu gibi eşyalar sözleşmede ancak açık hüküm varsa teminat altına alınabilir²⁹⁸.

Taşınır eşyanın sigortalanması teker teker olabileceği gibi gruplar halinde de olabilir. Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa sigorta kapsamına ancak, sigortalının bizzat kendisine ait eşyalar ile birlikte yaşadığı kişiler var ise o insanların beraberindeki eşyalar girer. Ev eşyası sigortası ile kural olarak TTK. nun 1305 nci maddesi hükmü uyarınca, yangın, infilak ve yıldırım risklerinden oluşan hasarlar sigorta teminatı altına alınmakta ise de günümüzde bu riskler dışında kalan su basması, hırsızlık vb. riskler de teminat altına alınmaktadır²⁹⁹.

Daha önce de ifade edildiği üzere taraflar arasında yapılacak poliçeye, TTK. nun 1306/2 nci maddesi hükmü uyarınca 1266 ncı maddede sayılan unsurların dışında, sigorta ettirilen eşyanın buldukları taşınmazın yerinin, inşaat tarzı ve kullanma biçimlerinin de yazılması gerekmektedir.

B- Bina Yangın Sigortası

Yangına karşı bina sigortasında uygulamada binalar konutlar ile ticari ve sınıf amaçla kullanılan binalar ve kargir binalar olarak türlere ayrılmaktadır. Sigorta yapısı da binanın türüne göre değişiklik göstermekle birlikte özünde anlatılan kaideler tüm bu türler için de geçerlidir³⁰⁰.

---

²⁹⁸ Bkz. YSGŞ. Md. A. 3,3.

²⁹⁹ Bu konu için bkz. Pekiner, K. Sigorta İşletmeciliği, İstanbul 1994, s. 34–35.

³⁰⁰ Bkz. Yangın Sigorta Tarifesi ve Talimatnamesi m.4.

IV- YANGIN SİGORTALARINDA HASARIN TESPİTİ VE ZARARIN BELİRLENMESİ

Sigortalı bir binanın yanmasından doğan hasar, sigorta bedelinin ödenmesi suretiyle giderilir. Sigortalı binanın yangından dolayı kısmen hasara uğraması durumunda zarar, o binanın yangından önceki değeri ile sonraki değerinin karşılaştırılması suretiyle belirlenir(TTK. m. 1307)³⁰¹.

TTK. nun 1305 nci maddesi hükmüne göre sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça yangın rizikosunun gerçekleşmesinden doğan ve az sonra incelenecek zararları sigortacı tazmin etmekle yükümlüdür.

A- Yangın Söndürme İşleminde Kaynaklanan Zararlar

Yangını durdurmak veya söndürmek için kullanılan her nevi araçlardan veya yüksek ısı, duman veya buharlaşmadan kaynaklanan hasarlar sigorta teminatı içindedir. Bu konuda Özel Daire 22.04.1987 gün ve 1987/1398 Esas- 2347 sayılı kararı da bu hususu ifade etmektedir³⁰². Yine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 3.6.1964 gün ve 754/D – T – 402 sayılı kararı da aynı doğrultudadır.

---

³⁰¹ Kubilay, s. 84.

³⁰² “...Ve yangının söndürülmesi sırasında itfaiye tarafından sıkılan suların akması nedeniyle davacıya sigortalı eşyaların hasarlandığı çekişmesizdir. Bundan da anlaşılmaktadır ki, sigortalı mallar, yangın nedeniyle sıkılan suların etkisiyle hasara uğramıştır. Diğer bir anlatımla yangın olmasa idi mallar da hasarlanmayacaktı. Bu durumda, olay ile zarar arasında uygun sebep- sonuç bağı mevcut olduğundan mahkemenin davalının sorumlu bulunmadığı yolundaki kabulü doğru değildir...”.

B- Kurtarma Faaliyetlerinden Kaynaklanan Zararlar

Sigortalı eşyanın yangın sırasında kurtarılması için başka bir yere taşınması ve buna benzer önlemlerin alınması nedeniyle hasarlanması veya kaybolmasından dolayı oluşacak zararlar da yangın sigortası teminatı kapsamı içindedir³⁰³.

C- Binanın Yıkılmasından Kaynaklanan Zararlar

Başlayan yangının çevreye yayılmasına engel olmak amacı ile sigortalı binanın ilgili ve yetkili görevlinin emriyle tamamen veya bir bölümünün yıktırılmasından doğan hasarlar da sigortacı tarafından tazmin edilir³⁰⁴.

D- Binanın Ayıbından Kaynaklanan Zararlar

Sigorta ettirenin bilgisi dışında olan binanın ayıbından kaynaklanan hasarlar sigortacı tarafından tazmin edilir. Fakat daha önce de ifade edildiği üzere, TTK.nun 1305 nci maddesi emredici nitelikte değildir. Bu sebeple meydana gelen durumun aksi de sözleşme ile kararlaştırılıp teminat dışı bırakılabilir. Zaten, Yangın Sigorta Poliçesi Genel Şartlarında yangın çıkmaksızın sigortalı eşyanın kendi ayıbından kaynaklanan bozulma ve hasarlar sigorta teminatı dışında tutulmuştur³⁰⁵.

E- Yangın Meydana Gelmemiş Olsa Dahi Diğer Zararlar

Yıldırım, ateş ve infilak yangın meydana getirmemiş olsa dahi bu nedenlerden kaynaklanan hasarlar sigorta teminatı kapsamı içinde kalırlar. Yangın Sigorta Poliçesi

---

³⁰³ Bkz. YSGŞ. Md. B. 2.

³⁰⁴ Bkz. YSGŞ. Md. B. 2.

³⁰⁵ Bkz. YSGŞ. Md. A. 4,4.

Genel Şartlarında ise, infilak, ancak yangına neden olmuşsa bunda kaynaklanan hasarların sigorta teminatı içinde kalacağı kabul edilmiştir³⁰⁶.

Yangın rizikosunu oluştuktan sonra zararın sigortacıdan istenebilmesi için ve arada uyumsuzluk çıktığı takdirde, sigorta ettiren, poliçede öngörülen şekilde zararın hasarın ortaya çıktığını kendisi bizzat ispat etmek durumundadır. Buna mukabil, sigortacı hasarı ödemek zorunda olmadığını iddia etmekte ise bu zorunluluğu ortadan kaldıracak nedenlerin varlığını ispatlamak zorundadır³⁰⁷.

Genel olarak doktrinde, sigortacı ile sigortalı arasında hasarın giderilmesi bakımında uyumsuzluk çıktığı takdirde, ana ilke sigortalının korunmasıdır. Aksi durumları içeren tüm hükümler sözleşmede bulunması şartı ile değerlendirilebilir. Buna karşılık, sigortalı da gerçek hasarını ne olduğunu ortaya koymakla, yani ispat etmekle mükelleftir³⁰⁸.

Riziko sonucunda ortaya çıkan zararın tespitinde, yanan daha doğrusu rizikoya uğrayan eşyanın yandığı gündeki rayiç değeri esas alınarak suretiyle hüküm kurulabilir. Sigortacı, poliçe limitlerinde kalmak şartı ile kalem kalem yanan tüm malların da KDV'sini ödemekle mükelleftir. Şayet, sigortalı, gerçek zararını ispat edemezse o halde mahkeme olayın oluş biçimine göre uygun bir tazminata hükmedebilir³⁰⁹.

Yangın sigortalarında TTK. nun 1307 nci maddesi hükmüne göre, kural olarak tazminat, hasar bedelinin para olarak ödenmesidir. Fakat sigorta sözleşmesi düzenlenmesi sırasında taraflar sigorta konusu binanın değerinde anlaşmış, bu konuda anlaşmaya varırlarsa, hasar oluşması halinde sigortacı eksik veya aşkın sigorta itiraz yapma hakkına sahip olamaz. Yine yapılan bu anlaşmanın belirli bir süre için geçerli

---

³⁰⁶ İnfilak riski ile ilgili diğer açıklamalar ve Özel Daire'nin bu konu ile ilgili 23.11.1982 gün ve 1982/4648-4890 sayılı kararı için İnfilak Riski bahsindeki açıklamalara bkz.

³⁰⁷ Ulaş, I, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Ankara, 1998, s. 235.

³⁰⁸ Bkz..Atabek, s. 134-135.

³⁰⁹ Bkz. Özel Daire'nin 8.11.1985 gün ve 1985/5642-5961 sayılı kararı.

olacağı kararlaştırılır ise o zaman ki bu süre en çok bir yıl olabilir bu süreye riayet edilmelidir³¹⁰.

Sigortacının yangının sigorta ettiren tarafından kasten çıkarıldığı iddiasında bulunduğu ve bu hususun da ceza davasına konu olması halinde sırf ceza davası açıldı diye sigortacının temerrüt hali dava sonuna kadar beklemez. Bu halde, eğer sigortacı sigortalının yangını kasden çıkardığı iddiasında ve fakat o an için bu durumu ispatlayamıyor ise, o halde temerrüde düşmüş sayılacağından, anılan paranın tevdi mahalli tayin ettirmek suretiyle yatırması ve bu şekli ile temerrüdün sonuçlarından kurtulması en pratik yoldur³¹¹.

Sigorta poliçesinin anlaşması değer sigortası üzerinden yapılmış olması halinde kural olarak sigorta poliçesinde belirlenen sigorta bedeli üzerinden hasarın tazmini gerekir. Şayet sigortalı bina, yangın sonucu kısmen hasarlanmış ise, nakden ödemede, o binanın yangından önceki değeri ile yangından sonraki değeri arasındaki fark dikkate alınarak hesaplama yapılır³¹².

TTK. nun 1308 nci hükmüne göre, yangından kısmen hasarlı olarak kurtarılmış eşya sigortacıya bırakılarak bedeli istenemez. Aynı madde hükmüne göre yapılacak sigorta sözleşmesinde bu ilkenin aksinin de kararlaştırılması mümkün olabilir.

Her ne kadar daha önce de ifade etmiş olduğum üzere, yangın sigortasında diğer zarar sigortalarında olduğu gibi zarar giderimi nakden olsa da taraflar aralarında yapacakları anlaşma ile kısmi zarar halinde zarar gören kısmın onarılması, ya da aynen tazmin şekline de karar verebilirler. Bu tazmin şeklinde süre olma zorunluluğu vardır. Süre manasında taraflar arasında herhangi bir anlaşma yok ise bu süreyi mahkeme tayin edebilir. Bu şekilde saptanan süre içerisinde masraflar sigortacı tarafından karşılanmak suretiyle sigortacı onarım veya yeniden yapımı süresinde bitiremezse, kararlaştırılan

---

³¹⁰ Bkz. YSGŞ. M. B.5,2.

³¹¹ Bu konuya ilişkin olarak 11. HD. 19.2.1991 gün ve 1989/6303 Esas, 1991/1057 sayılı kararına bakınız.

³¹² Bkz. Yangın Sigortası Genel Şartları, Md. B.5, Md. B. 8,2.

süre içerisinde bina ne miktar para ile yapılacaksa sigortacı o miktar parayı ödemekle bu yükümlülüğünden kurtulabilir.

Sigorta ettirenin yangın hasarı nedeniyle elde edemeyeceği kira gelirini de sigorta sözleşmesine özel hüküm koymak suretiyle sigorta ettirmesi mümkündür³¹³. Yine sözleşmeye konulacak özel hükümle, o şeyin kullanılmasından mahrumiyet nedeniyle elde edilemeyen gelir dahi sigorta teminatı altına alınabilir. Örneğin, bir barda çıkan yangın nedeniyle bir hafta kadar o barın çalışmaması gibi....

Yangın sigortasında sigortacının temerrüdünde, sigorta poliçesi genel ve özel şartlarında alacağın muacceliyeti veya temerrüdü bakımından ayrıca sözleşmede bir hüküm var ise, temerrüt durumunda B.K.nun genel hükümlerine göre değil, sözleşmede yer alan hükümlere göre değerlendirme esas olur. Dolayısıyla eğer temerrüt durumu ile alakalı olarak taraflar sözleşmede açık hükme yer vermişlerse o halde sözleşmedeki bu yetki şartı geçerli olur. Yine yangın sigortasında hasar tarafların ortak anlaşması ile hakem – bilirkişi raporu ile belirlenmiş ise temerrüdün poliçe şartlarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Diğer taraftan yangın sigortasında icra takibine başvurulması halinde takibe itiraz edilmesi ile itirazın iptali isteminde icra inkâr tazminatına hükmedilemez. Zira, hasar miktarı şartlara göre değişeceğinden ve de likit olmadığından icra inkar tazminatı yoluna gidilemez³¹⁴.

Yangın rizikosunun gerçekleşmesinden sonra sigortalı TTK. nun 1293 ncü maddesinde hükme bağlandığı üzere, zararı önlemeye, hafifletmeye yarayacak makul önlemleri almakla yükümlüdür. Aksi halde, TTK. nun 1291 nci maddesi müeyyidesine tabi bulunduğu gibi, yangın sigortası poliçesi genel şartlarına göre de tedbir almamaktan dolayı artan zarardan sigortacı sorumlu tutulamaz³¹⁵.

b- Yangın Sigortasında Hasarın Belirlenmesinde Bilirkişi – Hakem Faktörü

---

³¹³ Bkz. Yangın Sigortası Genel Şartları. Md. A. 3. 7.

³¹⁴ Bu konu hakkında HHGK. nun 12.10.1994 gün ve 1994/11- 1994/264–594 sayılı ilamına bakınız.

³¹⁵ Bkz. YSGŞ. M. B.1, B.2, B.7.

Yangın rizikosunun gerçekleşmesinden evvel taraflar bir araya gelip de riziko sonrasında hasarın ne şekilde ve nasıl ödeneceği tespit edileceği hususunda herhangi bir mutabakata varmamışlar iseler o zaman yangın sigortası genel şartları gereği zararın tespiti açısından hakem – bilirkişi aracılığı ile bu zararın tespiti yapılır. Daha önceki konularda hakem-bilirkişi konusunda ifade edilen açıklamalar yangın sigortası için de geçerli olduğundan bu konuda daha ayrıntılı bir açıklamaya girilmeyecektir.

Yeni olduğundan Yangın Sigortası Poliçesi Genel Koşulları'nın “ Hasarın Tespiti” başlığını taşıyan B.4 maddesindeki düzenleme ile rizikonun gerçekleşmesinden sonra tarafların zarar miktarı konusunda anlaşamadıkları takdirde ve isterlerse hakem bilirkişi yoluna başvurabilirler. Bu konuda, bilirkişilerin yetki ve görevleri yangın rizikosu oluşan hasar ve tazminat miktarını saptamakla sınırlıdır. Yoksa onların rizikonun sigorta güvencesi içinde kalıp kalmadığı konusunda saptama yetkileri mevcut değildir. Taraflar arasında bu konuda uyuşmazlık çıktığı takdirde bu sorunu çözme ve görev yetkisi mahkemelere ait bulunmaktadır³¹⁶.

---

³¹⁶ Ulaş, Mal, s. 259–260.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEPREM SİGORTALARINDA HASAR VE ZARARIN BELİRLENMESİ

Ülkemiz, jeolojik ve topoğrafik yapısı ile iklim özellikleri nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan doğal afetlerle sık sık karşılaşan ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizde etkili olan doğal afetleri önem sırasına göre depremler, heyelanlar, su baskınları, kaya düşmeleri, yangınlar, çığ, fırtına ve yer altı suyu hareketleri şeklinde sıralamak mümkündür. Son 60 yıl içerisinde doğal afetlerin yol açtığı yapısal hasar istatistikleri dikkate alındığında, bu tür hasarların 2/3' ünün deprem nedeniyle meydana geldiği görülmektedir. Ülkemiz, her ne kadar geçmişte bazı depremlerle karşı karşıya kalmışsa da, özellikle Marmara depremlerinden sonra bu konuda dikkat çekici ülkeler arasına girmiştir. Toplumsal bilinç ve özellikle depremin ne olduğu konusunda neredeyse tüm çalışmalar bu depremlerden sonra tekrar ele alınmıştır. Bu bağlamda bir taraftan inşaatlerin kalitesi artırılmış ve bu konudaki denetimler yasal ve daha detaylı hale getirilmiş; diğer taraftan, insanların, özellikle maddi anlamda en az etkilenmesi amacıyla yönelik olarak da deprem sigortaları zorunlu hale getirilmiş ve daha yaygın olarak uygulamaya konulmuştur.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın hazırladığı ve şu anda geçerli bulunan deprem bölgesi haritası esas alındığında, ülkemiz topraklarının %96' sının farklı oranlarda tehlikeye sahip deprem bölgeleri içerisinde olduğu ve nüfusumuzun %98' inin bu bölgelerde yaşadığı görülmektedir. Birinci ve ikinci derecede deprem bölgelerinde yaşayanların toplam nüfusumuza oranı ise %70 civarında bulunmaktadır. Bu oranlar, ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeğini rakamsal olarak ve çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır³¹⁷.

---

³¹⁷ Ulaş, Mal, s. 272.

Depremler, başta afetin meydana geldiği bölgeler olmak üzere tüm ülkeyi etkisi altına almakta ve dolayısıyla ülkede yaşayan vatandaşların hepsi depremin sonuçlarından belli ölçüde etkilenmektedir. Ortaya çıkan maddi zararların telafi edilmesi, deprem bölgesinde normal hayata dönülebilmesi, acil yardıma ihtiyaç duyan kimselerin bu ihtiyaçlarının giderilmesi vb. yapılan harcamalar ülke ekonomisine ve devlete büyük bir mali yük getirmektedir. Bunun en son örneğini oluşturan ve son yüzyılın felaketi olarak adlandırılan 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, ekonomik ve sosyal boyutları ile ülkemiz için büyük bir yıkım olmuştur. Bu deprem sonrasında 25.11.1999 tarihinde 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına dair KHK çıkartılmış ve bu düzenlemeye istinaden Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları ve Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı düzenlenerek yürürlüğe girmiştir³¹⁸.

I- ZORUNLU DEPREM SİGORTASI

Bir üst paragrafta belirtmiş olduğumuz 587 sayılı kanun hükmünde kararnamenin amacı, oluşacak deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların zıyaı ve hasarlanması nedeniyle uğrayacakları maddi zararların karşılanmasını sağlamaya yönelik olarak deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olarak gösterilmiştir³¹⁹.

17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen ve çok büyük can ve mal kaybına neden olan Marmara depreminden sonra kamu otoritesince deprem zararlarının en aza indirilmesi amacıyla birçok tedbir alınmıştır. Bu tedbirlerin en önemlilerinden birisi de Zorunlu Deprem Sigortası'na ilişkin düzenlemedir.

Söz konusu KHK ile 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için deprem sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere

---

³¹⁸ Bahsi geçen genel şartlar ve tarife için bkz. 8.9.2000 gün ve 24164 sayılı R.G. Sözü geçen KHK ile Tarife, Talimat ve Genel Şartlar, kitabın mevzuat bölümünden alınmıştır. Bu konu hakkında ayrıca bkz. 27.12.1999 gün ve 23919 sayılı R.G.

³¹⁹ Ulaş, Mal, s. 271.

kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur³²⁰. 9 aylık bir kuruluş sürecinin ardından DASK, öngörüldüğü şekilde 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren teminat sunmaya başlamıştır. Halen 25 yetkili sigorta şirketi ve bu şirketlerin acenteleri DASK nam ve hesabına Zorunlu Deprem Sigortası yapmaktadır³²¹. Oluşturulan yeni sistem, kısa zamanda başarılı bir performans ortaya koymuş olup uluslararası kuruluşlar tarafından pek çok ülke için örnek uygulama olarak gösterilmektedir.

Zorunlu Deprem Sigortası, genel anlamda, belediye sınırları içinde kalan meskenlere yönelik olarak oluşturulan bir sigorta sistemidir.

587 sayılı Zorunlu Deprem sigortasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin ikinci maddesi ile 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya verilen kredi ile yapılan meskenler zorunlu deprem sigortası kapsamındadır.

Yukarıdaki koşullara uyan, kat irtifakı tesis edilmiş binalar, tapuda henüz cins tashihi yapılmamış ve tapu kütüğünde vasfı "arsa vs." olarak görünen binalar, tapu

---

³²⁰ “ 587 SAYILI KHK ZORUNLU DEPREM SİGORTASINA DAİR KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME, madde 9 - Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki bağımsız bölümler ve binalar için, malikler veya varsa intifa hakkı sahipleri tarafından zorunlu deprem sigortası yaptırılır.

Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinden sonra mesken olarak inşa edilecek bağımsız bölümler ve binalar için, ilgili mevzuat çerçevesinde inşaat ruhsatı alınmış olması kaydıyla, iskan izninden veya içinde yaşanmaya başlanmasından itibaren bir ay içinde zorunlu deprem sigortası yaptırılır.

İlgili sigorta şirketi, sigorta sözleşmesinin bitiminden en az bir ay önce taahhütlü mektup, telgraf ya da noter kanalıyla sözleşmenin sona ereceğini ve yeni bir sigorta yaptırma zorunluluğunu sözleşme sahiplerine bildirir. Sigorta sözleşmesinin, sona ermesinden itibaren bir ay içerisinde yenilenmemesi durumunda Kurumun sigortadan kaynaklanan sorumluluğu sona erer.”.

tahsisi henüz yapılmamış kooperatif evleri için de Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılması gerekmektedir³²².

İlgili mevzuat çerçevesinde inşaat ruhsatı bulunmayan binalar Zorunlu Deprem Sigortası kapsamı dışındadır. Normalde bu tür sigortanın yaptırılma başlangıcı ise, binanın inşaat ruhsatı alınmış olması kaydı ile iskân izninden veya içinde yaşanmaya başlanmasından itibaren 1 ay olarak belirlenmiştir³²³.

Enkaz kaldırma masrafları, kâr kaybı, iş durması, kira mahrumiyeti ve benzeri başkaca ileri sürülebilecek bütün dolaylı zararlar, her türlü taşınır mal ve eşya, ölüm de dâhil olmak üzere bütün bedeni zararlar, manevi tazminat talepleri bu poliçenin kapsamı dışındadır. Yine projeye aykırı olarak, binaların taşıyıcı sisteminin iyi bir şekilde tadilat yapılması ve bu tadilatın zararın oluşmasına veya artmasına neden olması halinde artan tutar kadar tazminat alma hakkının kaybedileceği de düzenlemede yer almaktadır³²⁴.

II- DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Zorunlu Deprem Sigortasında sigorta primi tutarını üç faktör belirlemektedir:

- binanın bulunduğu deprem risk bölgesi,
- binanın yapı tarzı,
- meskenin brüt yüzölçümü.

Sigorta primi, yüksek riskli bölgelerde daha çok, düşük riskli bölgelerde daha az olacak şekilde belirlenmektedir. Buna göre; 5 risk bölgesi ve 3 farklı yapı tarzına göre belirlenmiş 15 tarife fiyatı bulunmaktadır. Zorunlu deprem sigortası yapılan bir meskenin sigorta bedeli, Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı'nda belirlenen azami teminat tutarından fazla olamaz.

---

³²² Bkz. www.dask.gov.tr

³²³ Bkz. 587 sayılı KHK. M. 9.

³²⁴ Bkz, Ulaş, Mal, s. 272 ve 587 sayılı KHK. M 13.

Zorunlu Deprem Sigortası yapılan bağımsız bölüm veya binaların değeri, DASK poliçesi için bulunan bedeli aştığı takdirde, aşan kısım için Zorunlu Deprem Sigortasının yapılmış olması kaydıyla sigorta şirketleri tarafından İhtiyari Deprem Sigortası yangın teminatına ek olarak yapılabilir.

III- İSTEĞE BAĞLI DEPREM SİGORTASI

Yaptırılması zorunlu deprem sigortası dışında, TTK. nun 1269 ncu maddesinde belirtilen menfaat sahipleri tarafından 587 sayılı KHK. da belirtilen taşınmaz sınırlanması ile bağlı kalmaksızın taşınmaz ve taşınır malların deprem rizikosuna karşı sigorta güvencesi altına almaları mümkündür³²⁵.

Türk sigortacılık uygulamasında bağımsız bir deprem sigortası genel şartları oluşturulmadığından bu tür sigorta, yangın sigortasına bir kloz eklenmek suretiyle meydana getirilmektedir. Bu durumda taraflar arasında asıl akdi ilişki koşullarını Yangın Genel Sigortası Genel Şartları oluşturmuş olup, deprem klozu özel bir şart niteliğinde bir belge olarak bu poliçeye eklenerek, depremin oluşturduğu hasarlarda yangın sigortası güvencesi altına alınmış olmaktadır³²⁶.

IV- HASARIN BELİRLENMESİ VE ZARARIN ÖDENMESİ

Deprem sigortasında uyuşmazlık, genellikle zarar miktarının, diğer bir ifade ile rizikonun meydana gelmesi halinde sigortaca ödenecek olan sigorta bedelinin belirlenmesi aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bu tür sigorta türünde de taraflarca serbest iradeler doğrultusunda anlaşmaya varmak mümkündür. Bu şekilde bir anlaşma yoksa Yangın Sigortası Poliçe Genel Şartları'nda mevcut Hakem- Bilirkişi prosedürü ile uyuşmazlığın giderilmesi gerekir. Bu sürece başvurulmadığı halde, açılan davada mahkemeler uzman bilirkişiler aracılığı ile poliçe genel ve özel şartları çerçevesinde

---

³²⁵ Ulaş, Mal, s. 270.

³²⁶ Ulaş, Mal, s. 270–271.

ödenmesi gereken sigorta bedelini belirlemeleri gerekecektir³²⁷. Bu konuda diğer sigorta türlerinde açıklamalarda bulunulduğu için tekraren detaylı bilgi verilmeyecektir.

Deprem sigortasında da ödenecek tazminatın poliçe genel ve özel şartları çerçevesinde gerçek zarar şeklinde belirlenmesi gerekir. Tamamen hasarlanan binaların yerine yeniden inşa edilmelerinin gerekmesi halinde bu halde, riziko gerçekleşmeden bir gün önceki rayiç değeri, arsa payı değeri düştükten sonra sigortalıya ödenir. Deprem sigortasında enflasyon endeksi uygulanır. Yine, deprem sigortasında müşterek sigorta ve muafiyet indirimi ile KDV' nin sigorta bedelinin tespiti yapılmak durumundadır³²⁸.

Deprem sigortasında temerrüde dair hükümler, daha önce izah edilen yangın sigortasındaki temerrüde ilişkin hükümlerle aynıdır. Bu bağlamda, taraflara arasında bir sözleşme ile aksine bir hüküm oluşturulmamışsa, temerrüt sigortalının rizikoyu sigortacıya bildirmesi ile başlar. Burada sigortalı rizikonun gerçekleşmesinden itibaren 15 gün içerisinde sigortacıya ihbarda bulunacaktır. Bu bildirimde tüm belgeleri de sigortacıya sunacaktır. Kendisinde bildirimde bulunulan sigortacı da kendi iç işlemlerini başlatacaktır³²⁹.

Hasar tespit işlemleri, bir üst ifade edildiği üzere DASK adına görevlendirilen bağımsız hasar tespit görevlilerince yerine getirilmektedir. Bu amaçla, öncelikle, sigortacılık sektöründe ilgili branşta çalışma ruhsatı bulunan deneyimli hasar eksperleri istihdam edilmektedir. Sözkonusu eksperlerin deprem hasarlarını standart bir yaklaşımla ve sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde tespit etmeleri için bu kişilere DASK tarafından ayrıca eğitimler verilmektedir.

Sigorta tazminatının hesabında, rizikonun gerçekleştiği yer ve tarihte, binanın piyasa rayiçlerine göre bulunan yeni inşa bedeli esas alınır. Ancak sigorta tazminatı, hiç bir durumda sigorta bedelinden fazla olamaz. Her bir hasarda, sigorta bedelinin %2'si oranında tenzili muafiyet uygulanır. DASK, hasarın bu şekilde bulunan muafiyet

---

³²⁷ Bkz. Y. 11.HD. 14.2.2002 gün ve 2001/8434 Esas, 2002/1202 karar sayılı ilamı.

³²⁸ Bu konu hakkında bkz. 4. HD. 23.10.2001 gün ve 2001/6926–8214 sayılı ilamı.

³²⁹ Bkz. Yukarıda, s.112 ve civarı, 4.HD. 28.1.2002 gün ve 2001/8213–513 sayılı ilamı.

miktarını aşan kısmından sorumludur. Bu konuda bir üst sayfada da kısaca açıklamada bulunulmuştur³³⁰.

Mevcut uygulamada, doğrudan ya da yetkili sigorta şirketleri aracılığıyla alınan hasar ihbarları Dask tarafından değerlendirilerek hasar dosyaları açılmakta ve hasar eksperleri görevlendirilmektedir. Hasar tespit işleminin kesinleşmesinden sonra, hazırlanan ibranameler hasarın olduğu yerleşim bölgesindeki banka şubelerine gönderilmekte ve tazminat ödemeleri, bu şubeler kanalıyla poliçe ve seri numaraları kontrol edilerek hak sahibine yapılmaktadır.

V- BEDELİN BELİRLENMESİ VE ÖDENMESİ

Sigorta bedelinin tespitinde, sigorta edilen meskenin yapı tarzı için Hazine Müsteşarlığınca yayımlanan “Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı” nda belirlenen metrekare bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünün çarpılması sonucu bulunan tutar esas alınır. Zorunlu deprem sigortası yapılan bir meskenin sigorta bedeli, hiçbir şekilde “Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı” nda belirlenen azami teminat tutarından çok olamaz.

Depremde hasar görme ihtimali bulunan binaların rizikonu gerçekleştiği tarihte piyasa rayiçlerine göre bulunan yeni inşa bedeli esas tutulur. Ancak, bu bedelden eskime, yıpranma ve başka sebeplerden ileri gelen kıymet değerleri düşülür ve bu şekilde hasarın tespiti ve tazminatın ödenmesi yapılmış olur³³¹.

Şayet ortada tamamen hasarlanmış bir bina söz konusu ise o zaman binanın rizikonun gerçekleşmesinden bir gün önceki alım satım değerinden arsa değeri düşüldükten sonra bulunan miktara göre tazminat ödemesi yapılır³³².

---

³³⁰ Bkz. 4.HD. 16.1.2003 gün ve 2003/8414–263 karar sayılı ilamı.

³³¹ Bu ifade ile ilgili olarak bkz. 11.HD. 29.01.2002 gün ve 2000/2400 Esas, 2001/491 karar sayılı ilamı.

³³² Bu konu hakkında bkz. Poliçe Genel Şartları B.5.1.4.bend.

Diğer mal sigortalarında olduğu gibi deprem rizikosunu da güvence altına alan Yangın Sigorta Poliçesi genel ve özel şartlarında muafiyet uygulamasına yer verilmektedir³³³.

Deprem sigortasında, sigorta bedelinin ödenmesinde düşülecek temerrüde ilişkin olarak TTK. nun 1299/1 nci maddesi yollaması ile BK.nun 101 nci maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre sigorta şirketinin rizikonun kendisine ihbar edilmesinden itibaren 30 gün içinde hasarı ödemesi gerekmektedir³³⁴.

Tarifede belirtilen metrekare bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünün çarpılması sonucunda bulunan zorunlu deprem sigorta bedelinin azami teminat tutarının üzerinde kalması durumunda, meskenin gerçek değerine kadar olan kısım için sigorta şirketleri tarafından ihtiyari deprem teminatı verilmektedir. Bu durum da, trafik sigortalarının miktarlarının yetmediği noktada kasko poliçeleri içerisinde sigortalıya bir anlamda ek teminat anlamına gelen ihtiyari mali mesuliyet sigortasının yapılması şeklindedir. Tabii ki bu durum da tamamen tarafların serbest iradeleri doğrultusunda aralarında yapacakları sözleşme ile mümkündür.

Tazminat ödemeleri, mümkün olan en kısa süre içinde yapılmakta olup hasar tespit işlemlerinin herhangi bir teknik nedenle uzaması durumunda ise hasar gören sigortalılara avans ödemesi yapılmaktadır. Bazen de bu ödemeler neredeyse uygulama şekline gelmiş şekli ile aylarca uzamaktadır. Bu nedenle deprem rizikosu gerçekleşikten sonra, aylarca hasar tespit işlemleri, akabinde inşaatleri yapan firma, taşeron ya da bu bina ve inşaatlerin yapımına yasal izin veren resmi kurumların kusurları irdelenmekte bazen de mahkeme sonuçları beklenmekte ve tüm bu eksiklikler giderildikten sonra hak sahiplerine ödeme yapılmaktadır. Bu noktada, sigorta şirketleri genel olarak hak sahiplerini mağdur etmektedirler.

---

³³³ Bkz. Y. 4.HD. 10.12.2001 gün ve 2001/6976–9696 Karar sayılı ilamı.

³³⁴ Bkz. Y. 11.HD, 28.1.2002 gün ve 2001/8213 Esas, 2002/513 karar sayılı ilamı.

SONUÇ

Teknolojinin hızla ilerlediği, eğitim düzeyinin gittikçe arttığı, sınırların ortadan kalktığı, düşünen beynin hüküm sürdüğü, sıcak savaş yerine teknolojik ve bilimsel savaşların ağırlıkta olduğu bir dünyada yaşamaktayız. Bu düzen içerisinde birey, ülkesinin yönetim, ekonomik, siyaset sistemine göre yaşam şeklini oluşturmaya çalışmaktadır. Bu amaçla birey, ülkenin gerçekleri ile dünyanın gerçeklerini değerlendirmek suretiyle kendince birtakım güvenceler yaratmak gayesi içerisinde girmektedir.

Sıcak savaşların yoğun olduğu, halk kargaşalarının arttığı, insanların hukuka saygısının azaldığı, demokratik sistemlerin her ne kadar teoride artsa da tam olarak uygulanmadığı, insan haklarına saygının artması gerekirken azaldığı bir dünya sistemi içerisinde, bireyler bir anlamda kendilerini yönetmek ve hayatlarını bir başka müdahaleye maruz bırakmadan oluşturmaya çalışmaktadır. Tüm bu farklı ve değişkenlik gösteren unsurlar içerisinde belki de eski tarihlerden beri var olmasına rağmen hiçbir dönemde bugünkü kadar üzerinde durulmayan ve biraz da benimsenmeyen sigorta kavramı artık vazgeçilmez bir kurum haline gelmiştir. Belki tüm dünyayı ve insanları bu kadar yakından etkileyen bir kurumun varlığından yeni yeni haberdar olmak gecikmiş bir vazife olarak da niteledirilebilir. Ancak esas olan bir gerçek var ki, sigorta sistemi toplumların farklı olsa da yapıları içerisinde zincir görevi görmeye devam eden çok önemli bir halkadır ve bu halka esasında çok uzundur ve asıl amaç bu halkaların tamamlanarak pozitif dışsallık denilen bireyin kendisi ile birlikte topluma maksimum fayda ve katılımı sağlamasıdır. Belki bu hedef ütopya olabilir ama gerçekleşme ihtimali insanları bu alanda uğraşmaya sevk etmektedir.

Yapılan bu çalışma ile sigorta sistemi genel olarak anlatılmaya çalışılmış, sigorta sistemi içerisinde sınıflandırılmalar yapılarak tazminat sigortaları hakkında derinlemesine irdelemeler yapılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle tazminat sigortasının sınırı çizilmiş ve özellikle toplumda çok yaygın bulunan trafik, kasko, yangın, deprem sigortaları hakkında tefsilatlı bilgiler verilmiş, garanti fonu hakkında çalışmalar sunulmuştur. Esas olarak tüm bu sigorta türlerinde önce hasar tespitleri yapılmış akabinde tespit edilen tazminatın ödenmesi ve ödenme şekilleri incelenmiştir.

Yapılan bu irdeleme ile özellikle uygulama ile teori arasındaki ihtilaflara ışık tutulmuş, her ne kadar yazılı da olsa sigorta sisteminin her zaman zaafiyete uğrayabileceği, bu durumların önüne geçebilmek adına alınması gereken önlemler hakkında öneriler sunulmuştur. Bir taraftan bu eksiklik ve ihtilaflı hususlar tespit edilirken diğer taraftan bilimsel veriler ışığında var olan sistem ortaya konmuştur. İfade edilemeyen hususlar kapsamında çalışmamız ile ilgisi bulunan daha önce yazılmış bilimsel kitaplardan, makalelerden, tezlerden, ders notlarından, mahkeme kararlarından, güncel kaynaklardan, bir takım denemelerden faydalanılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde, riziko anından tazminatın ödenmesi aşamasına kadar olan uzun sürecin, daha etkin ve kısa süre için de her iki tarafı da mağdur etmeden kısaltılması gereği vurgulanmıştır.

Yukarıda ifade edilen açıklamalar ortaya koymaktadır ki; özellikle ülkemizde sigorta hissinin toplumun tüm birey ve kurumlarında gerektiği şekilde yerleşmesi için, sigortacılık sisteminin, devlet himayesi ve yasalar kapsamında bireyler için çözümsüzlük yaratması yerine pratik olarak ve çok daha hızlı şekilde çözüm sunması, vatandaşların da bu çözüme ulaşma yolunda devletin kurumlarına ve sigortacılık sistemine yardımcı olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, M. Z.** : İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası Sorunu. V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara, 1975, s. 307 – 319.
- Akın, M. Z.** : Motorlu Nakil Vasıtaları Kazalarına Karşı Mecburi Mali Mesuliyet Sigortası, Ankara, 1965.
- Arseven, H.** : Sigorta Hukuku, İstanbul, 1987.
- Arkan, S.** : Taşıyıcının Sorumluluğu, Ankara, 1982.
- Arkan, S.** : Yeni Karayolları Trafik Kanunu Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerine Bir İnceleme, SHD. C. 1S. 3–4 s. 280 vd.
- Arslan/Kırmızı.** : Türk Hukukunda Faiz Munzam Zarar, Ankara, 2004.
- Aşçıoğlu, Ç.** : Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989.
- Atabek, R.** : Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950.
- Ayli, A.** : Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul, 2003.
- Bahtiyar, M.** : Sigorta Poliçesi Özel Koşulları, Genel Koşullardan Ayırtedilebilmesi, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara, 1998, s. 133–148.
- Başbuğoğlu, T.** : Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Ankara, 1998.
- Bolathoğlu, B.** : Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 1988.
- Bozer, A.** : Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 1981. (1981).
- Bozer, A.** : Sigorta Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 1996. (1996).
- Can, M.** : Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2005.
- Çeker, M.** : Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, Adana, 2003.
- Çelik, Ç.A.** : Başkasının Bakımına Muhtaç Olanların Tazminat Hesabı, İBD. 1997, Sayı 4, s. 846 – 853.
- Demirkan/Demir/Bilgin.** : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10 Yıllık Emsal Kararları (1995 – 2004), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.
- Doğanay, İ.** : Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.2, Feyal Matbaası, Ankara, 1990.
- Eren, F.** : KTK'ya göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları, AÜHFD, 1982.
- Eren, F.** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası İstanbul, 2008.
- Eriş, G.** : Kara Taşıma Hukuku, Ankara, 1996.
- Gökcan, H.T; Kaymaz, S.** : Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003. (Haksız Fiil).
- Gökcan, H,T; Kaymaz, S.** : Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat – Sigorta – Rücu Davaları ve Trafik Suçları, 4. Bası, Ankara, 2006.
- Havutçu,A; Gökyayla, K.E.** : Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1999.
- Gökyayla, E.** : Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Seçkin Yayınevi,

- Ankara, 2004.
- Gündüz, H.** : Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Ankara, 2004. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Gürbüz, M.** : Beden Tamlığının İhlali(Sakatlık) Ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini, Ankara, 2001.
- Hatemi, H.** : Ölüm ve Beden Bütünlüğü Zararlarında Giderim, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilme Sempozyumu, Ankara, 1993, İstanbul Barosu Dergileri.
- İyimaya, A.** : Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Ankara, 1999, İzmir Barosu Derg.
- Kabukçuoğlu, F.D.** : Borçlar Hukuku Yönünden Sigorta Sözleşmeleri, Master Tezi, Ankara, 1993.
- Karacan, A.İ.** : Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri, İstanbul, 1994.
- Karahasan, M.R.** : Türk Hukukunda Maddi Tazminat, İstanbul, 1989.
- Karahasan, M.R.** : Tazminat Hukuku- Maddi Tazminat, İstanbul, 2001. (Tazminat).
- Karahasan, M.R.** : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2003.
- Karahasan, M.R.** : Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 2003.
- Karan, H.** : Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği, Banka Ticaret Hukuku Dergisi, Haziran 2004.
- Karlı, A.** : Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları, İstanbul, 1994.
- Kayhan, Ş.** : Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara, 2004.
- Kender, R.** : Trafik Sigortasında Garanti Fonu, Trafik Sigortası, Ankara, 1975. (Garanti).
- Kender, R.** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1979. (Sigorta).
- Kender, R.** : Sigorta Tazminatının Muacceliyeti Meselesi, Banka ve Ticaret Hukuku Sempozyumu, Ankara, 1992.
- Kender, R.** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1979.
- Kender, R.** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, Arıkan Yayınevi, Yer ve Tarih bulunmamaktadır.
- Kender, R.** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1995. (1995).
- Kender, R.** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 2001.
- Kılıçoğlu, M.** : Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri, Adil Yayınevi, Ankara, 1998.
- Kılıçoğlu, M.** : Sorumluluk Hukuku, Ankara, 2002.
- Kılıçoğlu, M.** : Tazminat Esasları ve Hesaplama Yöntemleri, Ankara, 2000.
- Kılıçoğlu, M.A.** : Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara, 1979.
- Kılıçoğlu, M.A.** : Borçlar Kanunu Genel Hükümler, Ankara, 2003.
- Korkmaz, S.** : Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları, İzmir, 2004.
- Kubilay, H.** : Yeni Değer Sigortası, Ankara, 1994.
- Kubilay, H.** : Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, 1999.
- Kubilay, H.** : Uygulamalı Sigorta Hukuku, İzmir, 2003.

- Kubilay, H.** : Türk Özel Sigortacılığının Avrupa Birliği Sigorta Hukuku İle Bütünleşmesi isimli tebliğ, İzmir, 2006.
- Memiş, T.** : Yangın Sigortasında Riziko, Ankara, 2001.
- Mutlu, A.** : Trafik Mevzuatı, Ankara, 2003, Adalet Yayınevi
- Nazlı, E.** : Trafik Planlaması ve Uygulaması, Master Tezi, Ankara, 2001.
- Nomer, E.Y.** : Trafik Sigortasında Garanti Fonu, İstanbul, 2000.
- Omağ, M.K.** : Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003.
- Omağ, M.K.** : Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul, 1983.
- Orhunöz, E.** : Destekten Yoksun Kalma Davalarında Desteğin Emekli Sandığına veya Sosyal Sigortalar Kurumu ya da Bağ-Kur Mensubu Olması Halinde Dava Açılırken Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 1994.
- Orhunöz, E.** : Sorumluluk- Sigorta- Tazminat, Ankara, 1998.
- Orhunöz, E.** : Ölüm ve Cismani Zararlarda Manevi Tazminat, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999.
- Orhunöz, E.** : Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları, Ölüm ve Bedeni Zararlar, Ankara, 2000.
- Özsunay, E.** : Trafik Kazalarında Zarar Gören Üçüncü Şahısların Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Dava Hakkı, İÜHFD. Cilt 32.
- Öztürkler, C.** : Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri, Ankara, 2003.
- Öztürk, M.** : Taksirden Doğan Cezai ve Hukuki Sorumluluk, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1995.
- Pekiner, K.** : Sigorta İşletmeciliği, İstanbul, 1994.
- Sayhan, İ.** : Sigorta Konusu Menfaat, Ankara, 1999. (Menfaat).
- Sayhan, İ.** : Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Ankara, 2001, (Sigorta).
- Süzek, S.** : Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Huktan Doğan Sorumluluğu, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu, İstanbul, 1996.
- Şahin, E.** : Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk, İstanbul, 2005.
- Şenocak, K.** : Çifte Sigorta, Ankara, 2002.
- Tekinay, S.S.** : Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul, 1962.
- Tuncomağ, K.** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, İstanbul, 1969.
- Tural, T.** : Tazminat ve Hesaplaması, Ankara, 2000.
- Tural, T.** : Destek Zararı Hesabında İçtihat Aykırılığı Oluşturan Farklı Destek Dağıtımları, İstanbul Barosu Dergisi, Eylül, 2002.
- Uçakhan, G. S.** : Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması, 4. Bası, Ankara, 2002.
- Uygur, T.** : Borçlar Kanunu, Ankara, 2003, Yargıtay Kararları

- Dergisi.
- Ulaş, I.** : Yargıtay 11.HD Uygulaması ile Sigorta Hukuku, Ankara, 1992. (Sigorta Hukuku).
- Ulaş, I.** : Mal Sigortalarında Zarar Giderim, Ankara, 1993.
- Ulaş, I.** : Yargıtay 11.HD Uygulaması ile Sigorta Hukuku, Ankara, 1998.
- Ulaş, I.** : Uygulamalı Can Sigorta Hukuku, Ankara, 2002.
- Ulaş, I.** : Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 5. Bası, Ankara, 2006. (Sigorta).
- Ulaş, I.** : Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara, 2007. (Mal).
- Vural, G.** : Motorlu Taşıt Araçları Zorunlu Sorumluluk Sigortası Doçentlik Tezi, Ankara, 1980.
- Yılmaz, H;Kütük, A.** : Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin Emsal Kararları (1998–2002), Ankara, 2002.
- Zeyneloğlu, A.** : Taşıma Hukuku, Ankara, 1993.
- www.anadolusigorta.com**
- www.sigortamerkezi.com**
- www.kazanci.com.tr**
- www.dask.gov.tr**

ÖZGEÇMİŞ

Ferhat Cimbar 1981 yılında Çankırı' da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara ilinde tamamladı. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde başladığı lisans eğitimini 2003 yılında tamamlayarak aynı yıl 9 ay dil eğitim almak üzere İngiltere'ye gitti. 2004 yılında başladığı avukatlık stajını tamamlayarak 2005 yılından itibaren Ankara İlinde avukatlık mesleğini icra etmeye başladı.